

OSLOBAĐANJE

GORDAN NUHANOVIĆ

SADRŽAJ

1.	4
2.	8
3.	29
4.	32
5.	43
6.	55
7.	78
8.	90
9.	95
10.	102
11.	110
O autoru	118
Impresum	119

More ga je ponovo opkolilo, i šum mora. Jedan ga morski val podignu u vis.
Došao je izdaleka i spokojno nastavio put, kao da je Vječnost slegnula
ramenima.

Arthur Koestler, Pomračenje o podne

1.

Dok je sumrak polagano tamnio svod, na njegovom se dnu ukazalo sunce na umoru. Osamljena, gotovo vodoravna zraka prhnula je na vjetrobranskom staklu automobila koji se velikom brzinom kretao u smjeru Zagreba. U tom trenutku protjecao je jedanaesti sat otkako je Miroslav Devald sjeo za volan Dacije Solenze i sada je, kao nagradu, pred Zagrebom ugledao sunce – prvi put nakon što je jutros sišao u guste oblake ispod Popove Šapke i upalio mobitel. Sve do Skopja makedonski mu je operater isporučivao pozive na koje nije odgovarao proteklih sedam dana. Neke brojeve je prepoznao i oni su u Devaldu raspršili spokoj koji je tijekom odmora, dan po dan, mukotrpno stjecao na planini. Blistavilo vrhunaca, koje je ponio u zjenicama, do naplatnih se kućica već ugasilo. Lice mu bijaše preplanulo, ali na vrlo neatraktivan način, dijelom i zbog jakih jagodica koje su u izraz unosile crtu isposništva, pa i patnje. U prilog velike zaposlenosti uma govorile su bore na ovalu njegova čela kao i zakrvavljene oči, koje je dugotrajna usmjerenost na cestu povećala za jedan broj. S vremena na vrijeme, zagledan u neku nišu na obzoru, jedva primjetno bi zanijekao glavom, kao da izražava duboku nevjericu u ono što upravo vidi. Pejzaž obrubljen jablanima, nakupine zgrada, traktor ili pak obična čuka krajoliku – sve su ga te pojave uzbuđivale iako ih uopće nije vidio, jer je posvuda bio on ili točnije, njegov slučaj kao neko opće, sveprisutno stanje. Devald je bio svjestan potrebe da se odmakne od sebe, da predahne. Kolikogod nastojao zaokupiti misli drugim temama, ubrzo bi opet uranjao u ozračje koje je, poput mirisa, širio oko sebe. Činilo mu se kako nešto neizbrisivo lebdi nad njegovom sudbinom – o tome je razmišljao ganut i u oblaku dima cigarete, gledajući preko poplavljenih oranica u iznenadni bljesak sunca.

Bio je ožujak i kroz otvoreni leptir strujao je miris zemlje. Začudo, ali umor jedva da je primjećivao mada je cijeli dan proveo u vožnji, zastajući samo iznimno, da pribilježi poneku misao koju bi mu se učinila predragocjenom da je propusti. Na jednom je odmorištu, kao u groznici, skupio koljena te zapisao u tekicu.

Od prošlog je života baštinio dojam opuštenosti koji više nije imao veze s njim. Pa opet, još uvijek bi katkada gledao malo iznad visine prosječnog čovjeka, kao da bez oduševljenja i sa zadržkom prati zalazak sunca. Što je upravo i činio, škiljeći, kako je poslije dopisao.

Jednom je zastao samo da bi notirao običnu crticu.

U mnogočemu liči umirovljeniku koji proživljava drugu mladost, no česti osipi po licu upućuju na nesklad između frivolnog imidža i unutarnjih utega...

I tako je, od opaske do opaske, završavao još jedan od Devaldovih bjegova u sezoni 2007/2008. Već se u nekoliko navrata bio sklanjao, ali nikada na tako udaljenu kotu. Ovoga puta povod je bio jak: njegova supruga, s kojom je već neko vrijeme pokušavao ne živjeti, iznenada je odlučila potražiti usluge odvjetničke kuće „Modli i partneri”. Bila je to vijest koju je trebalo valjano probaviti, osvijetliti s više strana i vidjeti što i kako dalje. Bez puno razmišljanja uplatio je *last minute* aranžman na Popovoj Šapki i nestao na sedam dana. Za njim su na planinu pristizale brojne poruke, apeli kao i pokoji uznemirujući glas, ali Devald je smatrao da po svim točkama optužbe ima pravo na mali time out. Isključio je mobitel i uzeo si dodatne, individualne sate za napredne skijaše, a mnogo je i razmišljao, osobito izjutra tokom šetnji na temperaturama ispod nule, kada bi mu mozak precizno obrađivao činjenice koje su posljednjih mjeseci ravnale njegovim životom.

Najprije brak; bilo je jasno da se raspao, iako još ne sasvim do kraja, no možda i više od toga brinulo ga je splašnjavanje entuzijazma u izvršavanju roditeljskih dužnosti. Počeo je kao uzoran otac – o tome postoje istinoljubivi svjedoci i fotografije – no sada je Olivera viđao prerijetko da bi si mogao umišljati tako nešto. Djelomice ga je opravdavao još živi gnjev njegove supruge Josipe, a djelomično zaokupljenost oko reorganizacije života. Proces osamostaljenja otegao se preko svake mjere: u proteklih šest mjeseci promijenio je tri stana, no većina stvari i dalje mu je bila raspršena po savezničkim garažama. Također, bio je svjestan da mora temeljito promijeniti svoj odnos prema radu ne bi li odgovorio troškovima neovisnosti. Umjetničko pisanje bilo je iza njega i on je, u četrdesetoj, morao na posao. Okušao se kao scenarist, glasnogovornik pa i pisac reklamnih slogana. Proradile su njegove prijateljske veze i u jednom trenutku činilo se kako svi traže zanimanje koje bi odgovaralo jednoj tankočutnoj duši u nevolji. Kratko se zadržao u marketingu jedne izdavačke kuće, potom je dospio na radio, iako nije bio siguran da je to njegov konačan izbor. Svi dobri poslovi u državi kao da su već bili zauzeti. Ipak, kreativno oglašavanje doimalo mu se kao laka lova. Ondje je čak pozeo određeni uspjeh, ali nije bilo potrebno ići na Popovu Šapku kako bi uvidio da najčvršći oslonac ima u svom prijatelju Goranu Zvirotiću Đeksonu, kralju kamilice i mogućem izbornom kandidatu, koji je za njega izmislio mjesto glasnogovornika u svome poduzeću.

Pogledavši unazad, Devald se čudio koliko se toga nakupilo u pišljivih nekoliko mjeseci – možda čak više nego u osam godina njegova braka. O novoj vezi s Lili gotovo da i nije stigao

valjano porazmisliti jer je na repertoaru neprestano bila brakorazvodna parnica. O tome je povozdan mislio, primao savjete i kritike i ponešto napisao. Njegovo odlazak od kuće podigao je dosta prašine, a morao je voditi računa i o Oliveru, svom devetogodišnjem sinu, kojemu je tek trebao izložiti situaciju u kojoj se tata zatekao.

Bilo je dana kada bi potpao pod utjecaj općenitih sugestija o prolaznosti života, ali čak ni tada nije gubio smisao za urednost. Dovoljno je bilo zaviriti u njegove ormare...

Sunce se izgubilo, bremenite boje poklopile su dan. U džepu je čuo zujanje mobitela.

- Da?

- Zdravko Zmazek pri telefonu, nadam se da niste u gužvi.

S obzirom da cijelim putem uopće nije govorio, morao je pročititi grlo.

- O to ste Vi... U autu sam, vraćam se s jednog puta, ali nije problem... - reče, kašljucajući.

- Gospon Đekson me danas nazvao, pita jesmo li se mi već čuli, pa rekoh sam sebi, kad neće Muhamed bregu, breg će Muhamedu. Jasno mi je da čovjek oklijeva pred ovako krupnim pitanjima, ali vi i ja se već poznajemo, sjećate se odakle?

- Čini mi se iz kampanje za one bombone.

- Tako je, glazbeni bomboni. Inače, jedan moj prijatelj je veliki štovatelj Vaših knjiga. Hoćete li uskoro objaviti nešto novo, što da mu kažem?

- Pišem, ali neće to tako brzo, ne vjerujem. Sve ovo me malo usporilo...

- Boli me što se ljudima poput vas događaju ovakve neugodnosti. To sigurno narušava koncentraciju... Recite, je li u međuvremenu Vaš slučaj eskalirao?

- Po onome što dopire do mene, čini se da je još uvijek u nekoj mirnijoj fazi...

- Zatišje, ha? Imajte na umu da se Modli dugo i temeljito priprema, da koristi sve čega se dočepa - to je njegov stil.

- Kako to mislite?

- Ima ljude na važnim mjestima, od policije i suda pa do socijalne službe... Infiltriran je i u

bračna savjetovališta diljem zemlje! Nema tko sve nije na košti tog hazardera u modrim odijelima! Mene je istraživao i po matičnim uredima, zvao je neke moje bivše klijente, rođake, osobnu bankaricu, čak i udrugu bivših alkoholičara...

- Zmazek, ja bi Vas svakako htio vidjeti u četiri oka.

- Mi smo nekad bili na *ti*.

- Naravno.

- Možda si čuo, možda i nisi, da sam firmu morao dati na bubanj.

- Đekson mi je nešto natuknuo. Žao mi je.

- Sve ovisi o tome do čega je čovjeku zaista stalo jer pravda i ne traži ništa od tebe: „ona te uhvati kad dođeš i pusti te kad odeš“. Jesi prepoznao citat?

- Baš i nisam.

- Vidim da si se malo zagubio u cijeloj toj gunguli, ali nije to ništa neobično, samo dođi što prije na čašicu razgovora. Sad sam u *Clever Advertising&Consulting*, to je u onom tornju na Vukovarskoj, jedanaesti kat, Odjel za eksperimentalno komuniciranje...

2.

Devaldu je dugo trebalo da papučicu kvačila dotjera do kraja; obično je to radio mehanički, bez empatije, ali ovoga puta osjećao je kako se tamo dolje pod njegovim nogama miče jedan snažan, dobro podmazan mehanizam. Otpuštajući kvačilo, proživio je čak i trenutak vage, međugasa, u kojemu se još ništa ne događa i u kojemu je još moguće odustati. Ali, taj trenutak je prošao i automobil se pokrenuo uz trzaj – kao da ga je netko drmnuo odzada. Njegova zemlja proizvodnje je Rumunjska, što je činjenica od koje se danas ograđuje cijeli lanac distribucije i marketinga. Prodavač u salonu u nekoliko je navrata pred Devaldom pokušao umanjiti udio Rumunja u proizvodnji Dacije: – Čujte, auto na sebi baš i nema puno toga rumunjskog s obzirom da su Francuzi, bla, bla, bla”

Koliko je shvatio, Renault je intervenirao u motoru, ali je bazična montaža i dalje u rukama rumunjskih radnika, kao što je i Devald, unatoč poboljšanjima do kojih se vinuo, u osnovi zadržao stare boljke.

Hazarder u modrim odijelima, odjeknule su u njemu Zmazekove riječi kada se vratio na autocestu i nastavio put. I o kakvoj se to proklesoj mreži radi? Projurio je kroz industrijsku zonu, ali u blizini prvih opskrbnih centara promet se zgusnuo i on je, da izbjegne gužvu, skrenuo s autoceste – ravno u čep na prvome semaforu. I obuze ga zebnja da neće stići na vrijeme. Nije ni primijetio da mu je mobitel i dalje između uha i ramena, da gnječi tipke na uređaju okrećući volan kako bi prešao na suprotnu traku. Potom je našao izlaz Zagreb-zapad, bacio mobitel na sjedalo i oslobodio rame. Cesta se zažarila svjetlima. Sve bi bilo drugačije, vjerovao je, kada bi mu tijelo normalno reagiralo na umor. Zaputio bi se kući, raspremio prtljagu i utonuo u kupku. Umor bi mu donio predah, a ovako – zašto se toliko forsira? Istina je da se u posljednje vrijeme razina njegove gotovosti uopće nije smanjivala, što je i razlog zbog čega je rijetko skidao jaknu ili izuvao cipele. Posjedovao je iznimno dobar start, a mogao se – ako bi to okolnosti od njega zahtijevale – preustrojavati u hodu i mijenjati pravac kretanja. I što je najvažnije, na cilj bi uglavnom stizao na vrijeme. Sada je imao još nepunih dvadeset minuta. U normalnim okolnostima trebalo je to biti dovoljno, ali predvečerje radnoga dana najgore je vrijeme za čovjeka koji hita umiriti svoju savjest.

Mobitel je opet zazvonio, ali Devald je ignorirao nepoznati broj na zaslonu. Ubrzo nakon osamostaljenja počeli su ga zvati kojekakvi rođaci i znanci. Bilo je to veoma razgranata formacija sačinjena od rođaka koji su ga kao studenta zadužili pokojim ručkom ili strojno

opranim rubljem, javljali su mu se samozvani intimusi njegovih roditelja, kolege iz osnovne škole, strine u drugom ili čak trećem koljenu – a u snu ga je posjetila i njegova pokojna mama, što ga je, naravno, dodatno uznemirilo. Razvod je zamišljao kao događaj intimne prirode, a sada se od njega očekivalo da o tome govori kao o projektu koji je dospio na javnu raspravu. Skretali su mu pažnju na njegove umjetničke mušice, pozivali ga na oprez i podsjećali na rodbinsku povijest u kojoj su brojni preljubi završavali srčanim udarima, tom Ahilovom petom Devaldovih. Zanimalo ih je gdje živi i tko mu kuha? A tata, kako je to on primio? Spominjali su i Josipu, njegovu suprugu, koju su pamtili kao samouvjerenu damu s dobrim pedigreeom. Zanimalo ih je i koliko često viđa Olivera, a na repertoar je neizbježno dospjevala tema djetetove alergije.

Prodirući dalje u grad, Devalda je sustigao i poziv iz vojne sfere; Ana Marija, IPD-ovka Glavnog stožera i suradnica „Hrvatskog vojnika“. Nju je ulovio na novogodišnjem domjenku u Domu hrvatske vojske gdje se našao u Đeksonovoj pratnji, među visokim vojnim licima, od kojih je najdojmljivija bila Ana Marija s grudima zauzdanim uskom bluzom s epoletama – i ta mu je slika sada rastjerala crne misli, sekundu-dvije držao je uređaj u ruci, prije no što je shvatio da mu za te dojke treba podroban akcijski plan kako bi izbjegao zamke koje oko njih postavljaju teme kao što su prijem u NATO te preustroj i profesionalizacija Hrvatske vojske.

Bio je u okružju registarskih oznaka glavnoga grada, u zoni periferijskih kuća s balkonskim stupićima i šamotnim roštiljima – među skladišnim zgradama koja su osvajala prostore nekadašnjih šuma.

Odlučio se za sigurniju metu: Lili.

– Dobra večer, javljam da ulazim u Zagreb.

– O, već si se vratio! – Riječ „već“ nepovoljno je djelovala na Devalda; kako to već, pomislio je i upitao:

– Nemoj mi reći da je Perica opet na slobodnom vikendu?

Perica, njen bivši muž s kojim je imala malodobnu kćer, izdržavao je zatvorsku kaznu zbog malverzacija u banci u aferi Šalter.

– Znaš da je odnedavno pod blažim režimom – podsjetila ga je, ali njegovi česti dolasci kući Devaldu su išli na živce.

– Je li trenutno doma ili u zatvoru? – ponovio je pitanje s natruhom nervoze u glasu.

- Ne brini ništa, poslala sam ga u dužu šetnju.

- Dakle, tu je...

- Obećao je da se neće vraćati do ponoći, a i malu sam torpedirala kod prijateljice. Tako da je zrak čist, a lignje spremne za pećnicu.

To je značilo da večeras može računati na dalmatinsku večeru pod svijećama, mirisne štapiće i svilenkasto rublje.

- Dugo te hoću pitati, da li je moguće da ga policija motri dok je na vikendu?

Odlutao u slasti, Devalda je zateklo jedno ovako pitanje: - Koga da motre? Tvoga Pericu?

Sada mu je, usprkos svemu, došlo da pukne od smijeha.

- Molim te, koja bi se služba gnjavila s takvima kao što je tvoj muž? Pa oni cijelo vrijeme smišljaju način kako da ga se riješe, da oslobode krevet za neku veću ribu...

Dok toliko okorjelih kriminalaca čeka na adekvatan smještaj, mislio je, dok država traži pomoć od EU radi izgradnje novih kaznionica, Lili se nada da tog kokošara netko drži pod prismotrom!

- Danas bi svatko u zatvor, a nitko ne pita koliko to košta? Tri jela dnevno, priključci na toplanu i vodovod, struja, stražarska služba, organizacija slobodnog vremena, tečajevi, hobiji... - Sigurno je bilo još izdataka iz proračuna, ali Devald je čuo svoj glas u slušalici i odlučio prekinuti razgovor.

- Lili - rekao je, pribivši se - kako sad stvari stoje, Perica je do ljeta vani i s tim se napokon trebaš suočiti.

- Ja sam lignje već nasolila, trebam ih još samo gurnuti u pećnicu. Ne znam koliko češnjaka da stavim.

- Minimalno. Čuj, najprije bi morao nešto obaviti u gradu pa ako si otvorena za druženje poslije devet... - ovo ga je sada definitivno pokolebalo. Upitao se kakve to formulacije izlaze iz njega? *Ako si otvorena za druženje poslije devet sati.* I tko tako govori s nekim do koga mu je stalo? Lili je baš tada spomenula njegove radne bilježnice i to ga je donekle oraspoložilo za nastavak razgovora.

- I veseli me što si dobio inspiraciju na planini. Izgleda da ti je godila promjena zraka.

- Radi se ipak o sirovini, o gomili nabacanih misli... - O rasutom teretu, kako je on to nazivao, koji tek treba prikupiti iz raznih izvora, iz bilježnica i šalabahtera u kojima je i mnoštvo besmislica.

- Ja sam bila sigurna da ćeš se otvoriti, sjećaš se kada smo o tome razgovarali?

Nažalost, nije se mogao sjetiti.

- Samo da ovdje ne presahnem - rekao je više sebi nego njoj.

Draga je to ženska, zaključio je, iako je o njoj neoprostivo malo mislio. Dok je bio na Popovoj Šapki razmijenili su nekoliko poruka, a Lili je izbjegavala skretati njegove literarne misli vijestima iz svoje svakodnevice. Uostalom, jednoj tehnologinji u zrionici banana s malim djetetom i nije se moglo dogoditi nešto vrijedno pažnje. Devald je to veoma brzo shvatio, ali se nadao da će jedna takva sudbina u njemu potaknuti suosjećajnost i viteštvo. S Lili mu se pružala prilika da razvije neke od svojih osobina koje je u braku sa snažnom i materijalno neovisnom ženom morao potisnuti. Vjerovao je kako mu nedostaju izazovi te vrste. Još iz djetinjstva je vukao vrlo živu predodžbu o skromnoj bračnoj zajednici u kojoj bi njegova požrtvornost imala smisla. Ovako, život s Josipom bio je samo nadogradnja, a njemu se ponekad činilo kako mu nedostaje uporišna točka: kretanje od nule, borba za egzistenciju i zadovoljstvo u polaganom stjecanju. Lilin položaj bio je čak i socijalno težak, naizgled idealan za Devalda, no morao je priznati da je zasad malo što od svojih vrlina pokazao na djelu.

S tom mišlju odvojio se od glavne ceste i dospjevši u poznatu četvrt, zamjetno spustio brzinu. Tu - u vijugavim uličicama pod skromnom rasvjetom - pritisak grada je naglo popustio i najzad se uspio odvojiti od samoga sebe. Usporivši, kroz odškrinuto leptir-staklo zamirisalo je jezero. Večernja omaglica još je uvijek kukavno lebdjela oko svjetiljki, njoj je izgleda trebao potpuni mir da bi se odvažila sići na ulicu. Sjetio se kako je Oliver u tim atmosferskim pojavama uočavao bića iz svojih omiljenih priča. Ružičasto stopalo. Kajba. Zmaj Gordan. Čičko. Njegova bujna mašta kod Devalda je budila nadu u sjeme djetetovog talenta koje će, tješio se, proklijati i bez njegove nazočnosti. Naći će već put, hrabrio se zašavši među stabla jablana koja su ga nekoć, kao pubertetliju, činila sjetnim. Sada su ga konture tog drveća umirivale. Najzad se ukazala i kapelica s limenim krovom prema kojoj je znao da treba skrenuti. Još je malo usporio; u prilaznoj uličici bio je jedan izrazito čoškast

ležeći policajac. Zatim šljunčano parkiralište gdje je gotovo cijelu prošlu školsku godinu ostavljao automobil. Ali, ono je sada bilo blokirano ogradom iza koje su se nazirale konture objekta u izgradnji. Produžio je i popeo se na trotoar par metara dalje, ugasivši motor.

Po izlasku iz kola zatekli su ga glasovi i svjetlosna buktinja nad visokom živicom. Svojim krivudavim, pomalo samodopadnim korakom, pošao je u suprotnom smjeru, stazom među tamnim čempresima koju u ovo vlažno doba nitko nije koristio. Je li se prikradao? Očito jest, ali nije imao izbora. Kako se približavao u njemu je raslo uzbuđenje koje je pojačavala snažna rasvjeta. Nje se svakako trebao kloniti. Stoga je skrenuo s puta i zašao u mokru travu, među rijetke nasade borova. Dok je gazio zelenom površinom, mogao je jasno čuti suzdržani žamor. Zatim se oglasilo i zvono, školsko zvono, a on je već bio kod žičane ograde gdje ga je od natkrivenog ulaza u školu dijelilo tek petnaestak metara. Ondje će, za nekoliko trenutaka, nastati veliki metež. Ustuknuo je, kao da ga je preplašila mogućnost gužve, zaklonivši se spomenikom čovjeka čije je ime nosila škola. Ovdje, sučelice ulazu u zgradu, noge su mu zadrhtale, ali to je pripisao umoru. Ali, grudi su mu se čudno nadimale dok je, stojeći u sjeni, prepoznavao neka lica – lica s kojima je još donedavno dijelio iste teme dok je, kao uzoran otac, podupirao roditeljske brige, davao smjerne komentare, zapažao, procjenjivao, dovodio u pitanje, kritizirao. Ravnatelj je bio jedan brko koji je katkada obavljao poslove majstora. Učiteljica? Ona je tek došla s fakulteta i u njezinoj je pedantnosti vidio štrebersku sitničavost. Najviše zamjerki izazivale su neprekidne donacije: kupovina televizora, zastave, kompjutera i pribora za okapanje školskog vrta. Zamjena geografske karte, seta lopti i – koliko se sjećao – DVD player, kao vrhunac školske godine 2007/2008. Na oglasnoj ploči roditelje su upozoravali da nestaje tekućeg sapuna, a za svaku donesenu rolu papirnatih ubrusa djeca bi zaslužila plus u rubrici „mali kreativci“. Kao javni radnik i intelektualac, Devald je smatrao dužnošću progovoriti u ime roditelja čije je pritužbe slušao ispred škole – artikulirati njihovo nezadovoljstvo, kako je on to naivno mislio. Svoj stav iznio je jesenas, na roditeljskom sastanku.

– Kako to da Ministarstvo ne može osigurati kompletnu opremu za izvođenje nastave? – postavio je pitanje imajući na umu one socijalno ugrožene, osobito nižu srednju klasu iz koje je i sam potekao, ali se, ženidbom, popeo stepenicu-dvije iznad, mada zakratko, kako se pokazalo. I tako, dokopavši se katedre, Devald se prisjetio kako je nekad davno, sedamdesetih, u njegovoj maloj školi postojao državni televizor. Raspričao se o odlascima na ekskurzije, susretima s pjesnicima, ugošćavanju mađioničara i koječem drugom. Sve to financirano je iz SIZ-a, rekao je. – A sada, posvuda potreba za donacijama i humanitarnim priredbama! Kamo odlazi porez koji plaćamo? – poentirao je u učinioci ispred ploče na kojoj

je kredom bila ispisana neka jednostavna računska operacija. Možda se malo zanio, izgovorio rečenicu-dvije više no što je potrebno, ali smatrao je da nije loše cijeloj priči dati širi, društveno-ekonomski okvir, čak i na roditeljskim sastancima koji, u praksi, nemaju takvih ambicija. Ispostavilo se, međutim, da nije našao saveznike. Štoviše, činilo se da je roditelje odbio njegov gorljivi nastup. Bio je zbunjen, a očito i oni skupa s njime, a onda se za riječ javila jedna gospođa koju je zanimalo zašto u školskom meniju ribu daju samo u obliku paniranih štapića? Devalda je obuzelo razočaranje; njegova rječitost pokazala se neumjesnom, čin bez mjere i takta zbog kojega su ga roditelji Oliverovih prijatelja počeli zaobilaziti. Izgubio je i simpatije mlade učiteljice. Šale koje je katkada zbijao s njom prestale su joj biti duhovite, a u danima koji su slijedili sustigao ga je i pismeni odgovor od ravnatelja, u kuverti koji mu je uručio sin nakon škole.

„Poštovani gospodine Devald“, pisao mu je ravnatelj, „povodom vašeg istupa na roditeljskom sastanku, koji mi je, u skladu s načinom rada naše škole, izložila učiteljica Silvana Tintor-Rajner, odlučio sam Vam, kao ravnatelj, odgovoriti...“ Pismo je nalikovalo plaćenom oglasu Ministarstva prosvjete s posebnim osvrtom na komparativne prednosti škole o kojoj je riječ. Ravnatelj je podsjećao na besplatne udžbenike, subvencioniranu prehranu, zahtjevnu i skupu organizaciju poslijepodnevnog boravka u školi te – s osobitim marom – na projekt edukativnih đачkih izleta u kojima, kao sponzori, sudjeluju najjače domaće i inozemne firme. Akcija se zvala „Obrazovana djeca – oplođeni kapital“. Ravnatelj mu se obraćao naizgled staloženo i s razumijevanjem, ali Devalda je to pismo uzrujalo. Piše li ravnatelj svakom buntovnom roditelju? Ako ipak ne piše – ako je ovo iznimka – hoće li njegov sin zbog toga snositi posljedice? Biti označen? Diskvalificiran? Brinula ga je mogućnost rafinirane osvete kakve se inače provode u okvirima velikih, moćnih sustava, kazna koja se podnosi u malim i točno doziranim obrocima kako bi bila što teže uočljiva u obilju legalnih odgojnih mjera. Devald je tih dana ozbiljno razmišljao o isprici u formi uzvratnog pisma; uostalom, tko je on da iznosi subverzivna stajališta o sitnim novčanim priložima u korist djece? Zar je protiv poboljšanja kvalitete nastave? Što on to dovodi u pitanje? Poštenje nastavnog kadra, njihove plemenite ideale? Pa dovoljno je da pogleda sebe u večerašnjem izdanju: skriven među borovima, blatnih nogavica, čupav i s raskrvavljenim kapilarama u očima – u takvom izdanju mogao je pobuditi ozbiljne sumnje u svoje dobre namjere. Čak je preplanulost njegova tena djelovala besramno u ovoj prohladnoj ožujskoj noći, ali nekoliko kišnih kapi na čelu kao da su mu dozvale misli. Jak zapuh vjetra dodatno je uskomešao okoliš, a iz zgrade je dospijevao sve jači žamor. Zatim su trijem ispred škole i dio dvorišta oživjeli u dječjoj galami i Devald se, unatoč svemu, osjetio pomalo zatečeno. Otvorili su se kišobrani i smanjili mu vidljivost tako da se propinjao na vrhovima kanadanki ne bi li ugledao poznato lice. Djeca su – kada ih

se gleda u gomili – međusobno veoma slična: u hodu oponašaju jedan drugoga, a tonom i bojom glasa žele biti što više nalik nasrtljivom navijačkom žargonu, tom *bu-hu* idiomu koji se nametao djeci kroz medije, a Devaldu je bio naročito odbojan. Ponovno se vratio u ravninu osamljene statue. Dvorište se praznilo pod prijetnjom kiše i on je napokon opazio ženu markantnog lica u plavom kišnom mantilu, gologlavu i s neotvorenim kišobran u ruci, gospođu Pamuković ako je dobro upamtio, čiji se pramen sada izvio na vjetru. Odjednom je uočio kako iz obližnje skupine djece istupa Oliver, iako je idući prema gospođi u plavome mantilu i dalje gledao ka djeci – onim mutno-sanjivim, devaldovskim pogledom, zbog kojeg je njegov otac osjetio svoje srce neobično visoko, gotovo u grlu. Vjetar koji se ustremio na Olivera razotkrio je upečatljivi oval čela i Devald je napokon mogao vidjeti sina razapetog između obaveza i igre – u času kada ga njegova skrbnica odvlači od drugova. Bio je iznenađen poslušnošću. Ali – zar bi ga i to trebalo čuditi? Nije li već dosta kvario to dijete, kako mu je prigovarala njegova žena? Sada ga je netko trebao osposobiti za život, a gospođa u đubretarcu nalikovala je upraviteljici dječjeg doma. Oslobodila ga je školske torbe. Nagnuvši se zatim, podigla je patent na Oliverovoj jakni, okrenula ga u Devaldovom smjeru i donje rublje vratila u hlače. Kapom mu je poklopila oba uha i dala mu da otpije iz bočice. Otvorila je zatim kišobran. Devald je vrlo kritički motrio aktivnosti gospođe Pamuković, mada se već u nekoliko navrata, također s distance, osvjedočio u njezine kvalitete. Činilo se da Josipa ima nos za odabrati guvernantu, kako su posljednjih godina zvali kućne pomoćnice. Koliko je čuo, vrijedne i polivalentne žene toga kalibra uzimaju do 300 eura mjesečno i Devald je planirao preuzeti taj trošak na sebe čim opet stane na noge.

Vjetar, koji je pridonio metežu oko škole, naglo se smirio, a kiša je posustajala. Gomila se brzo rasturila; na prilaznoj cesti lupala su vrata automobila. Devald je tek na mahove mogao čuti djetetov glas; čak mu se činilo da više ne oteže samoglasnike, da je ubrzao govor, no razdaljina je bivala sve veća i riječi su se osipale, ali zato je odlično čuo kašalj. Zaustavio je dah i osluškivao.

Suho, pomisli, kašlje suho. Bio se uhvatio s obje ruke za proreze u žici, u grču zamišljenog napora koji mu je u tim trenucima bio itekako stvaran, gledajući za njima. Oliverov kašalj dopirao je do njega iza živice, neproduktivan, bez soka u sebi, suh.

Što sada može cvjetati, pitao se. Do ambrozije je još daleko, a i breza je, koliko se sjećao iz peludnog kalendara, dospijevala tek koncem mjeseca. Još ih je uvijek mogao sustići na putu do zgrade i osvjedočiti se u Oliverovo disanje. Zanimala ga je gustoća sluzi iz nosa, sekreta, a ne bi bilo zgorega provjeriti podočnjake. Oni odražavaju opće stanje organizma. Koračao je

nastojeći svladati poriv za trčanjem. Njegova iznenadna pojava mogla bi uznemiriti gospođu Pamuković i teško da bi mu progledala kroz prste nenajavljeni prilazak sinu. Brzo je odmjeravao argumente za i protiv; koliko bi taj njegov potez mogao utjecati na ponovnu erupciju Josipinog bijesa, pitao se sa zamišljenim dijagramom njezinih raspoloženja pred sobom. Vrlo je dobro znao da o toj krivulji ovise njegovi kontakti s Oliverom i stoga je morao biti oprezan, gotovo neprimjetan. Kada je izišao na ulicu, hladne kapi slijevale su mu se niz obraze potamnjele od zaboravljenog planinskog sunca. Očinske instinkte potiskivala je gola računica, ali to nije umanjivalo breme odgovornosti koje je osjećao zbog tih nejakih pluća koja se upravo bore za kisik. Možda bi ipak trebao nazvati Josipu da je upozori na ono što je upravo čuo na školskom dvorištu?

Koliko je prošlo od zadnje ture antibiotika? To je bilo jako važno pitanje, ali on je u međuvremenu izgubio uvid u djetetovu terapiju.

Prišavši automobilu, digao je pogled u pokretljivo i nisko nebo, zbog čega mu se donja čeljust objesila kao u starca, a u očne duplje prodrila je tama. Omirisao je čestice smoga. Nesagoreni dizel, ugalj pa i tinjajući deponiji na kiši... Kao otac premalo je toga poduzeo da sina izmakne iz ove sredini, predbacio je to sebi po tko zna koji put. To samooptuživanje na neki ga je način oslobađalo; ponekad se trebao ubiti u pojam kako bi krenuo dalje, iako mu se još uvijek, iz dubine naselja, pričinjalo da čuje kašalj. Pognuo se i ušao u automobil. Sinulo mu je da je poriv za djetetom sveo na neku vrst dogovorne ekonomije. Ta misao bila je vrijedna bilješke, ali njegova tekica na činila mu se nedohvatljivom. Trebao je, uostalom, misliti o praktičnoj strani života. Potražio je u mobitelu natuknicu Đekson.

Uhvatio ga je u Sportsko-rekreativnom centru, u njegovoj utvrdi.

- Nećeš vjerovati, upravo razgovaram o tebi u jednom zanimljivom društvu. Gdje si ti?

- Baš sam se vratio iz Makedonije, sa skijanja.

Đekson se tome silno nasmijao.

- Skijanje u Makedoniji, ha, ha, pa ti si moj idol! Nisam još čuo originalnije ime za kurvarluk, nisam, majke mi. Kaže da je skijao po Makedoniji... - Đekson se obratio onom „zanimljivom” društvu oko sebe, čiji su glasovi odzvanjali u pozadini. Potom ga je oslovio na svoj način: - Dragi - rekao je - samo bih te molio jednu stvar...

- Da? - upitao je Devald napeto žmirkajući u tami.

- Molio bih te da ubuduće stvari nazivaš pravim imenima – rekao je i prasnuo u smijeh. I drugi su se smijali.

- Delo – reče – ja sam te trebao po jednom drugom pitanju. Imaš malo vremena?

- Halo, halo! – odjednom je počeo vikati: – Slabo te čujem, čekaj...

Istoga časa kroz otvorenu liniju do Devalda su počeli pritjecati tipični dvoranski zvukovi. Čuo je udarac lopte o parket, škriputanje tenisica, zatim krik i rabijatni doskok pod košem. Dolje, iz dobro mu znanog stolnoteniskog boksa, mogao je razabrati ping-pong loptice, a u podlozi jecao je sladunjavi tango iz prostorije iznajmljene plesnoj školi „Dr. Zdravko Varga”.

- Jel’ ti uopće znaš šta se događa? – prenuo ga je oštar, iako malko prigušen glas njegovog prijatelja. – I gdje si uopće tolike dane? Mobitel ti je mrtav da mrtviji ne može biti. Nisam htio dizati paniku pred dečkima, ali ovdje je prava hajka za tobom – nastavio je Đekson. – A ti – šta radiš? Provodiš se okolo s isključenim mobitelom! E, što je pametno usred frke odmagliti na sedam dana i svoju sudbinu prepustiti u ruke dobrih ljudi, svaka čast, za to stvarno treba imati dara! Jel’ barem bila čemu? – upitao je.

Devald je, uzdahnuvši, zabacio glavu na naslon sjedala.

- Rekao sam ti gdje sam bio.

- Budalo – opet je planuo – kučka je prešla u ofenzivu. Kakvo skijanje, kakva Makedonija!? Imam informacije da ti njen advokat već kopa po utrobi... Čuješ?

- Odlično te čujem – gotovo da je viknuo preplašivši pritom neku noćnu ptičurinu u šipražju kraj automobila. Zalupio je vrata i prebacio ugrijani aparat na drugo uho.

- Onda sad poslušaj što ću ti reći, ovdje je moj odvjetnik Branko Uremović. Jesi ga ti uopće upoznao?

- Ne, ne bi rekao.

- E, pa onda je krajnje vrijeme da to učiniš jer Branko već radi na tvom slučaju – obavijestio ga je Đekson.

Devald, koji je u glavi još uvijek čuo Oliverov kašalj, reče:

- Htio sam te nešto pitati...

- Što prije to bolje – ponovio je Đekson.
- Radi se o bioenergiji – rekao je Devald.
- Dosta sranja.
- Prije par tjedana na ping-pongu si mi rekao da poznaješ jednog bioenergetičara koji uspješno liječi alergijske reakcije kod djece – podsjetio ga je svjestan brojnih kontakata koji ponekad optereće i bolje memorije od Đekson-Zvirotićeve.
- Obećao si mi dati njegov kontakt – dodao je nastojeći zatomiti uzbuđenje u grudima.
- Kakve sad reakcije?
- Alergijske – pojasnio je. – Govorio si da bi bez problema mogao doći do njegovog broja.
- Čijeg?
- Od tog bioenergetičara ili možda čak travara, što li je već.
- Hoćeš reći da je moje malo kumče opet uhvatilo zeca? – upitao ga je Đekson.
- Izgleda da je.
- Koliko je sati? Pola sedam. Nije strašno. Jel' te ona šklopocija još služi ili moram poslati taksi po tebe?
- Služi.
- OK. Sjedaj u auto i dovezi se u SRC, popit ćemo piće i malo popričati s mojim odvjetnikom. A čuvamo i tvoju torbu koji si prošli put ostavio u kafiću na galeriji.

Devald, koji je posve zaboravio na svoju sportsku torbu, sada je osvježio sjećanje na noć prije dva do tri tjedna u SRC-u kada se, usred pijanke, zapitao što radi u tom bučnom društvu čiji ga masni štosovi uopće nisu impresionirali? Ako je u Rekreativnom i zatekao ljude u sličnoj situaciji, uzvišenost je ipak bila na njegovoj strani, u to nije sumnjao ni jednoga trenutka. *Tragična dirljivost* – kako je zapisao u teku – *leži u temelju moje sudbine*, tako da se i te večeri, unatoč trudu koji je ulagao, iskrao iz SRC-a i pošao kući bez pozdrava, svjesno žrtvujući svoju sportsku torbu, šal i gotovo punu kutiju cigareta.

U međuvremenu je naselje utonulo u vlažnu omaglicu i montažno školsko zdanje kroz staklo

činilo mu se bijedno, neprimjereno. Hoće li odande izići neki neugledni ljudi među kojima i njegov sin, pitao se, premda u tom trenutku Devaldov spremnik više nije imao mjesta za prihvrat novih bojazni. Obrisao je nadlanicom vlažno čelo i protrljao užarene kapke. Privevši razgovor kraju, Devald je osjetio stanovito olakšanje, no izraz na njegovom licu i dalje je bio vrlo poman, a čelo nabrano, prezaposleno.

Izvezao se splotom malih ulica na aveniju. Bilo je očito da vozi u smjeru Sportsko-rekreativnog centra gdje su ga čekali novi sadržaji, novi kontakti. Susret s Deksonom-Zvirotićem, prije svih, prijateljem i sponzorom njegova osamostaljenja, kod kojega je našao prvo pribežište nakon odlaska od kuće. U Deksonovom stanu na Zrinjevcu Devald je proveo desetak dana potkraj kolovoza prošle godine, obasut pažnjom kakvu rijetko zasluže oni koji napuste obitelj. Iako ga je Dekson, koji je već otprije bio razveden, katkada uzrujavao nametljivim prodikama, morao je priznati da su se neki od njegovih savjeta bili korisni za početak samačkog života. U organizacijskom smislu. Bio je zahvalan tom čovjeku koji se angažirao oko njega i čiji mu je honorar već neko vrijeme pokrивao troškove. Zbog njega je – sada je to jasno uviđao – krenuo na rekreaciju i zaigrao ping-pong koji mu je bio dosadan, no usprkos tome kupio je reket, sportsku torbu i *in door* tenisice, prihvativši gledište o rekreaciji kao izgovoru za pijančevanje. A opet, Devaldov status zahtijevao je fizičku spremu. Toliko toga je bilo pred njim. Ponajprije brak u čije je gašenje trebalo uložiti puno snage, a bio je svjestan da se od njega dosta očekuje i na ljubavnoj sceni – među prijateljicama pred kojima je nastojao biti vrcav, mlad i autentičan. A uza sve to on je, kao literat, u svom pretrpanom rasporedu morao ostaviti mjesta i za povremene izljeve emocija, osobito kada bi razmišljao o samome sebi, mada ni ostale aktere nije gubio iz vida. Sinu je, primjerice, tek trebao pojasniti okolnosti u kojima se našao njegov otac. Ali, ono što je proteklih mjeseci bilo isključivo pitanje srca, sada se – ponadao se – izmjestilo u sferu razuma i to je bila jedna od dobrih strana boravka na Popovoj Šapki. *A razum je praktičniji od srca koje uvijek pomalo krvari* – bilo je zadnje što je zapisao toga dana na parking u ispred Sportsko-rekreativnog centra.

Sada je ovdje bio zbog posla koji nije imao nikakve veze s rekreacijom. Bilo je to nešto što se čak nije moglo ni okarakterizirati kao posao, mada su danas svašta nazivali poslom, a osobito poslićem. Parkiravši automobil, digao je vrata prtljažnika i među nabacanom garderobom iskopao bocu mastike, pažljivo umotanu u novinski papir. Tada se sjetio da je tu bocu namijenio Lili. Možda bi je bilo zgodno razveseliti jednim južnjačkim proizvodom, predlagao mu je glas koji ga je već neko vrijeme ometao na njegovom putu. Premda to više nije bio samo glas, nego i mali, cerebralni projektor koji mu je upravo predočio jednu

skromnu, na svoj način lijepu i jednostavnu žensku – samohranu majku – koja negdje na obodu grada, u jednoj od onih „jugoslovenki” iz šezdesetih godina, upravo stavlja u pećnicu odmrznute lignje u čast povratka svog ljubavnika. Dok je zatvarao prtljažnik, Devald je osjetio ugriz savjesti, ali dvije-tri minute kasnije taj se ugriz pokazao površinskim: uspinjući se stepenicama prema ostakljenom ulazu SRC-a, Devald je u desnici držao flašu umotanu u skopske novine.

Ubrzo se našao u pripreмноj zoni – među kabinama za presvlačenje iz kojih su mu namigivale pihtijaste muške guzice. Prodrijevši duboko u utrobu SRC-a, već je bio zaboravio na Lili. Sada se iskreno čudio koliko su ljudi zapravo prištavi po stražnjicama. Iako mimo volje, nije mogao da ne zamijeti ono što mu se nudilo, a zapuštenost muških guzica, pomislio je, nije ništa drugo do simptom krize koja se manifestira na najneočekivanijim mjestima.

Nije li to još jedan dokaz o već razvijenom stadiju kulture prikrivanja i zataškavanja, o našem kolektivnom odnosu prema onome što nije u izlogu? Uljepšana pročelja zgrada i neugledne veže, moćna metropola i sirotinjska provincija, Bossova odijela i zapečene guzice... Uronjen u takva razmatranja, brzonog i distanciran, trgnuo se na spomen svoga imena.

– Devald, partneru, jeste to vi? – bio je to Stanko Milivojević, direktor Gradskih groblja, koji je izašao za njim u hodnik s bijelim klupskim ručnikom oko pasa. Njegov tamnoljubičasti ten i sjajne, alkoholizirane oči podsjetili su Devalda na naličje večernjih rekreacija. Zastao je da pozdravi svog partnera u doubleu.

– Krenuo sam se naći s Đeksonom.

– Pa nema vas cijelu vječnost na rekreaciji – srdačno mu je stegnuo ruku. – Vi se uopće ne date vidjeti.

– Bio sam u Makedoniji, na skijanju – rekao je s određenom dozom moralne rezerve.

– Pa čujem, čujem da se skićete kojekuda, a mene ste ostavili da se bakćem u paru s Ciligom i sličnim pacerima, joj, joj – predbacio mu je napola u šali. – Đekson i Uremović su nas danas dva puta ostavili ispod male!

– Gadno – složio se.

– Da gadno?! Užas jedan.

Devald se osvrnuo u potrazi za svojim pokroviteljem.

- A Đekson? Jel' i on u svlačionici?

- Ja mislim da je s Uremovićem zapeo na masažama, ali sad ćemo provjeriti, da ne lutate... Ciliga! - viknuo je kroz vrata svlačionice, a zatim mu se ponovno obratio. - 'Ajte unutra na minut, neće ta dvojica pobjeći... - uzeo ga je pod ruku i priveo u svlačionicu.

U rasvijetljenom prostoru za presvlačenje bljesnula je sva bijeda sredovječnih muških tjelesina: uska, deformirana ramena, pivski trbusi, proširene vene i pureća koža. U kasnim terminima najviše je bilo dvoranskih nogometaša u dresovima slavnih europskih klubova. Kroz paru što je dospijevala iz tuš-kabina Devald je jedva uspio prepoznati Đeksonovog šefa marketinga, iskusnog stratega Miroslava Ciligu.

- Vidi koga sam ukebao na hodniku - rekao je Milivojević držeći Devalda za nadlakticu.

- O Devald, koje iznenađenje - mršav čovjek Devaldovih godina, njegov formacijski šef, pružio mu je vlažnu ruku. Bio je gol, ali nije se žurio odjenuti.

- Vi kao da ste se otuđili od nas u zadnje vrijeme. Nema vas ni na poslu ni na rekreaciji, što se to događa s vama?

- Kao da ne znaš, čovjek se posvetio skijanju - dometnuo je Milivojević na što su Ciligine oči za trenutak zasvijetlile.

- Dakako, ali do nas dopiru svakojake vijesti. Recite, kako ste?

- Bilo je i boljih dana - priznao je Devald koji se počeo znojiti u svlačionici.

- Ukoliko vam bude što zatrebalo, kakva preporuka ili kontakt, ima nas, Bogu hvala, na raznim stranama, nadam se da Vam to ne trebamo posebno naglašavati. Glupo je da se ustručavate u vezi toga...

- Ne možete sami, čovječe, na takvu silu - apelirao je Milivojević na Devalda.

- Morate biti vrlo oprezni - nadovezao se Ciliga u povjerenju. - Jeste već razgovarali s Đeksonovim odvjetnikom?

- Baš se idem naći s njim.

- Pametno - pohvalio ga je Milivojević dok mu je Ciliga, zakoračivši prema njemu, ozbiljno priopćio ispod glasa: - Devald, ovo nije za mekušce, znate to?

Devald mu je kimnuo pomalo potišteno.

- Uzmite samo u obzir da je tip udesio par krasnih momaka - rekao je: - Vi sigurno poznajete Zmazanog...

- Zdravka Zmazeka - pojasnio je Milivojević te dodao - naravno da ga poznaje.

- Uglavnom iz viđenja, ali čuo sam da je dosta najebao.

- Njega spominjem kako bih naglasio koliko je važno da pred očima neprekidno imamo tu neumoljivu logiku razvoja. Popravnog, nažalost, više nema...

- Daj, daj, olabavi malo, hoćeš da mi partner odustane od rekreacije - umiješao se čelni čovjek Gradskih groblja - ja sam siguran da ćemo se uskoro svi skupa ovome smijati. Devald, ali poslije sastanka obavezno svratite na piće, da nam malo bolje dočarate te vaše „snježne” avanture. Obećajete?

- Ukoliko me Đekson ne ubije u pojam.

Hodnikom je nastavio do stepenica kojima se zatim popeo na galeriju te, protivno pravilima, obuvén ušao u prostor za opuštanje. Ovdje je svjetlost bila prigušena i osjećao se jak miris eteričnih ulja. Ležaljke su bile prazne, ali su iz tuš kabina dopirali duboki muški glasovi. Jedan od njih pripadao je njegovom prijatelju i Devald se, ne ispuštajući bocu iz ruke, svalio u sjedeću garnituru pod umjetnom palmom, čiji su ga plastični listovi zagolicali po vratu. Opružio je umorne noge i tjeme položio na naslon. Iako mu je bilo toplo, ignorirao je pomisao da se raskomoti. Duboko je udahnuo i na trenutak uspio sklopiti oči. U ušima mu je zujalo od bučnog Dacijinog motora, pod grudima je tuklo njegovo preforsirano srce. Pomislio je na kilometre koje je prešao, put od Tetova do Zagreba, mada mu još uvijek nije bilo jasno zašto je toliko žurio. Da li je moguće da su mu toliko nedostajale sve te loše vijesti, pitao se?

Istina je da prije Devaldovog osamostaljenja njegovi susreti s Đeksonom ni izdaleka nisu bili ovako srdačni, ali odnedavno je postalo normalno da se dugo rukuju i pri tome milo gledaju u oči, bez obzira koliko je vremena proteklo od njihovog posljednjeg susreta. Đekson ga je često drmusao po plećima, a uveo je i običaj ritualnog ljubljenja u oba obraza. Devald mu je sa svoje strane nastojao parirati koliko je mogao, iako bi uvijek ostajao pomalo drven, ispod razine očekivanja. Tako je i sada jedva dočekao da se oslobodi Đeksonovog stiska.

- Kakva boja, kakav ten – uzviknuo je njegov prijatelj koji je, kao budući političar, već uvježbavao razne osmijehe. Kao i većina u to doba u SRC-u, i Đekson je bio gol, ali Devald se tijekom posljednjih mjeseci već naviknuo na mušku golotinju, iako je, nakon osamostaljenja, očekivao više susreta s golim ženama, nego s muškarcima. Ali – kao što je to napisao netko prije Devalda – nije čovjekova svrha shvatiti život, nego ga živjeti i proživjeti. Đekson je uglavnom zadržao svoj dežmekast izgled koji je vukao još iz djetinjstva. Bio je piramidalne građe – od uskih ramena trup mu se širio prema grešnom trbuščiću, no noge su mu bile tanje no što se to možda očekivalo. Na glavi je najveći ukras predstavljala tamna, blago valovita kosa s kovrčama koje su, za razliku od Devaldovih šiški, bečarski poskakivale na čelu i u Đeksonov imidž unosile primjesu simpatičnog nestašluka.

- Činiš me ljubomornim, dragi – rekao je.

- Ah, ovdje ću ionako ubrzo posivjeti.

- Vidite li, Branko, koji je to pesimist, ali takvi su valjda umjetnici, što vi na to kažete? – Đekson se obratio postarijem tipu koji je u tom trenutku prestao brisati glavu i pogledao u Devalda.

- Gospodin je doista uhvatio solidnu boju – javio se dubokim glasom.

- A znate li da je to zadnji za kojeg bi rekao da će se ikada odlijepiti od kuće? Možda me baš zato tako ugodno iznenadio – pohvalio je Đekson prijatelja. – Da vas napokon upoznam. Naš nestali glasnogovornik. Inače, pisac, prozaik, autor nekoliko knjiga... – Uremović je pomalo kritički kimao mokrom glavom.

- Nažalost, još uvijek nisam uspio ništa pročitati, ali Đekson svaki put tako lijepo govori o vama. Branko Uremović, drago mi je.

- Vas bi se dvojica ubuduće trebali dosta družiti.

- S osobitim zadovoljstvom.

Prvo što je uočio na Uremoviću bila je rinčica u lijevome uhu, a potom i loše svezani pupak. Bio je nizak, ali čvrst, nabijene građe, kretnje su mu odavale onu starinsku muževnost koja dolazi od jutarnjih pljuskanja hladnom vodom. Kratko šišana kosa spuštala mu se veoma nisko na čelu, poput prostirke od pepeljastih vlakana. Devalda je podsjetio na disidenta koji je u zatvoru redovito radio sklekovce, a sada, u demokraciji, proživljava drugu mladost.

- A što ti je to u novinama? – upitao ga je Đekson i Devald, koji je gotovo zaboravio na mastiku, izvukao je bocu iz već zgužvanih novina i pružio je Đeksonu.
 - Mali poklon za društvo s ping-ponga – rekao je.
 - Ma-sti-ka – pročitao je Đekson ćirilčni natpis na etiketi: – Čuo jesam, ali degustirao nisam.
 - Bože, ovo sam zadnji put pio valjda prije trideset godina – rekao je Uremović zagledajući skromno dizajniranu bocu.
 - Aromatizirano piće, ako se dobro sjećam.
 - Od anisa – odgovorio je Devald.
 - Tako je, od anisa – sjetio se Uremović: – Mi smo je nekada pili s malo vode.
 - Ja ću samo jednu čašicu, večeras još moram pred tv kamere – Đekson je namignuo Devaldu i pokazao mu da sjedne.
 - Dakle – rekao je još uvijek posve gol – kako je moje malo kumče?
- To pitanje kao da je zahtijevalo stanku tijekom koje je Devald utonuo u fotelju od pruća. Kada je prekrizio noge, kanadanke su mu dospjele u razinu vidnoga polja i bacile sjenu na zamišljeno lice.
- Nije dobro – rekao je. – Maloprije sam ga čuo kako kašlje.
 - Kako to misliš da si ga čuo? – upitao je Đekson trljajući ručnikom leđa: – Telefonom?
 - Bio sam pred školom – priznao je Devald, a boca, oslobođena plutenog čepa blago tad prhnu u rukama Branka Uremovića. Odvjetnik je šutke razdijelio kristalne čaše iz priručnog bifea.
 - A-ha, znači ti si, kažeš, bio pred školom... – ponovio je značajnim tonom Đekson. – Pretpostavljam da si tamo išao inkognito?
 - A kako drugačije?
 - Do tebe kao da ništa ne dopire, ti i dalje po svome, onako izdaleka, jel' tako?
 - Znaš i sam koliko ga rijetko viđam – pokušao se opravdati na što je Đekson odbacio

iskorišteni ručnik u kut prostorije.

- Čujete li, Branko, što on to govori? - upitao je i jednim nervoznim trzajem skinuo košulju s vješalice.

- Pretvorio sam se u uho - oglasio se Uremović točeći piće.

- On i dalje potajno odlazi pred školu i tamo drhti u mraku na smrt uplašen od nekakve nazi guvernera, a zatim obilazi oko svog bivšeg stana, šulja se, čeka i osluškuje da li mu klinjo kašlje... - vidno razdražen, Dekson je pokazao da mu se čaša spusti na stol.

- Zna li da on čak ne zna kad ćeš vidjeti svog malog jer njegova supruga nije u stanju odrediti točan datum?

- Naravno, da bi ga poslije optužila za zanemarivanje djeteta - nadovezao se odvjetnik otpivši piće: - To je slučaj kod svih koji uče devu govoriti.

- S tim da deva nikako da progovori.

- Deva nikada ne progovori - ispravio ga je Uremović.

- Mislite da su već razradili taktiku? - upitao ga je Dekson.

- Čujte, mislim da zasad još uvijek sondiraju.

- Budite konkretniji, Branko, molim vas - ne želim da se ponovi priča sa Zdravkom Zmazekom, razumijete? - pošto je odjenio košulju, navukao je visoke crne čarape s monogramom, dobro ih nategnuvši sve do koljena, kao da time daje odušak bijesu. Zatim je posegnuo za hlačama i na Devaldovo čuđenje obukao ih bez gaćica.

- Vrlo je vjerojatno da su se odlučili za kombinirani pritisak putem šutnje i ignorancije kako bi pojačali osjećaj krivnje kod našeg prijatelja. To je preuzeto iz američke tradicije, Modli tu nije izmislio ništa novo. Radi se o postupku destabilizacije ličnosti kao svojevrsnoj pripremi terena za ono glavno. Poznato je da uslijed informacijske blokade čovjek dospijeva u stanoviti psiho-socijalni vakuum koji ga može izbaciti iz ravnoteže i isprovocirati na poduzimanje nekog nesmotrenog koraka. Vjerujem da će igrati na kartu izazivanja ekscesa kako bi zatim alarmirali stručnjake za obiteljsko pravo, B.A.B.E., Autonomnu žensku kuću, a možda i medije - Devald se zatekao kako uzdignute glave napeto prati izlaganje odvjetnika Uremovića.

- Gospodine Devald, vi još niste službeno razvedeni? – upitao ga je.

Devald isprazni čašu.

- Ne – reče. – Nisam.

- Već neko vrijeme žive odvojeno – pojasnio je Đekson.

- Otkada?

Devald se promeškoltio u pletenoj fotelji od pruća.

- Možda ispadam indiskretan, ali ako ću vas zastupati na sudu, moram znati neke stvari o vama. Ne smeta vam?

- Slobodno mu se otvori – potaknu ga Đekson.

- Otišao sam nekako krajem ljeta.

Uremović mu je prišao s bocom i Devald je podmetnuo čašu.

- Zanima me postoji li neki konkretan razlog zbog kojeg u međuvremenu niste pokrenuli razvod?

- Nije htio dodatno uznemiravati svoju suprugu – odgovorio je Đekson raspoređujući svoje kovrče pred zrcalom.

Iako teška srca, Devald se morao s time složiti.

- Đekson mi je rekao da nemate kontakata sa ženom.

- Pa gotovo da i nemam – reče.

- Imate li barem neki izvor koji vam je naklonjen? Osobu od povjerenja iz nekadašnjeg obiteljskog kruga, netko tko bi se založio za vas kod supruge, lobistu ili saveznika da tako kažem.

- Šta je s onim tvojim šurjakom, bivšim rokerom? – podsjetio ga je Đekson. – Taj bi dečko trebao biti na tvojoj strani.

- Nisam mu se dugo javljao.

- Gledajte – prekinu ga Uremović s puno takta u glasu, dolijevajući još bezbojne tekućine u čašu. – Vama je poznato da je vaša supruga prije nekoliko tjedana uzela odvjetnika.

Devald pozorno kimnu. – Modlija – reče.

- Trpimira Modlija, tako je – zvučalo je kao potvrda glasine i Devald se počeo po neobrijanom obrazu.

- Ne bih vas htio uznemiravati, ali Modlija se, da budem do kraja iskren, ne uzima tek tako...

- Ako nisi znao, isti taj Modli je zastupao Zmazekovu ženu prije dvije godine – uključio se Đekson.

- Baš sam se čuo s njim.

- Ne mogu vjerovati. Sigurno je on tebe nazvao?

- Kao da je važno.

- Ali ovo što ću ti ja reći vjerojatno nećeš čuti od njega. Moj dragi prijatelj Zdravko Zmazek može zahvaliti samo gospodinu Branku što nije ostao bez gaća...

- E, da me je ranije angažirao, ja bih mu bio spasio i ono što je bilo u gaćama.

- Da, dobro ste to rekli Branko, *ono što je bilo u gaćama*, jer se nakon parnice pokazalo da u Zmazekovim gaćama više nije ostalo ništa vrijedno spomena – pripomenuo je Đekson i pustio da metafora o ispražnjenim gaćama zagolica Devaldovu maštu da bi, potom, nabacivši sako na široka ramena, poentirao. – Ostao je, nažalost, impotentan.

Oprostivši se s odvjetnikom Uremovićem, Devald je u pratnji Đeksona izišao iz svlačionice. Sportski centar bio je gotovo pust, ali je vonj znoja podsjećao na veliku količinu energije koja se večeras ovdje oslobodila. Ispratio ga je do stepenica. Tu su kratko zastali.

- Sve ti je jasno, pametan si čovjek...

Devald je na te riječi, zagledan u niz stuba pred sobom, odmahnuo glavom.

- Ja još uvijek ne shvaćam što će Josipi odvjetnik – rekao je.

- Dragi, nije vrijeme za nezrela pitanja. Ti sada moraš početi misliti o svojim interesima. Zašto bi dopustio da te, kao Zmazeka, kučka oguli do gole kože? Nema razloga za to...

- Meni ništa ne treba – uzvratio je.
- Ne govori pizdarije, za godinu dana ćeš bez love cviliti u nekoj krletki u Novom Zagrebu, a pred tobom je još dobrih dvadeset-trideset godina koje treba nekako isfinancirati.
- Ni jednog trenutka nisam postavio pitanje imovine – ustrajavao je Devald.
- Tvoji su roditelji teško stekli svoje nekretnine...
- Dobili su stan od države.
- Pusti te finese. Stari ti je četrdeset godina hrmbao u Državnom inspektoratu.
- Veći dio radnog vijeka proveo je kao *neraspoređen kadar*, na hranarini kod svojih švalerki.
- Misliš da bi se mami dopalo da bez borbe prepuštaš ono što su pošteno zaradili?
- Ona je, kao komunistkinja, ionako prezirala privatno vlasništvo.
- Glupost, ti si novce od prodaje svog stana uložio u zajedničku nekretninu, a to, ako nisi znao, ulazi u masu bračne stečevine. Ti imaš pravo na svoj dio kolača.

Devald kao da je za to područje imao unaprijed pripremljene odgovore: – Nakon što smo promijenili toliko stanova, imam dojam da se moj skromni miraz usput negdje zagubio...

Đekson je mobitel prislonio na uho i odmjerio prijatelja dok je čekao vezu: – Što god ti sada pričao, ostao je još tvoj sin, Oliver, a njega se, pretpostavljam, nisi odrekao.

Devald, koji se treći ili možda čak i četvrti put te večeri uzrujao, čuo je Đeksona kako daje upute taksisti i u grudima osjetio peckavu bol, kao da tisuće kapilara u njegovom srcu odgovaraju na zbunjujuće podražaje iz mozga. U potrazi za čvrstim osloncem, primio se za rukohvat, a Đeksonov glas dospijevao je do njega kao kroz buku Dacijinog motora: *Na parkiralištu ispred Sportsko-rekreativnog centra za dvije minute, hvala*, odjekivalo je u Devaldovoj prenapregnutoj svijesti, iako je, uslijed trenutačnog pomanjkanja kisika u mozgu, samo rastreseno dometnuo: – Ovaj, ja sam zapravo autom...

- Pio si, a grad je pun policije. Sutra ćeš se vratiti po auto. Jesi dobro? Malo ti oči plivaju...
- Izgleda sam se unutra prekuhao.
- Svaka čast, ali meni se želudac diže od te mastike.

Slika pred Devaldom, koja kao da se za trenutak bila rasplinula, opet se počela izoštravati i on je, mada još ne posve sigurno, kao da sondira teren, krenuo niz stepenice. Ali, Dekson ga još uvijek nije namjeravao pustiti.

- Nisi mi odgovorio kod koga si se krio svih ovih dana, da pogađam?

Nevoljko je zastao i okrenuo se, natjeravši se da podigne pogled prema galeriji.

- Ili je konačno pala ona prsata darkerica iz Ministarstva obrane? Kako se ono zove?

Devald je prevrnuo očima.

- Rekao sam ti već da sam bio u Makedoniji - rekao je na što su Deksonove kovrče živčano zaplesale po čelu.

- Pa dobro kad baš hoćeš. Što si tamo radio tolike dane, u toj i takvoj Makedoniji?

Uzvratio mu je sa stanovitim prkosom u glasu: - Odmarao se, što bih drugo tamo radio!

A djelovao je umornije no ikad. Oči su mu se povukle u duplje pa im je i boja zgasnula; čelo pak u uobičajenim, radnim naborima kojima kao da su tekli neki prevažni procesi, a nad njima, kao homage primordijalnim kišama, nekoliko kukavnih, slijepljenih šiški, Devaldovih vjernih pratiteljica.

3.

Stjenke automatskih vrata koje su ga propustile na uzvišeni plato ispred SRC-a, stružući su se zaklopile iza njega. Oćutio je dašak prohladne struje na znojnom potiljku. Kiša je bila stala, a visoke ulične svjetiljke pitomo su se krijesile po školjkama parkiranih automobila. Devald je zahvalno udahnuo svježi zrak i opazio znak taksija. Žuti farovi protiv magle ubrzo su ga obasjali usred redova nepomičnih vozila. Dok se smještao na zadnjem sjedištu prostranog automobila, kroz nanose uzbibanih misli, pomalo neočekivano sjetio se svoje sportske torbe u kafiću na galeriji. Ruke opružene na naslonu sjedišta, gledao je niz debeo rukav svoje jakne kroz bočno staklo: on nije bio netko tko bi se vraćao po ostavljene stvari. Njemu je život dopuštao stanoviti nehaj prema posjedovanju. Dovoljno je bilo da se prisjeti koliko je toga samo bacio u smeće tijekom bračnih godina. Netko na njegovom mjestu bi se posramio, ali on je to sebi predstavio kao borbu za svoj psihički integritet. Kad god bi uočio opasnost od nagomilavanja, postajao je nemilosrdan prema stvarima koje su ga okruživale – lišen sućuti prema suvenirima, kućanskim aparatima ili čak odjeći koju je ponekad iznosio u vrećama u kontejnere ispod zgrade. Koliko je tu samo posla bilo... Vrtio je glavom dok je pogledom ispraćao svoj neuredno parkirani automobil sa skijama na krovnim nosačima. Zaokupljen događajima iz nedavne prošlosti, gotovo da mu je promaknula jedina vrijednost na koju je još polagao pravo. Čelavog taksistu uputio je u željeni kvart; Drvinje, rekao je. Lilinu točnu adresu, dakako, nije mogao dozvati u sjećanje, ali je zato vrlo dobro pamtio način na koji je selektirao predmete u svom bivšem stanu. Odmah za baciti, pustiti ih još neko vrijeme na miru, baciti samo u slučaju krajnjeg pretovara, kao i one koje su vrlo opasne za bacanje. Unatoč promišljenoj taktici, neprestano je imao dojam da se njegov životni prostor nekontrolirano puni; Josipa je artikle unosila u voluminoznim vrećicama ili je naručivala dostavu, žurno. Veoma rano uočila je i prednosti internetske kupovine, a nije joj bila nepoznata ni kataloška prodaja. Gomila novih stvari slijevala se prema Devaldu, a on je, poput ilegalca, tajno radio na njihovoj likvidaciji.

I tako, boreći se protiv imovine, na koncu je i ostao bez nje, ali unatoč tome, činilo mu se da nije sretniji no što je bio u vrijeme kada je, mučen velikim stanom, vikendicom i raskošnim monovolumenom, vodio svoj tajni rat, zapisao je jednu od oporijih dosjetki na svoj račun. Na drugoj strani bojišnice bila je njegova žena kojoj je luksuz predstavljao saveznika. Ona je uza sebe imala naizgled uvjerljive argumente o konformizmu svoga muža, koji joj je u život donio neke mutne ideje pravde i jednakosti. U njezinom okružju takve stvari nisu nikada bile na

cijeni. Porijeklom iz vrlo djelatne porodice prigorskih obrtnika, odrasla u svijetu prihoda i rashoda, Josipa je zarana stekla odbojnost prema socijalnim idejama. Kao farmaceutkinja s dobrim vezama, preskočila je apoteke i karijeru otpočela u prodaji, gdje je odmah mogla doći do novaca. Bila je ozbiljna i predana poslu, Devald je to ismijavao onako kako to inače rade lijevi intelektualci kada pričaju o korporativnom idealu. On je pak radio uglavnom od kuće te s izvjesnom zabrinutošću pratio ženino napredovanje. Sve je jasnije uviđao da nije spreman na lagodan život u kojem se zatekao, po svome dubokom uvjerenju, posve slučajno i protiv vlastitih uvjerenja – u zanosu ljubavi iz koje je proizišao Oliver (Devald je sinu pokušao objasniti da je on, unatoč svemu, dijete ljubavi). Ali, njegov je otac zamišljao život kao borbu, a sada se ispostavilo da se nema za što boriti, da je sve već tu. Imao je oscilacije – drugu knjigu razvlačio je kroz dvije trećine braka i usput propuštao dobre prilike u novinskim i izdavačkim kućama. Imao je status slobodnog umjetnika, ali ga je i osjećaj nezadovoljstva pratio u stopu. Nije li radi njegovih stavova Josipino lice veoma rano poprimilo sredovječnu oštrinu? Zauzvrat, po stanu je sijala kataloge džinovskih tuarega i brabusa držeći ga tako u stanju napetosti, a neke od prijetnji bi realizirala, kao dokaz da misli ozbiljno. Devald je bio svjestan prozaične prirode svojih problema. Naposljetku, Josipa i on prikupili su respektabilan broj godina zajedništva, možda i zato što je odgoj Josipi nalagao strpljenje, a bilo je tu i dijete koje su Josipini roditelji smatrali vrijednim svake žrtve, ufajući se da će zet s godinama naučiti cijeniti komfor.

Od njega se očekivalo da napokon prestane s komedijom i prihvati realnost višeg srednjeg sloja koji nudi dovoljno čari za život. Sve što je trebao učiniti bilo je da se opusti, ali to se činilo lakšim no što je uistinu bilo.

Devald, čija se memorija katkada razbacivala potankostima, bio je u stanju oživjeti Josipin ton kojim je prepričavala anegdote o njegovom padu u ralje luksuza.

Kakav je to proleter koji se ljeti vozika jahtom, a zimi skija u Alpama? Dušo, priznaj svojim prijateljima koliko si platio onu bordo košulju. Ah, samo nemoj reći da je taj Versace lažan...

Još uvijek bi poneka Josipina rečenica bila u stanju ugristi njegovo preosjetljivo srca, ali sada – s distance – Devaldu je bilo jasno da je ovdje u pitanju ponos emancipirane ženske.

Ali, zar bi zbog toga morao imati razumijevanja za njezinu srdžbu, pitao se. Sažalijevati je zato što u njegovoj potištenosti i sve češćim razdobljima neaktivnosti, baš kao i u otklonu prema poslu, Josipa nije uspijevala razabrati simptome krize? Gdje je bila ta lucidnost na

koju se pozivala, osjećaj za ljude zbog kojega je, na koncu, imenovana voditeljicom Odjela za ljudske resurse? Devaldove krupne oči svjetlucale su u dnu taksija. Pitanje se, naime, moglo postaviti i na ovaj način: A što ako on nije bio dovoljno jasan u iskazivanju svog nezadovoljstva?

O svojim postupcima dosta je toga slušao iz raznih izvora. Bilo je onih koji su mislili da je skrenuo. Njegov otac, kojemu se već neko vrijeme nije javljao na telefon, grmio je protiv sinovih mušica zbog kojih je napustio studij i usprkos razgranatim talentima ostao bez zanimanja. Čak ni Đekson u prvi mah nije povjerovao u njegovu odluku. Većina je odbrojavala dane do njegovog povratka kući. Devaldu je bila razumljiva ta pomutnja. Na slici koju je odašiljao u javnost nije bilo vidljivih lomova. On je do samoga kraja – gotovo manijakalno – poštivao rutinu obiteljskog života, kao da je time želio iskupiti svoj skori odlazak. Takvim je ponašanjem samo izazvao dodatnu zabunu, a u Josipinim je očima ispao *zločinac s predumišljajem*. Dovoljno je bilo da se prisjeti s kojom je predanošću izvršavao svoje kućanske obaveze. Osobito se isticao u nabavkama – to je bio njegov resor. Tijekom posljednje godine, umjesto da se povuče, on se prometnuo u jedno od viđenijih lica na lokalnoj tržnici. Imao je dilerice sira, voća i povrća, a u ribarnicu bi mu petkom čuvali ribu. Vikendima bi se bavio uzgojem vinove loze – nije ni čudo što je tako malo pisao – na posjedu Josipinih – gdje ga je njegov punac upućivao u sezonske rezidbe, prskanje i pripremu zemlje. Sa svojim šurjakom svladao je tehnologiju skladištenja i pretakanja vina. Zatim njegova sudjelovanja u kuhanjima paradajza: zar je i to bio samo flert jednog pritajenog uma – *spavača*, kako je to sebi umišljala njegova supruga? Ali Devald je mogao evocirati ponos koji je osjetio kada je premazao ogradu bojom protiv hrđe. Toliko se bio duboko unio u ulogu hrvatskog muža da čak ni sada nije mogao točno odijeliti tog i takvog Devalda od ovog sada, Devalda 2008. godine, koji se petkom navečer vozika taksijem prema ljubavnom gnijezdu.

Iako se ponekad ne bi mogao sjetiti zašto je točno otišao od kuće, bio je začuđen okolnostima sloma njegovog braka. Kriza srednjih godina bila je fraza koju je prezirao. Odumiranje ljubavi? Možda, ali taj proces nipošto nije bio od jučer. U braku se nije osjećao ugroženim; uživao je slobodu kretanja, druženja pa i švrljanja. Bio je čak lišen i osjećaja iskorištenosti jer mu je njegova plaća gotovo u cijelosti stajala na raspolaganju. *Za kikiriki*, kako je to Josipa znala reći. Svoje seksualne potrebe mogao je zadovoljiti u okvirima braka, što se najbolje vidjelo sada, nakon osamostaljenja, kada je na seks mislio manje nego prije.

4.

Ostavljen na pločniku u napuhnutoj krem jakni pogledom je tražio zgradu u kojoj se namjeravao nekoliko sati zabaviti.

Uzdahnuo je te, možda zauvijek lišen odgovora, prešao cestu. Kao orijentir služio mu je električni pano za obližnji Pet-centar. U tuđim, polupoznatim sredinama, njegova bi se čula izoštavala do te mjere da je mogao ispasti sumnjiv onome tko je držao do vrijednosti doma i obitelji. Zlobni komentari tinejdžera koje bi pokupio u prolazu prestali su ga dirati. Pušaći, protjerani u večernje šetnje, kimnuli bi mu vjerujući da je jedan od njih. Žene koje je putem susretao spuštale su pogled, no on je ionako bio raskrstio s iluzijama o fatalnim uličnim susretima. Scena po kojoj se kretao preselila se u loše osvijetljene sobe, gdje se njegov šarm mogao najbolje iskazati. Jedno od tih mjesta ga je čekalo, ovoga puta u nastambi građenoj za dvadesetak lojalnih stanara, iz vremena prve urbanizacije. Njezino stubište asocirala ga je na ralje neposrednog proizvođača, koji u ovo doba dana već naveliko zijeva. Jedno okno ipak je svijetlilo: Lilin stan s pogledom na dječji park.

Uspeo se na prvi kat i pozvonio. Osluškujući duge, energične korake, malo je spustio glavu, onako delonovski, kao što je to činio pred ogledalom, ali kada mu je Lili otvorila vrata – osupnut mirisima – napustio je svoju pozu. Lili je bila u pripijenim trapericama koje su pratile liniju dugih nogu, ali joj je stražnjica bila suviše usječena, neizražajna, što je možda bio danak specifičnim naporima u sportu, pretpostavljao je. Prije nje i nije imao iskustva sa sportašicama, mada je Lili davno okrenula leđa odbojci. Postoje ljudi koje je lako zamisliti u dresu i visokim tenisicama i ona je bila jedna od njih. S druge strane, Devald je imao poteškoća u dočaravanju njezinog lica. U sobi hotela „Elektrodistribucija“ na Popovoj Šapki, Devald je nastojao dočarati crte i oblik tog lica, ali uzalud.

- Kako si uspio toliko preplanuti – primijetila je na što se on upitao, je li njihov odnos dospio do faze poljupca na ulaznim vratima.

- Nikada ne bi pomislila da je na planini moguće uloviti takvu bojicu. Svaka čast.

- Ljudi se inače sunčaju na 2000 metara visine – rekao je to kao najobičniju stvar.

- A snijega, je li ga bilo dovoljno?

- U izobilju...

- Izvini, ali zove me pećnica. Uđi i raskomoti se.

- Znači da sam došao na vrijeme?

- Taman kad treba.

Devald je pomislio, ok, stražnjica ove ženske možda ne miješa na željeni način, ali zato su njezine duge noge pravi dar s neba. Naposljetku, ta široka zdjelica, kako je predmnijevao – predodređena za puno djece – trebala je biti jamac sretne budućnosti koje se Devald još uvijek nije odrekao.

Od male, više puta pregrađene gajbe Lili je napravila udobno boravište. Slijeva je bila Rominina sobica gdje je odlagao jaknu, preko puta kupaonica bez kade, a ostatak stana otpadao je na boravak s nišom. Stoga je svaki detalj trebalo isplanirati. Devald je bio prisutan kod kupovine nekih stvari i zatim ih, velikodušno, dovezio u prtljažniku, teglio u stan, a neke je i montirao – radni stol u dječjoj sobi. Josipa bi se začudila da ga je vidjela u akciji skidanja sifona u lavabou! Ona je za najmanje intervencije pozivala majstore jer se njezin *intelektualac* nije imao volje baviti takvim banalnostima. Ali ovdje je bio u elementu, nadahnut skromnošću i besparicom koju je zatekao.

U boravku mu je namješteni stol podigao raspoloženje. Toga dana u sebe je unio sendvič s pumpe i par čokoladica, za koncentraciju, a ovdje se suočio s rikolom, bočicom maslinovog ulja i kruhom složenim u košaricu. Vinske čaše stajale su na podlošcima, a stolnjak je imao crvene kvadratiće, kao s reklame za bakinu kuhinju.

- Nećeš skinut jaknu? – upitala ga je i on se oslobodio bremena. Ispod je imao majicu kratkih rukava – i sam se tome začudio.

- Hajde, pričaj. Kako si?

- Ah, kako, kako... – ponovio je. – Vjerojatno sam jučer bio puno bolje – izvalio je zbog čega se odmah potom nadopunio. – Hoću reći, ovdje me svašta dočekalo.

Došao je do šanka pod lukom, koji je otvarao pogled u nišu. Možda bi joj upravo sada trebao doći straga? Bilo bi lako otkopčati dugme na njezinom napetom abdomenu i malko odgoditi početak večere. Umjesto toga, Devald je konstatirao: – Josipa je angažirala odvjetnika.

- Odvjetnika? – pogledala ga je preko ramena dok je čučala pred pećnicom, čije su se stjenke opasno žarile. U jednoj je ruci imala rukavicu u liku sove kojom se spremala izvući pladanj.

- Pa to i nije tako loša vijest. Ili možda ipak je? Ne znam što bi rekla.

- Ovisi kako se gleda.

- Htjela sam pitati, je li to ono što si želio?

- Kako to misliš?

- Da ona poduzme prvi korak.

Da me oslobodi odgovornosti, pomislio je Devald. Unatoč tome, oprez ga nije napuštao. Pozvao se na stručno mišljenje.

- Moj odvjetnik – rekao je, ali *moj odvjetnik* zazvučalo je pretenciozno, a nije baš ni odgovaralo istini pa se ispravio.

- Deksonov odvjetnik smatra da je stvar malo složenija, da bi mogli nastati problemi u samom postupku razdruživanja, da tako kažem – već je neko vrijeme, govoreći o svome slučaju, rabio diplomatski žargon kako bi prigušio emocije ili ih protkao ironijom za koju Lili možda nije imala sluha koliko je on očekivao.

Osjetio je vrelinu iz otvorene pećnice. S glomaznom rukavicom Lili se spremala iznijeti pladanj i Devald je zakoračio u prostor tijesne niše. Želio je nekako biti od pomoći.

- Dopusti... – ponudio se, no Lili ga je odvratila od te namjere.

- Ovdje se samo ja mogu snaći.

Lignje, zapečene s krumpirom, cvrčale su u vrućem ulju i Lili je posegnula za rubom pladnja u pećnici.

- Pripazi na oči – upozorio ju je.

- Hoću, a ti, kad se već nudiš, iznesi vino na stol. Ono u bokalu.

Dok je rastakao piće uviđao je koliko je opterećen postupcima svoje supruge. Ono što je započelo prije nekoliko tjedana i zbog čega se sklonio na Popovu Šapku, sada se pokazalo kao opravdana strepnja jednog bjegunca. Više se nije mogao praviti lud i ignorirati opasnost. Dekson je bio u pravu rekavši kako mu se radi o glavi. U nekoj kancelariji kuju se planovi kako da ga dokrajče i smrve. Lijevajući vino u visoke čaše, prividno usredotočen na

povjerenu radnju, morao je napokon priznati da je njegova taktika obazrivog odlaska doživjela propast. Zar je mislio da će ga osoba poput njegove žene pustiti da samo tako živi dalje, da se uvlači u krevete prijateljica i budi majčinske osjećaje – te da u pauzi pribilježi par dosjetljivih rečenica? Gotovo da se osmjehnuo dubini svojih zabluda, gorko.

- Stvarno nisi imao pojma za Zmazeka?

- Čuo sam da je razveden, ali ovo drugo – ne.

- On izvana djeluje normalno, mada je iznutra dobrano načet i traumatiziran.

- Primijetio sam da malo trza glavom.

- I to uvijek na istu, desnu stranu, kao da mu se s te strane nešto gadno prišuljalo...

- Pa kako to da se još uvijek nije oporavio?

- Ne budite ludi, Devald, liječnici sumnjaju da je nakon tako burne psihosomatske reakcije uopće moguć potpuni oporavak. Zapravo je veliki uspjeh i to što su ga liječnici doveli do neke optimalne ravnoteže i osposobili za posao.

- Morao je firmu dati na bubanj...

- Materijalni krah bio je neminovan. Čovjek je završio na psihijatriji. Osamnaest dana bez sna pa Vi sad vidite...

- Branko, jel' točno da su ga morali vezati za krevet?

- Do u detalja, Deksone, do u detalja.

- Vjerujem da znaš kako u normalnim okolnostima za brakorazvodnu parnicu nisu potrebni odvjetnici – rekla je Lili i Devaldov pogled, koji je često hvatao preširoko umjesto da se suzi na ono bitno, kao da je tragao za izvorom tih riječi, koje su se pomiješale s krhotinama razgovora što je ponio iz Sportsko-rekreativnog centra. Iznijela je tepsiju na stol i Devaldu je preostalo da utvrdi ono što je već bilo opće mjesto u njegovom slučaju: – Ali ovo, nažalost, nisu normalne okolnosti.

Dok se smještao Lili se bavila atmosferom; upalila je svijeće i potražila na radiju mirnu

glazbu. Mirišljavi štapići već su tinjali u dubini sobe. Pošto je sjela na suprotni kraj stola, rutinski se prekrížila. Većinu toga Devald jedva da je registrirao.

Te večeri jeo je brže no inače, a onda je, zbog smanjenog obujma želuca, naglo posustao. Skupivši pribor, odgurnuo je tanjur i otpio gutljaj, zapalio i toliko duboko udahnuo dim da je osjetio trnce u nožnim prstima.

- Jel ti prijalo?

- O da. Izvini ako sam jeo prebrzo.

- Bitno je da se opustiš.

- Baš sam htio reći kako se večeras planiram opustiti.

- A zašto onda premještaš te tanjure?

- Mislio sam pomoći oko stola.

- Ništa ne diraj.

- Kako ti kažeš.

- Pa kuda ćeš sad?

Doista, kamo je krenuo?

- Gdje je pepeljara.

- Kao da ne znaš, uvijek je na komodi.

- A-ha.

Ušetao je u mali prostor ispred ugašenog tv prijemnika koji je dvosjedom bio odvojen od ostatka sobe. Taj dio sada mu se učinio zapostavljenim, a on je, htio to priznati ili ne, osjećao nostalgiju za večerima uz televiziju. Kada je zadnji put pogledao neki film ili seriju? Nije imao pojma što se dešava u državi. U vrijeme Dnevnika obično je bio vani, a za ponoćne vijesti bio bi preumoran, iako nije bila rijetkost da zaspi pred upaljenim ekranom. Kao pisac dobro se čuvao otrova dnevne politike, a novina bi se sjetio samo u kafiću, dok bi čekao neku od svojih prijateljica, a i tada ih je prelistavao od zadnje stranice, otkrivši u svojoj četrdesetoj čari koje pružaju rubrike Zanimljivosti, Sport te Život i scena. Zadnjih nekoliko

mjeseci najdalje bi dogurao do Kulture.

Zove li se to onda luksuz, pitao se, shvativši da već neko vrijeme, okrenut leđima, stoji pokraj prozora i razmišlja ni o kome drugome nego o sebi. Bio se odmaknuo popušiti cigaretu iz obzira prema Lili i pogled mu se već neko vrijeme odmarao na maloj zatravnjenoj površini ispred kuće. Pod svjetiljkom je uočio muškarca koji je gledao u njegovom smjeru pa je pustio rub zavjese da pokrije prozor, ali tip je, učinilo mu se, nastavio gledati u njegovom smjeru.

- Lili! - zazvao ju je ne odveć glasno, a potom i za nijansu nestrpljivije, osvrnuvši se za njom.

Jednim pogledom mogao je obuhvatiti gotovo cijeli stan.

- Lili, gdje si?

Čuo je zvuk vodokotlića u zahodu.

- Što je bilo? - upitala je.

- Dođi.

Uznemiren, propustio ju je ispred sebe. Bila je dovoljno visoka i plećata da ga cijelog zakrije tijelom.

- Ne diraj zavjesu - upozorio ju je.

- O čemu se radi?

- Onaj tip dolje, vidiš ga? - sugerirao joj je iza leđa. - U parku. Jel' to Perica?

Malo se nagnula.

- Misliš na ovoga tipa ispod bandere?

- Jednog jedinog - iščekujući, povukao je par kratkih dimova njoj iza leđa.

- Ha, ha - nasmijala se. - Pa jel' ti uopće znaš kako Perica izgleda?

- Zašto bih ja to morao znati? Ili bi možda ipak bilo pametno da znam da bih se zaštitio kada dolazim kod tebe? Ženo božja... - apelirao je izoštrivši svoj glas. - Je li onaj tip dolje tvoj bivši muž?

Lili mu se okrenula, blijeda i gotovo viša od njega. – Mislim da se Perica večeras ne bi trebao pojavljivati u blizini.

– A da? Što si učinila? Zalila ga vrućim uljem?

– Čuj, ovaj dolje ima barem stotvadeset kila.

Ostao je još nekoliko trenutaka zagledan u tustog muškarca u trenirci, do čijih je nogu upravo dotrčavao pas, a zatim se, napustivši položaj, pridružio Lili u blagovaonici. Vratio se do stolice gdje je maločas sjedio u drugačijem raspoloženju: u jednoj je ruci držao bakrenu pepeljaru s pastoralnim motivom rimske vučice, u drugoj nedogorenu cigaretu.

– Govorila si s njim? S Pericom? – upitao ju je.

– Samo sam željela izbjeći neugodnosti.

– Dakle, nazvala si ga i zamolila da te večeras ne uznemirava jer tvoj ljubavnik u protivnom neće moći postići erekciju.

– Miro, molim te, stavljaš mi riječi u usta.

– Gledaj, ovo se tiče i mene.

– Ne vidim ništa neobično u tome što smo Perica i ja ostali u kontaktu.

– Ali ja neprekidno imam dojam da se naša druženja prate dvogledom sa stanovite distance – rekao je. – Iza jedne zgrade tvoj nevjenčani suprug koji kipti od boli za tobom, a iza druge detektiv u najmu moje osvetoljubive žene. Ne znam, možda se u ovome stanu stvarno događa zametak jedne velike ljubavne tragedije, a da je mi uopće nismo ni svjesni.

– On je otac moje kćeri – tiho je rekla.

Pa i ja sam nekome otac, pomislio je i odložio pepeljaru iz koje se pušio nedovoljno zgnječeni čik. Njega je sada golicalo nešto drugo.

– Lili – obratio joj se – je si li ti uopće pokušala dokučiti što se to događa sa mnom? Koliko sam doista karamboliran i dokle sežu moje tlapnje? I zašto sam uopće toliko oklijevao s pokretanjem brakorazvodne parnice?

Znoj koji mu je probio po čelu i obrazima kao da mu je rasvijetlio lice. – U čemu griješim?

Što to radim toliko krivo? Gdje sam podbacio? – Devald se gotovo razmahao po dnevnom boravku.

– Razmišljaš li uopće o meni?

– Naravno da razmišljam. Skoro svaki dan. Ali imam dojam da tebe ne zanima ono što ja mislim.

– Pa jasno da me zanima – slagao je i pogledao je s hinjenim interesom. Naposljetku, kolikogod raspamećen bio, volio je čuti koju o sebi.

– Iako ja ne mislim ništa više od onoga što je već tako jasno.

– A što je tu tako jasno? – upitao je.

– To da nikako ne prihvaćaš činjenicu da si otišao od kuće – prostodušno je ustanovila Lili:

– Vrlo jednostavno. Jesi sad zažalio što si me to pitao?

Izgleda da je svima sve jasno, pomislio je i rekao: – Ni slučajno...

– Pokupio si se, otišao i time najavio u kojem smjeru želiš ići, nije li tako bilo? – pogledala ga je odozdo tražeći potvrdu svojih smionih pretpostavki.

– A zatim si naglo izgubio početni elan i ukopao se negdje na pola puta. Čak mi se čini da ste Perica i ti vrlo slični po tom pitanju – pridodala je na što ju je Devald, čija su se čula bila izoštrila, okrznuo letimičnim pogledom.

– Nas dvojica smo, kažeš, slični – ponovio je i pomislio kako je dobro da je Lili napokon progovorila.

– Samo po tom pitanju – ogradila se, ali bilo je već kasno kada se Devald pomjerio, zanjihan u ramenima, poput nekoga kome treba malo intelektualnih izazova.

– Zanimljivo stajalište – primijetio je i izvio obrve s kojima se pokrenuo i složen mehanizam bora na njegovom visokom čelu.

– Mada iz ovoga što si rekla proizlazi jedno drugo, puno važnije pitanje: odakle tvoja sklonost prema devijantnim tipovima kao što smo nas dvojica? Prvi je zbog kockarskih dugova opljačkao državne novce, a drugi je u bijegu od obitelji dospio u tvoj stan gdje si ga,

za nagradu, dočekala večerom – rekao je i raširio ruke nudeći se kao živi dokaz koji potkrepljuje njegove tvrdnje...

– Ako smo, kao što kažeš, toliko slični – nastavio je – čudi me kako to da se već nisi zapitala, nije li tvoja percepcija muškaraca pomaknuta i nezdrava, da ne kažem i perverzna – poentirao je zanijevši se tijelom preko stola ne bi li uhvatio njezin pogled u kojemu se, pod svjetlom koje je dospijevalo iz niše, zacaklilo nešto poput suza na koje je Devald bio kronično slab. Josipa, njegova supruga, vrlo je rijetko plakala iako je za to imala prilike, ali je sila njezine naravi držala suze na lancu zbog čega je pomišljao kako bi možda sve bilo drugačije da joj je ponekad uspijevalo da zaplače.

Devald je bio svjestan da je u zadnje vrijeme prečesto gubio takt pred Lili, iako bi mu zbog toga poslije bilo žao. Ali – je li sažaljenje bilo dobra podloga za jednu relativno mladu vezu? Sve je više sumnjao da se njihova ljetna romansa bezrazložno otegla kroz hladne sezone, zahvaljujući prije svega velikoj strasti koja je buknuła tijekom jednog od njegovih prijašnjih bjegova, na sezonskoj autobusnoj liniji prema Srednjem Jadranu dok je, s jednom nogom već izvan doma, putovao u posjet svome prijatelju Marku Trogrliću.

Vijest o njegovoj bračnoj krizi brzo se proširila krugom poznanika i prijatelja tako da je krajem prošloga ljeta mogao birati između nekoliko lokacija na moru i kontinentu. Odlučio se za Marka, tog dragog, pomalo zaboravljenog prijatelja iz djetinjstva i koji je na opće čuđenje odselio na obalu, i to u vrijeme kada se život izvan Zagreba činio nezamisliv, osobito život na selu – Devaldu čak i sada nepojmljiv, ali pažnje vrijedan, to svakako. Josipi je pak taj srdačni Marko s troje male djece i velikim maslinikom iza kuće, naturalizirani poljoprivrednik, bio najsimpatičniji među njegovim prijateljima. Često ga je isticala kao pozitivan primjer uspješne preobrazbe iz građana u seljaka, ali Devald je u tom oduševljenju vidio odraz njezinih fantazija o idiličnom životu izvan grada, premda je prošloga rujna, kada ga je Marko pozvao u goste, pomislio kako bi mu godilo nekoliko dana morskoga zraka u posezoni. Zanimljivo, ali čovjek u krizi često traži izlaz u čistome zraku. Devald se u mislima već vidio kako piše na Markovoj verandi s pogledom na kornatski arhipelag, a tih je dana, možda više no ikada, osjećao potrebu za empatičnim sugovornikom. Dekson nije imao strpljenja za odmatanje psiholoških slojeva, ali je zato, kao praktičar, bio od velike koristi. Kod Marka je, naprotiv, mogao tražiti prostora za finije analize. Iako nije imao formalnu naobrazbu, Marko je bio čitač iz uvjerenja, samouk, i Devald je redovito zaprimao njegove narudžbe i s tim zahtjevnim popisom obijao zagrebačke antikvarijate. Bilo je šteta što Marko nije bliže, što je njegova slika o Devaldovim bračnim odnosima bila toliko štura i

fragmentarna, što nije svjedočio razvoju njegove ideje o odlasku. Tako se i Marko doimao iznenađen viješću o Devaldovoj situaciji. U telefonskom razgovoru čak mu je natuknuo nešto o novoj modi među četrdesetogodišnjacima, ali Devald se držao kao da to nije čuo. Bio je spreman suočiti se s kritikom za ono što je uradio, samo što je ta kritika, kako je on to umislio, trebala nalikovati nekakvom paraznanstvenom elaboratu o njegovoj slojevitoj osobnosti: djetinjstvo, obitelj, zgrade zajedničkog stanovanja, veliki grad, vrsta glazbe i literature, relativno dugo razdoblje nejbice, odlazak oca i majčina smrt. Kao njegov vršnjak iz susjedstva, Marko je bio svjedok zbivanja u Devaldovoj obitelji i oko nje. Zajedno su prošli takozvane formativne godine, a postojalo je uvjerenje da se u tom razdoblju kriju uzroci postupaka u zrelijoj dobi. Svojedobno su kovali zajedničke planove; imali su ideju da napuste zemlju u kojoj se spremao rat. Jedan Devaldov kolega sa sociologije otišao je čistiti ulice u Londonu – to je obojici zvučalo prilično otkačeno, a i zagrebačka filijala u Amsterdamu bila je prepuna veselih skvotera, njihovih napuštenih poznanika, gdje su obojica bili dobrodošli. Dekson, kojeg je otac sklonio u Graz, iz dosade je navaljivao da mu se pridruže u kući njegove tete, ali njima je trebalo nešto egzotičnije, udaljenije... Bili su prezasićeni umjerenom svakodnevicom u kojoj su odrasli. Devald je imao dojam da do svoje 25. godine nije preskočio nijedan ručak: kako li će tek izgledati onaj ozbiljniji dio života? Marka je također mučilo isto pitanje. Stoga su odlučili aplicirati za Biblios mazgas, program dopreme knjiga na mazgama djeci u Andama o kojemu su tada pisale jugoslavenske novine. Pripremajući se za taj zadatak, posjetili su Veterinarski fakultet u Zagrebu, gdje je na oglednoj farmi obitavao tada jedini magarac u gradu. Trebalo se upoznati s prijevoznim sredstvom. Iako nikada nisu dobili odgovor vlade u Caracasu, Biblios mazgas postao je nešto poput tajnog znaka između dvojice prijatelja. Njihove bi se supruge pitale što znači kada netko od njih, usred druženja, odjednom kaže Biblios mazgas. I zašto im je to toliko smiješno, u čemu je vic? Nijedan od njih to nije mogao objasniti. Ljetos se, međutim, ukazala prilika da iznova nađu one zametnute onostranosti iz mladih dana, da ih rekapituliraju u novom svijetlu, ali Devald je, putujući autobusom k Marku, iznenada upoznao Lili. Sjedio je malo iskosa, jedan red iza nje, tako da je poslije u šali govorio kako je za tu vezu kriva njegova nepotpuna točka gledišta. Doista je imao pred sobom samo polovičnu sliku – Lilin profil pod velikim sunčanim naočalama. Imala je vrlo kratku kosu sa zečjim repićem na vratu, a na tjemenu joj je stršio čuperak, mala ljupka kitica omotana raznobojnom gumicom. Ovalne naočale prekrivale su joj pola lica tako da je vidio samo čvrste obraze i klinast nos: kako se čovjek može zagrijati za tako škrtu sliku žene i pri tome još doživjeti nadahnuće za nekoliko stranica gustoga teksta kojeg je ispisao na koricama knjige? Ali, Devald je zato i putovao k Marku, da zajednički pokušaju objasniti neke njegove poteze. Možda se njemu

upravo dogodio Biblios mazgas, Marko bi to morao prepoznati. Tijekom puta on je gotovo ushićeno promatrao kako Lili okreće stranice novina za mlade. Horoskop, Preplanulost iz bočice, In & Out. Potom je naglo zadrijemala i kada bi joj glava kliznula s naslona, prenula bi se i osvrnula oko sebe. Na odmorištu joj je malo hofirao; kćeri, koju je vodila svojim roditeljima, kupio je sladoled i oćutio Lilin pogled preko tamnih okvira, koje je spustila niz nosnu kost. To mjesto usred gudura uz autocestu zauvijek će ga podsjećati na pogled koji je nakon godina uspavanosti oživio njegove nagone. Svom prijatelju Marku dugovao je neka objašnjenja, još mu je i sada bilo neugodno pri pomisli na dojam koji je ostavio. Bio se ponio kao uspaljeni tinejdžer. Noćima je vodio ljubav s Lili, a preko dana iscrpljen ležao u zamračenoj sobi na katu, ne našavši ni jedan sat u tih sedam dana za analitički razgovor s Markom.

Dragi Markane, vjerojatno ste ti i tvoja supruga bili zatečeni mojim ponašanjem koje je i mene, priznajem, iznenadilo, ali bilo bi ishitreno na temelju toga donijeti zaključak o mojoj odgovornosti za raspad braka... Devald je nekoliko puta započinjao e-mail isprike, ali bi uvijek iznova odustajao.

5.

U stanu je postalo neobično tiho. Čak je i Radio Emotions zamukao. Sada, kada je izveo svoj šou i povrijedio Lili, pokušao je popraviti učinjeno. Dotaknuo joj je rame i osjetio spužvastu masu pod prstima. Naramenice, pretpostavio je i rekao: – Izvini. Znam da sam grozan.

I tašt, i samoživ i bezosjećajan, nadopunio je samoga sebe u mislima pitajući se, ovoga puta, vrlo direktno: što on to zapravo radi? Povlači se po socijalnim gajbama i budi lažne nade među očajnicama slomljena srca, a onda se obrušava na njih, pokazuje otvoreni prezir, distancira se i ostavlja ih da se snalaze u proturječnom labirintu njegovih postupaka. Krasno.

– I ja se pitam što mi je – rekao je i prstima joj prošao mišićavim vratom gdje više nije bilo onog zečjeg repa. Obuzimala ga je neka neodređena nestrpljivost. Tiho joj je rekao na uho: – Bit će najbolje da pođem kući. Od mene večeras ionako ništa.

Lili se, kimnuvši, složila. Ipak je to jedna razumna cura, proletjelo mu je mislima kada je zašao u minijaturnu sobu njezine kćeri. Ne paleći svjetlo, zgrabio je svoj skafander i vratio se u predsoblje. Još je uvijek bio dovoljno pažljiv da se odjene pred domaćicom. Za to vrijeme Lili ga je promatrala oslonjena na sobni dovratak. Tko zna o čemu misli? Podigao je ruku u znak pozdrava, rekao „bog” i sam zatvorio vrata za sobom ne bi li umanjio rizik od oproštaja na stubištu. Pretpostavljao je da čak i žene poput Lili mogu puknuti, a on je već dovoljno izazivao za večeras. Ljubav ga je katkada bila u stanju obeshrabriti. Silazeći je začuo tek dva okreta ključa u bravi, odjeknuli su poput prigovora njegovoj savjesti. Činjenica da prvi put napušta Lilin stan u ovakvim okolnostima, vjerojatno ga je trebala zabrinuti i nagnati da razmisli o svojim postupcima, ali Devalda je, dospjevši na ulicu, saletjelo jedno posve neočekivano pitanje: zašto bi on učio devu govoriti? Našao se u ozbiljnoj nedoumici, a pitanje ga je, kako je odmicao u noć, tjeralo da se njime bavi. Što je trebala značiti ta sintagma koju su, gotovo ravnopravno, koristili Đekson i Uremović? Na koncu, deve jedva da se glasaju, toliko je bio upućen u životinjski svijet, samo – otkuda baš deva?

Gurnuo je ruke u džepove jakne, zimogrozno skupio ramena i donji dio lica porinuo u visoki ovratnik. U tom aerodinamičnom stavu Devald je došao do najbližeg stajališta taksija i pokucao na staklo automobila upaljenog motora. Djelovao je poput nekoga tko čezne za svojom posteljom, što je u neku ruku i bilo točno, ali u taksiju – dok su čekali zeleno svjetlo

na križanju – Devald se predomislio i zamolio vozača da se prestroji u susjednu traku. Uputio ga je na drugu adresu u strogom centru grada i auto je pohitao kroz male poprečne ulice. Vozeći se, Devald je osjetio kako ga uvlači vrtlog kojemu se, unatoč umoru, ne uspijeva oduprijeti.

Izišavši iz taksija pogledom je ispratio automobil koji se, osamljen, udaljavao niz mokru ulicu zamrljanu crvenilom stražnjih svjetala. Dok je prilazio sjenovitom pročelju zgrade, pomislio je na to kako je zapravo dobro što je u svome gradu. Ta je činjenica, prema kojoj je inače bio indiferentan, sada pokazivala svoje prednosti: barem je u svakom trenutku mogao potražiti utočište na nekoliko adresa u raznim dijelovima grada. Nije si mogao predočiti kako bi se osjećao kao pridošlica iz neke druge sredine, lišen urođeničke topline prema prostoru u kojem se kreće: gdje bi uopće pošao i kome bi se obratio? Vanjsko svjetlo iznad ulaza aktivirali su senzori pa je lako pronašao zvono. Dva puta je kratko pritisnuo i još se jednom osvrnuo u svježnu noć, u čijim se strujanjima slutio dah bliskog proljeća.

– Gita, ja sam, Devald – rekao je u interfon i pogurnuo teška predratna vrata.

Gore je zatekao otvoren stan i, vođen žamorom upaljenog televizora, prošao je nekoliko prostorija koje su bile u potpunom mraku. Stare podne grede potmulo su bubnjale pod njegovom teškom obućom, u jednoj mu se sobi pričinilo da netko diše u snu pa je još malo pružio korak. Kod Gite bi često zanoćila kakva protuha iz svijeta umjetnosti ili svjež rastavljeni mužjak u potrazi za trajnijim rješenjem. Brojne i prečesto korištene četkice za zube u kupaonici podsjećale su na veliku fluktuaciju u stanu. Devald je, kao jedan od posjetitelja s najduljim kontinuitetom, polagao pravo na svoju četkicu za zube, a imao je i nekoliko majica koje je povremeno koristio kao pidžame, higijenske papuče te jednu kutiju knjiga na čuvanju. Ovdje se cijelo prošlo ljeto polirala njegova odluka o osamostaljenju – u atmosferi dugih noćnih sjedaljki na kojima je bilo moguće susresti ljude iz važnih kulturnih i umjetničkih ustanova, ponekog kritičara zaljubljenog u srpanjsku pustoš grada ili novinara bez godišnjeg odmora, a bilo je i glumaca koji bi dospijevali ovamo s otvorene ljetne pozornice, kao i pridošlica infiltriranih iz drugih oblasti, poduzetnika u kulturi i prijatelja umjetnosti, kako ih je Gita nazivala, među njima i bivših nogometaša, danas dendija u lovu na antikvitete. Iz smrdljivake noći gore se zapravo mogao popeti bilo tko i prionuti uz otvoreni bife. Devald je bio predstavljen kao nedovoljno čitan pisac s velikim talentom, a uživao je i privilegij čovjeka koji se našao na životnoj prekretnici. Mnogima je bilo zanimljivo izbliza vidjeti jedan takav primjerak, tim više što je Gita njegov slučaj prikazala kao tipičan za senzibilnog muškarca u fazi oslobođenja. Svi smo mi, naposljetku, proizišli iz jednog

teškog razdoblja i sada se imamo priliku, ali i obavezu okrenuti sebi. Društvo je u velikom pokretu, ali je malo nadarenih pojedinaca: Gita je zagovarala apsolutnu slobodu unutarnjih poriva za one koji imaju što dati, a Devald je bio u njezinom najužem izboru – s tim izrazom prigušene boli dok poseže za čašom bijelog vina, pomalo smušen pri ophođenju i uglavnom zapostavljen u diskusijama koje se oko njega vode – zapravo se dobro uklapao u sliku muškarca kojemu treba izići u susret i otvoriti poneka vrata. Gitin smisao za društvene veze gurao ga je prema vlasnicima producenstskih kuća kojima se obećao javiti, iako je u međuvremenu pogubio sve posjetnice, a ono što je dogovorio u pijanom stanju, uspio je zaboraviti. Danas se više nije sjećao nijednog konkretnog imena, što je za čovjeka u njegovoj situaciji bilo prilično neozbiljno.

Devald je svoju prijateljicu zatekao na velikom bračnom krevetu koji je zauzimao dobar dio posljednje sobe u nizu; ležala je s jastukom podvijenim pod glavu, jedna joj je ruka počivala na bucmastom mačku, a druga – na daljinskom upravljaču. Bilo ju je neobično vidjeti tako samu.

– I oni to prodaju kao ljubav! Tip je totalni idiot, to nije artizam, to je idiotizam. I još se pitaju zašto nitko ne želi gledati europski film? Već sat vremena čekam da glavni lik napokon poduzme nešto konkretno, ali režiser tu ne vidi nikakav problem. On samo niže scene. Tako se ne ponašaju zaljubljeni tipovi. Možda bi ti mogao nešto reći na tu temu? – Gita je napokon skrenula pogled s televizora na Devalda. On, kojeg je na ulici dodirnuo proljetni lahor, malo je ustuknuo pred Gitinim ostrim tonom.

– Izvini – rekla je – ali francuska kinematografija je definitivno u krizi.

– Zašto ne okreneš program? – upitao je.

– Na Drugom je maloprije bio Đekson pa nisam mogla gledati tog hvalisavca. Ah, koliko je sati? – Gita je protegnula svoje malo tijelo i njegov mutan, naizgled promašen pogled, jasno je sagledavao njezine uskomešale dojke pod razvučenim pokrovom pletenog džempera.

– Blizu jedanaest, valjda.

– Jesi došao spavati sa mnom?

– Jesam.

– S tim licem punim krivnje, ne vjerujem da bi ti se mogao dignuti! – Gita se znala gromko nasmijati svojim štosevima.

- Dosta razmišljam o tebi ovih dana - nastavila je: - Nekako sam mislila da ćeš ispasti sasvim drugačiji, u najmanju ruku usmjereniji na neko konkretno područje. Ako već ne realniji, onda barem malo trjezniji. Nisu svi umjetnici lišeni osjećaja za vlastiti interes. Zašao si u neke godine, a još uvijek si raspršen...

Devald se osvrnuo po sumračnoj sobi u potrazi za slobodnim mjestom.

- Iako nešto čuči u tebi, mada ja to još nisam otkrila. Kako to?

- Ne sekiraj se, i sam pokušavam otkriti što je to.

- Ali nešto ipak je. Mora biti.

Gita je lupnula rukom pokraj sebe i on je, nedužna izraza lica, zasjeo uz rub kreveta.

- Sad udahni duboko...

Devald je slijedio njezine naputke. - Drži zrak, još ga drži, pa izdahni. Idemo još jednom. Duboko. Jel' sad bolje?

Nije osjetio nikakvo poboljšanje.

- Kao što možda znaš, situacija se jako promijenila...

- A što bih ja to trebala znati?

- Josipa je uzela advokata - rekao je.

- O-ho, i ti si sada u panici, jel' tako?

Gita mu je pokušala uloviti pogled, ali on je uporno gledao sa strane. - Vidim na tebi da te Dekson još uvijek nije oslobodio osjećaja krivnje.

- Ali izgleda da sam na dobrom putu. U ponedjeljak bih trebao potpisati punomoć svome odvjetniku - otpravio je tu vijest u eter iako je i njemu zapravo bila nova. Gita mu se već posve primaknula. Okrenuta na trbuh, obje je noge držala u zraku i lagano se češala stopalima. - Pa jesu li tvoje obožavateljice sada sretne? Ha?

- Znaš i sama koliko sam se trudio da izbjegnemo te neugodnosti oko suda, ali Josipa je... - glas mu se na tren ugasio kada se Gita primaknula bliže i položila dlan na rasporak njegovih hlača.

- Samo nastavi - rekla je. - Što si htio reći? Ti si htio izbjeći neugodnosti, ali ona je odlučila drugačije...

Ugledavši svoj penis među njezinim tustim prstima, Devald je progutao pljuvačku i potvrdno kimnuo glavom.

- Nećeš skinuti jaknu?

Večeras je već jednom to učinio pa se gotovo pokajao. Ovoga puta nije oklijevao; naprosto ju je zbacio sa sebe na pod. I Gita je skinula donji dio trenirke pod kojom je, kako se pokazalo, bila gola. Nosi li itko gaćice u ovoj državi, upitao se i poput majmuna, četveronoške, popeo se za njom prema sredini širokog bračnog kreveta s drvenim uzglavljem. Iz nekog razloga u njihovom je seksu kronično nedostajalo predigre; strast bi planula kroz nevezani razgovor, čak i ako je tema bila njegova žena. Uvijek i neizostavno su bili u blagom odmaku od samoga čina pa se predigra nije uklapala u takav koncept. Devald, koji je nekada bio zaljubljen u Gitu, sada je bio u stanju obaviti to i bez poljupca. Ipak je glavu hotimice zakrenuo prema francuskom prozoru kroz koji se dosta dobro vidjela iluminirana prvostolnica s pripadajućim okruženjem. Pogled na sakralne objekte katkada je znao odgoditi brzi kraj, ali ovoga puta zaječao je i potom se izvrnuo na leđa. Gita je zapalila cigaretu i otpuhнула dim. Pogledavši ga za trenutak iskosa, rekla je:

- Ovo ću shvatiti kao posljedicu napetosti uslijed nadolazećih događaja.

Devalda je uhvatio smijeh dok je pokušavao zakopčati svoj izbljedad remen na hlačama. Sada je već udisao poznatiji zrak. Ustao je i po golom parketu, preskačući rastvorene knjige, zasjeo na tvrdu fotelju od čoje.

Gita je po majci bila Slavonka - okruglasta i niskog stasa, ali ljupko zaobljenih bokova za koje je tvrdila da slijede jedan krak očeve loze koji seže u Nubiju, zemlju zanosnih ljepotica. Devald ju je upoznao u studentskoj grupi potkraj prvoga semestra, u krpicama jarkih boja i izrazito zelenih, psihodeličnih očiju koje su uzbibale duhove mladih sociologa. Gita je djelovala starije i zrelije od svojih kolega, kao da tamo, u Kairu, drevna povijest utječe na biološki sat. Odmah je dobila i odgovarajući nadimak, džepna Venera, a Devald je veoma ozbiljno shvatio svoju ulogu Gitinog vodiča kroz propušteno gradivo. On, koji je u mladosti bio prikraćen za velika putovanja, zahvalno je slušao o Gitinim egipatskim uspomenu. Pričala mu je o metežu Kaira u kojemu je odrasla, o obiteljskim izletima u pustinju, a uputila ga je i u veoma komplicirane rodbinske veze njezina oca s predsjedničkom obitelji Mubarak.

Nju je u Kairu čekala obiteljska grobnica, u kojoj su, kao i u svim zidanim grobnicama Staroga Kaira, u međuvremenu stanovali beskućnici, i u kojoj je Gitu čekalo mjesto uz oca. Devalda je snažno dojmilo to daleko grobno mjesto njegove prijateljice, tim više što on uopće nije razmišljao o svom posljednjem počivalištu, a rastava braka, koja je sada već bila više nego izvjesna, dodatno je relativizirala njegovu poziciju u zagrobnom svijetu. Došla je u Zagreb odmah nakon bračnog brodoloma njenih roditelja; priklonila se majci koja je, kao arhitektica, sedamdesetih sudjelovala u izgradnji Kaira, ali Gita je danas tvrdila da je napravila pogrešku, da nije osposobljena za život u ovako sitničavoj i bezbojnoj sredini. Njezin otac, kojeg je sve više romantizirala, odavno je bio mrtav i ono na što je polagala pravo bila je ta obiteljska grobnica veličine prosječnog atomskog skloništa.

Koliko bi se njihov odnos pokvario kada bi počeli živjeti zajedno, pitao se gledajući je kako mu toči neko oštro piće. On, karakterno težak, a k tomu još i pomalo razmažen i zapravo vrlo izbirljiv kada su žene u pitanju. S druge strane Gita, koja autogenim treninzima liječi svoju jebežljivost. Dva odbjegla zaručnika. Jedan registrirani pokušaj samoubojstva. Evo, upravo je uočio tragove žileta na Gitinom zapešću. Starost: trideset osam godina. Živi od neke fantomske rente, okuplja umjetnike, piše haiku i uzgaja mačke. Primijetio je da se u međuvremenu još malo udebljala i na obrazima joj se presijavao novi sloj masnoga tkiva. Devald više nije bio toliko dekoncentriran da bi joj se bacio u naručje, iako je, tražeći smisao u odlasku od kuće, jednom dospio jako blizu tome.

Nekoliko dana nakon Nove godine osjetio je prvu jaču krizu, upravo onako kako su ga upozoravali dobronamjerni kolege, ali spoznaja da njegovo psihičko stanje nije izuzeto iz glavnih tokova, dodatno ga je oneraspoložila. Odmah nakon blagdanskih terevenki – kao u nekom nepisanom udžbeniku za svježije samce – pokleknuo je pod naletom malodušja i pri tome, više no ikada prije, izgubio smjernice prema kojima se do tada ravnao. Te ledene večeri ukrasi na glavnome trgu još su bili tu, ali njihov je sjaj već djelovao otriježnjujuće, barem ih je Devald tako doživio dok je, raspršenih misli, gledao kroz prozor bifea. Bio je u društvu s poznanikom koji je u medijima kotirao kao stručnjak „za ženski mozak”. Slušajući ga, ispalo je da radi posve pogrešno od onoga što one žele, ali u osjetljivoj fazi kroz koju je prolazio, Devald je bio u stanju prihvatiti razne anomalije u odnosima između spolova. Povrh toga, bio je na rubu upale grla i konobar bi, uoči svake runde, njegovu bocu piva zagrijavao vrućom parom iz kafe-aparata. Bila je to jedina topla stvar u njegovoj blizini i dok je gledao kroz dahom umrljano staklo, pričinilo mu se da ima viziju ostatka svog života. Takve objave često se vezuju za nestabilnost i oni iskusniji uglavnom ih prespavaju, ali Devald se, ponesen trenutnom euforijom, zaputio do Gite i iznio joj svoju platformu – u istoj sobi u kojoj je

upravo sjedio, tek možda nešto bljeđi i prozirniji no sada – izgovorio je par rečenica iz kojih se mogla razabrati određena sklonost prema Giti, ali još i više od toga, prema životnom stilu koji je upražnjavala, no njegove su izjave bile previše načelne i neodređene za nekoga tko je zaljubljen. Gita je lako prepoznala te opće akcente koje nije mogao zatomiti. Iz tog nedovoljno promišljenog čina, Devald je ponio uvjerenje o veličini Gitinog karaktera i bio joj je zahvalan što mu je te večeri, uz čaj, rastumačila dubinu njegove zablude. Devald se odista nije vidio kao njezina pratnja na premijerama, koncertima i književnim promocijama, a morao bi se priviknuti i na dekadentne tulume, na uporne i duge rasprave uz puno pića, koje je remetilo njegov metabolizam i ubrzavalo rad srca. Za takav životni stil bila je potrebna određena količina okorjelosti pa i discipline u samouništavanju i on bi to, po svoj prilici, loše podnio.

A drugu ženu je previše lako napustiti, rekla mu je Gita, što je naposljetku moralo biti istinito. Zato se trebao koncentrirati na nešto drugo, iako još uvijek nije imao jasnu predodžbu što bi to moglo biti. Kod Lili je od početka naslutio određenu mogućnost, no u toj je vezi sve jasnije uviđao konture nekakvog socijalnog eksperimenta za koji nije bio spreman. Razmišljao je i o mlađim djevojkama bez prošlosti, ali je zasad dospio tek do jedne, Ane Marije, stručne suradnice Hrvatskog vojnika i specijalistice za oklopna vozila i topništvo, koja mu je davala vrlo jasne signale, iako Devald još nije bio siguran treba li u svoj prenapučeni itinerer upisati još jednu stavku.

– Dobro, ima li ona koga? – upitala ga je Gita nakon čega je Devald, gledajući preda se, vrlo dostojanstveno posegnuo za čašom.

– Nema – rekao je.

– Zašto si tako siguran? Otkuda taj kategoričan ton?

– Kad bi samo znala koliko bi meni bilo lakše da nađe nekoga.

– To si govorio i dok ste bili skupa.

– Činjenica je da teško ostvaruje kontakte.

– Navodno je imala puno udvarača, i to si mi pričao.

– Problem je u tome što su joj muškarci općenito dosadni i brzo ih se zasiti. Osim toga – nastavio je – ona ima ozbiljan problem s ovim gradom, s njegovim mentalitetom, navikama, ritualima. Ima nekoliko godina da više ne može podnijeti vikende u Zagrebu! Njezin

društveni život sveo se na dvije-tri kolegice s posla, sestru i roditelje. Kazalište prezire, u multipleksima joj je zagušljivo, užasava se odlaska na subotnje špice...

- A prirodu voli samo kroz vjetrobransko staklo automobila - nadovezala se Gita. - I to sam već čula. Imaš li kakvih novih spoznaja?

- Eto, čak ju je i šoping prestao veseliti - zamišljeno je konstatirao.

- Tvoji utjecaji, to si joj ti ogadio. A nekretnine? Koliko znam, hobi joj je bio mijenjanje stanova. Koliko ste ih ono promijenili u posljednje dvije godine? Tri ili četiri? - Gita je voljela načeti temu Josipine potrage za idealnom nekretninom.

- Ja sam otišao kad smo uselili u treći, ali bojim se da je najzad pronašla ono što je tražila - parirao joj je Devald.

- Fitnes, aerobik, pilates, pa na koncu i taj autogeni trening koji i nije tako bezvezan kao što ti to misliš - nabrajala je Gita u stolcu za ljuljanje koji je bio nasuprot njemu. - Svaka moderna žena danas ima neku svoju mantru koju izgovara kadgod pomisli da ju muž vara. Zašto sad okrećeš očima?

- Zato što je fiksirana na Olivera - rekao je. - Hobi joj je briga za njegovo zdravlje, a odnedavno se bavi i mojim progonom.

- Gospođu Kruhoborec vjerojatno ispunjava posao, plasiranje novih brendova na tržište, kreiranje ukusa potrošača... Ti si neradnik i ne možeš pojmiti koliko nekome posao može biti važan u prevladavanju životnih teškoća. Mentalna higijena, jesi čuo za to? - zadirkivala ga je.

- Mislim da više ne uživa u poslu kao prije - uzvratio je Devald.

- I tebe sad, kao, to opterećuje? To njezino prezasićenje svim i svačim, jel' tako?

Slegnuo je ramenima i otpio piće čiji mu okus nije ništa govorio. Uopće nije znao što mu je u čaši i to ga ni najmanje nije brinulo.

- Počela je maštati o povlačenju u neku manju sredinu, o vlastitoj kući, a možda čak i o drugom djetetu. U posljednje vrijeme romantizirala je vrtove, cvjetne aleje, domaće voće i povrće, pse i mačke... - Devald je digao svoj mučenički pogled. - U tom smjeru je namjeravala ići.

- Dok si ti imao druge planove - ustvrdila je Gita, držeći cigaretu u visini čela i palac na sljepoočnici. - Sad kad o njoj pričaš zapravo mi je krivo što si je toliko skrivao od svih nas. Imam dojam da se razvija u vrlo samosvojnu osobu, iako sam je zadnji put vidjela prije deset godina.

- Pa na neki način i jeste posebna - Devald je osjetio potrebu to priznati. - Recimo, nikada je nisam vidio da plače, barem se ja ne mogu sjetiti.

- Čvrsta ženska.

- Definitivno nije jedna od onih koje imaju potrebu buditi suosjećanje kod drugih.

- Kad je morala stalno suosjećati s tobom - poklopila ga je Gita na što se Devald sjetno osmjehnuo.

- Vidim da bi vas dvije brzo pronašle neke zajedničke teme...

- Samo ukoliko bi izbjegavale pričati o tebi.

Njišući se u zamišljenom ritmu, koji je davao takt razgovoru uz stanke, naglaske i dvosmislene uzdahe, Gita je iz dubine svoga naslonjača procesuirala dobivene podatke. Njezina pronicljiva priroda - koje nije bila od ovoga podneblja - katkada bi se ustremila u samu bit stvari. Nju je, ionako, zanimalo samo ono bitno. Okviri, ideje, uzroci i eventualne posljedice.

- Tebi je i dalje stalo do nje - rekla je nakon nekog vremena, na što je on, sjedeći na samom rubu fotelje, tiho uzvratio: - Samo mi je važno da i tamo sve funkcionira...

- Upravo tako govore oni koji još nisu razriješili sve dileme u sebi. Ja imam osjećaj da ćeš joj se ti pokušati vratiti, i to bi tek onda mogao biti kraj, tek onda.

- Kako to misliš? - upitao je.

- Postoje slučajevi kada čovjek mora dva puta otići da bi definitivno otišao. Jesi li ti spreman na to?

Nakon što je promislio, odmahnuo je glavom kao da odaje priznanje Gitinoj tezi, iako su činjenice govorile u prilog jednom prozaičnijem raspletu: - Zvuči interesantno, ali zaboravljaš da smo mi faktički pred sudom - rekao je - i da svakoga dana mogu očekivati poziv za prvo ročište...

Nešto kasnije te noći Devald se prenuo iz prvog sna i zatim nekoliko minuta napeto osluškivao Gitino disanje na drugoj strani kreveta. Zatim je, isto tako naglo, ustao i otapkao do jakne koja se nazirala na fotelje. Kada je našao mobitel u džepu, prešao je u prednju prostoriju i u mraku nazvao broj.

- Halo, Đeksone.

- Da?

- Ja sam.

- Vidim. Šta ti je to s glasom?

Devald se iskašljao: - Izvini ako sam te probudio.

- Uvijek sam u pripravnosti, samo reci.

- Zanima me jesi se možda sjetio imena onog travara ili bioenergetičara? - upitao ga je stojeći bos na malom okruglom čupavcu.

- Ah to... Dobro da si me podsjetio. Što ono liječi?

- Alergiju.

- Pa da, logično - ustvrdio je Đekson.

- Mislim da si rekao da je iz nekog mjesta oko Zagreba - pokušao je pomoći Devald u kojemu se raspirila vatra nade.

- Čuj - rekao je Đekson - lako moguće s obzirom da u prstenu imamo puno kooperanata. Čuj, a da nije Plečko?

- Ne, ne, nije on.

- Jesi me gledao večeras na tv-u? - zaskočio ga je Đekson protupitanjem.

Nastojeći primiriti dah, Devald je morao priznati da nije: - Jebi ga, propustio sam.

- To ti je radna obaveza, ti si moj glasnogovornik ako se dobro sjećam - unatoč poodmaklom satu, Đekson je zvučao raspoloženo. Devald se spustio na sofu gdje se nešto pomjerilo pokraj

njega. Bio je to Gitin mačak kojeg je otjerao pokretom ruke.

- Pa, kako je bilo? - upitao je.

- Uremović i Ciliga su oduševljeni. Javila mi se čak i bivša žena sms-om. Izgleda da je bilo dobro.

- O čemu si pričao?

- O sebi, o čemu drugome? Tko bi rekao da će tvoj Đeki ikada doći u udarni termini državne televizije, ha? I tebe sam spomenuo, kao jednog od najbližih suradnika...

- Jesi li?

- Naravno da jesam. Ali, dobro da si nazvao, ja sam ti se ionako htio ispričati zbog povišenih tonova večeras u Rekreativnom...

- Već sam zaboravio na to - rekao je pospano.

Gotovo odustavši od razgovora, Devald je zijevnuo i ustao. Postalo mu je hladno u boksericama i majici kratkih rukava, a u zadnje vrijeme osjećao je i simptome blage upale mjehura.

- Trebao bi spavati. Koji je sutra uopće dan?

- Petak, sutra je još jedan petak... - zamišljeno je odgovorio Đekson. - A što kažeš za mog odvjetnika?

- Ne znam može li se nositi s Modlijem.

- Vjerojatno ti je sumnjiv zbog minduše, jel tako? - upitao ga je Đekson. - Ja te uvjerava, dragi, ako netko može parirati Modliju, onda je to Uremović. Nekada je bio velika šarža, dogurao je do zamjenika republičkog tužioca, tako da tip nije bez pedigreea, samo što ga je početkom devedesetih srezala ova nacionalistička garda pa se morao evakuirati u advokate. Moj stari mu je dosta pomogao da stane na noge i sada mi on to na neki način vraća, kužiš?

- Kako ne.

- Čak mi je rekao da bi sutra mogao imati nekih saznanja u vezi tvog slučaja.

- Da? - ovo je Devalda opet rasanilo. - Šta konkretno?

- Vidjet ćemo, strpi se, svi smo mi kroz to prošli. Istina, neki lakše, neki malo teže...
 - Mene je, očito, zapalo ovo drugo - primijetio je Devald.
 - Šesti mjesec je uvijek krizan, znam to po sebi. U prvom si kao u pozitivnom šoku, u drugom misliš da bi trebao vratiti dug za sve one godine braka, u trećem, četvrtom pa i petom ševiš i sve je u redu, a onda zađeš u šesti mjesec kada i dalje radiš to isto, ali sada već pod pritiskom određenih pitanja... Meni je čak dolazilo da se vratim kući. Ja ti to otvoreno priznajem.
 - Pa kad to, hm, stanje malo popušta? - zainteresirao se Devald.
 - Računaj tamo na jesen, po mojim procjenama.
 - Tek tada? - bio je prilično razočaran.
 - Proporcionalno godinama koje si proveo u braku. Deset godina - deset mjeseci, ali ja uvijek dodam još dva-tri zbog sigurnosti.
- Bila je to naoko vrlo trezvena računica.
- Znači tako - reče Devald - do jeseni.
 - Da, dragi, vjerojatno do jeseni. Zato trebaš biti ustrajan. Vidimo se sutra kod mene u Dalmatinskoj, lijepo spavaj.
 - Laku noć, Đelo - rekao je i vratio se u krevet. Gita je spavala dišući ravnomjerno i duboko, upravo onako kao što se to uči na autogenim treninzima. Legao je na leđa i prebacio ruku preko čela koje je vibriralo od podmuklih udaraca srca. U ušima mu je zujalo, a oči su, iako užarene od umora, još neko vrijeme budno švrljale po sobnom mraku.

6.

Cijelo slijedeće jutro Devald se pokušavao othrvati porivu za odlaskom k Deksonu. Ta ga je ideja počela opsjedati i prije no što je shvatio u čijem se krevetu nalazi. Nije htio buditi Gitu, neka sanja, pa se vješto iskrao iz stana. Vani, kroz tanke oblake tek je trebalo granuti sunce. Dok je naizgled krepko sjekao trg, svježina mu je izmamila suze. Na tržnici je kupio pecivo, za kruh i mlijeko nije imao dovoljno ambicija. Hitajući dalje uzbrdo oćutio je snagu svojih plućnih alveola u kojima kao da su još prebivale molekule planinskog zraka. Skijanje mu je ojačalo bedra koja su s lakoćom svladavala uspon. Bilo je to prvi put da pješaci do zgrade u kojoj je nedavno unajmio stan.

Popeo se u svoju zamračenu mansardu i odjeven pojeo kukuruzni svitak. Upalio je zatim kompjutor, ali odmah se i odmaknuo od njega. Cijeli je dan bio pred njim, no nedostajalo mu je mira. Izuzev udaraca punoga sata u jednom od donjih stanova, kuća je djelovala tiho, a on je bio osjetljiv na izostanak života oko sebe. Kao da je tjeskoba prijetila da ga se dočepa i dok se preustrojavao između sobe i kuhinje, razmišljao je kako se još uvijek nije uspio naviknuti na prazan stan. U nekoliko navrata provjerio je mobitel, ali nije bilo poziva ni poruka mada je tog jutra bio otvoren za druženje. Nevoljko je skinuo jaknu, ali ne i čizme. Nad kadom je smočio glavu i istrljao je šamponom za jačanje kose, a kada je, s ručnikom oko glave, podigao rolete – ono šturo jutro već se razvedrilo. Na nekoliko desetaka koraka od kuće počinjala je zatravljena padina prema šumarku i okućnicama u živici. Odande su kukurikali pijetlovi. Kada je prije dva mjeseca unajmio stan pred očima je imao šetnje kroz pitomu prirodu, lagane uspone na brežuljke i možda pokoji susret s vjevericama, koje su reklamirali trgovci nekretninama. Čak je i zajedničko kućno dvorište ocijenio kao mjesto za čitanje. U veži ispod prozora bilo je prazno parkirno mjesto koje ga je podsjetilo na njegov automobil. Skije na krovnom nosaču netko bi mogao uzeti tokom noći, no umjesto da se zaputi po automobil, Devald je već sat kasnije sjedio u direkciji svog prijatelja, u Dalmatinskoj ulici, kako bi doznao najnovije vijesti o svome slučaju.

Prolazio je kroz vrlo neobično razdoblje; kada bi mu netko ponudio da sjedne, on bi to doživio kao atak na svoju pokretljivost. Kave, naročito one u visokim šalicama, također su stajale na putu prema zamišljenom cilju. Žurio je čak i u seksu, smatrajući da za predigru još nije došlo ono pravo vrijeme. Bez jakog razloga uopće nije zastajao, ni trenutka, ali protutnjati pokraj sobe Deksonove tajnice, gospođe Adele, uvijek mu se činilo nedolično. Gospođa Adela bila je posljednji preživjeli kadar iz ere Deksonovog pokojnog oca,

neokrunjenog Kralja kamilice, koji je privatizirao zadrugu i pokrenuo unosan biznis uzgoja i plasmana kamilice. Njegovi ugovori s policijom i Oružanim snagama RH o isporuci kamilice djelomice su još uvijek bili na snazi i donosili prihode. U jednom trenutku gotovo su svi uniformirani ljudi u zemlji pili njegov čaj od kamilice, to je bio pothvat koji nije bio bez kulturološkog značaja, osobito u vrijeme bijega s Balkana i napuštanja njegovih nazadnih običaja. Zvirotić stariji dospio je poprilično daleko i u izvoznom pogledu; njegov čaj od kamilice, hvalio se, služen je i u Down Streetu, gdje je, kao ozbiljan konkurent, potisnuo neke čuvene marke na tradicionalnom *five o'clock* tržištu. Sve je to bilo dio povijesti o kojoj je Devald ponešto znao jer je drugujući s Đeksonom kao dječarac često navraćao u zadrugu.

- Hoćeš da ti skuham jedan čaj? - upitala ga je Adela, ali on je na to odmahnuo rukom; nije mogao podnijeti napitke koji se sporo hlade.

- Ne bih, hvala - rekao je. - Krenuo sam kod Đeksona...

- Stani malo da te pogledam. Ti si kost i koža. Šta ti je s očima, dođi ovdje na svjetlo... Možda bi trebao otići na jetrene probe?

- Žuti žutuju, a crveni putuju! - bio je njegov odgovor.

- Zavitlavaj se ti sa zdravljem... Kako srce?

- Skoro ga više i ne osjećam - pokušao je zadržati humoristični ton, ali Adela mu je pokazala rukom da joj se približi. Iako je želio što prije u Đeksonov ured, nagnuo se poviše stola za kojim je sjedila i osjetio miris parfema za starije žene.

- Znaš li da planira ugasiti pogon na Radničkoj i da će dvadeset ljudi na ulicu - šaputala je i pogledavala na zid s uokvirenom fotografijom Zvirotića starijeg.

- A s druge strane izmišlja neka fantomska radna mjesta za svoje prijatelje.

- Vi znate, Adela, da sam ja ovdje samo privremeno, dok ne riješim svoj status.

- Nemam ništa protiv tebe, niti protiv gospodina Cilige iz marketinga, ali otkuda sad ovaj čovjek s probušanim uhom? Tko je on uopće?

- Pravni savjetnik...

- Za što? Njemu treba jedan mladi, dinamični agronom, a ne ocvali teleban s mindušama. S takvima se ne vodi firma. Da samo vidiš te izlazne račune, koliki su to troškovi... Goran se

ponaša kao da je princ! I još si je umislio nekakvu političku karijeru, Bože oslobodi, a bio je tako mio dječarac! I tebe se dobro sjećam iz toga doba, lijepo je da ste održali prijateljstvo, ali on je sada pošizio. Njegov otac sigurno se već prevrće u grobu. O dragi bože.

Devald je, ulovio samoga sebe kako mjerka ostatke nekoć solidnog grudnog koša o kojem su Dekson i on maštali kao uspaljeni školarci sjedeći u njezinoj sobi sa šalicama čaja od kamilice na krilu dok bi im se ona osmjehivala iznad stroja za pisanje. Erotske slike iz ranih dječaćkih snova uvijek su pomalo iznenađujuće; kod Devalda je to bio lik sekretarice u dekoltiranoj bluzi i suknji „potkoljenki“, napučenim bokovima velike usisne snage. Možda se njegova potraga za bujnošću začela baš ovdje, prije mnogo godina, razmišljao je pitajući se što bi se dogodilo da pruži ruku i zgrabi te dojke, bi li to uništilo još jedan san i dodatno zakompliciralo njegovu duševnu floru?

- Tebe je, inače, jučer tražio jedan čovjek – rekla je, na što je on ustuknuo jedan korak.

- Mene? Jeste sigurni?

- Još imam dobru memoriju. Nažalost, taj se nije sjetio predstaviti.

- Kako je izgledao?

- Kako? Jadno. Nikako. Ubuduće reci takvim protuhama da se prethodno najave.

Dekson i Uremović su, zavaljeni, odmarali oči na suprotnim stranama kancelarije, a radni stol prekrivale su stranice novina. Devaldov ulazak jedva da ih se dojmio.

- Branko, pogledajte pizduna kako se crveni, ha, ha! Dok on skija po ljubavnim padinama, mi se bavimo njegovim slučajem. - Uremović mu je pružio vlažan i mlohav dlan iz fotelje.

- Lijepo je znati da barem netko uživa.

- Jel' konačno pala ona darkerica iz Glavnog stožera?

- Sinoć sam zapeo kod Gite. Jel slobodno?

- Nemoj me krivo shvatiti, ali očekivao sam malo više od tebe. Gita, Gita... Što će tebi to? Samo još dodatnog mrcvarenja, a mogao bi pokupiti i kakvu infekciju. Jesi zbog toga otišao od kuće?

Devald, čije je raspoloženje postalo sumorno, načelno se složio s prijateljem.

- Tebe žene vole, ali - ovo ti također moram reći - ti si se jako zapustio u posljednje vrijeme. Gledam kako cijelu zimu hodaš u tom oklopu od jakne. Bolje si izgledao dok si bio u braku. Obrij se, idi kod frizera, nabavi par čistih košulja, od onih užih, neka ti istaknu ramena. Ako hoćeš, otići ćemo skupa do mog krojača da te malo dovede u red.

- Ja ne nosim Armanija.

- Tko govori o Armaniju, ali ovo na tebi je obična vreća. Evo, neka i gospon Branko kaže. Čovječe, ti kao da uporno radiš protiv sebe i svojih interesa, a pri tome mislim i na onu gospodičnu čiji muž sjedi u zatvoru...

- Bivši muž - ispravio ga je Devald.

- Sam si mi rekao da s tom nevoljnicom u paketu dobivaš još jedno dijete. Kao da već nemaš dovoljno okapanja oko svog! - Otpuhnuo je u naslonjaču. Zatim je, pomalo zlovoljan, privukao novine. Devald je u posljednje vrijeme potrošio dosta njegova strpljenja.

- Branko, izvolite sad Vi.

Uremović je bio u tamnoj košulji o kakvoj je upravo govorio Đekson, vrlo pripijenoj uz snažno tijelo. Obrazi su mu bili izbrijani, poliveni jakim losionom zbog kojeg je djelovao zajapuren.

- Bit ću direktan, Devald. Da li ste imali kakvih problema sa zakonom? Bilo kada?

- Sa zakonom? Padaju mi na pamet samo gluposti.

- Ja sam krajnje ozbiljan.

- Ne razumijem zašto je to važno? - Devald je s izvjesnom dozom očekivanja pogledao u Đeksona.

- Zato što je odvjetnik tvoje žene, Modli, prekjučer zatražio uvid u dosje - izvijestio ga je Đekson i okrenuo sljedeću novinsku stranicu.

- Moj izvor iz policije jutros mi je potvrdio da postoji uredno zaprimljena molba od pravnog zastupnika gospođe Josipe Kruhoborec. To je vaša žena?

Devald se oslonio dupetom na radijator: ovo je za njega ipak bio šok.

- Zadržala je prezime - rekao je.

- Čekaj, ti i dalje ne znaš što bi moglo biti u tvome dosjeu? - upitao ga je Đekson s nevjericom u glasu.

- Nemojte tako, Đeksone, zašto bi on to morao znati? Ljudi poput gospodina Devalda, mirni i povučeni, građani, ne razmišljaju o takvim stvarima - rekao je Uremović umirujućim glasom.

- Ja zapravo uopće nisam znao za dosije.

- O tome upravo govorim. Pa ipak, razmislite malo.

Devald je slegnuo ramenima: - Nešto mi pada na pamet, a opet...

- Da?

- Bila je jedna epizoda s marihuanom u srednjoj školi - rekao je, na što se Đekson zacerekao i protresao otvorene novine u rukama. Devald je mirno nastavio: - Jednom je momku pozlilo nakon pušenja, uplašili smo se i pozvali hitnu pomoć. Nas nekoliko završili smo na ispitivanju u policiji, dali smo izjave...

- Ukratko, priznali ste svoje iskustvo s lakim drogama?

- Oko toga se nepotrebno digla velika buka - ogradio se Devald. - Evo, i Đekson se smijulji, on ponešto zna o tome iz prve ruke.

- Zar tebi ovo liči na smijeh? - upitao ga je Đekson.

- I tako je stvar došla do suda - pokušao je sumirati odvjetnik.

- Nažalost. Zaradili smo nekakve pravosudne ukore.

- Onda vam je to u dosjeu. Što još?

- Zna li kada je to bilo, gospodine Uremović? - pobunio se Devald.

Uremović, koji je sjedio kao da će svakog trenutka ustati, sada je napokon to i učinio. - U mogućoj brakorazvodnoj parnici takve stvari mogu poprimiti nezamislive dimenzije. Ne biste vjerovali dokle može narasti jedna obična avantura iz mladosti. Dalje?

- Ja se, recimo, sjećam onih nekoliko bijelih crtica s kojima si se navodno održavao budnim

tokom noći – uključio se Đekson.

– Čekaj, pa nisi li me baš ti opskrbio tim smećem!

– Moguće da jesam i ne bježim od toga, ali sigurno je da te nisam u takvom stanju poslao na cestu, i to ravno u čeku prometnoj policiji! Ti oreš duboko, dragi. Dopustio si da ti uvale test za drogu, a usput si i napuhao par promila. Sam si mi to rekao.

– To nikako ne valja – ustvrdio je odvjetnik pogledavši u vrhove sjajnih, vitkih gležnjača. – Eksperimentiranje u mladosti, zatim prelazak s lakih na teža sredstva. Sve je to put ka nezaliječenoj ovisnosti.

Đekson je ruku položio na telefonsku slušalicu, crvena lampica već je neko vrijeme signalizirala interni poziv, ali prije no što će se javiti, reče: – Ne smijemo zaboraviti ni tvoje odlaske kod psihijatrice. Halo?

– O kakvoj psihijatrici ti to pričaš? – upitao je Devald odlijepivši se od radijatora. – Ne misliš valjda na... – htio je reći *na onu prepotentnu kozu*, ali je odustao i vratio se na radijator. Đekson je govorio u slušalicu fiksnog telefona.

– Sigurni ste da je on? OK, odmah mi pozovite taksi.

Devald je nijemo raširio ruke, ali za čuđenje, kao što mu je rečeno, više nije bilo vremena.

– Dečki, mislim da nam se u mreži praćaka jedan kapitalac – objavio je pomalo svečano Đekson. – Preostaje još samo da ga odem upecati u Gradsku kavanu.

– Borna Ćutuk? – upitao je Uremović, čije oči kao da su odjednom dobile boju. – On?

Đekson je opružio ruku kao da u njoj nešto važe.

– Teža, Branko, puno teža...

– Tko drugi može biti toliko težak? Da nije onaj Martinović, kardiolog?

– Još malo više kila, up, up, usudio bi se reći čak kandidat za sunositelja liste, ali bolje da se ne istrčavam s imenima. Poručio mi je da me hitno želi vidjeti. Eto što znači jedan dobar nastup na televiziji.

– Pa to je... to je sjajno!

- Samo bez euforije, zadržimo loptu na zemlji, kao i prije. U redu?

Zatim se obratio Devaldu: - A ti, dragi, razmisli malo, vidiš i sam koliko daleko to može otići. Ne bi valjda htio da novine počnu pisati o narkomaniji među mojim suradnicima?

Sadržaj bočice s kolonjskom vodom špricnuo je po zapešćima, protrljao ih i prinio nosu: - Što Vi na sve to kažete, Branko?

Uremović kao da se trgnuo iz svojih kombinacija.

- Nema nam druge nego i dalje budno pratiti sve Modlijeve poteze. Vjerojatno će se idući tjedan slika malo razbistriti, do tada se ionako nemamo čemu nadati.

- Ali ostajemo u vezi preko vikenda - upozorio je Đekson obojicu. Zatim je ugrabio kaputić i žurno napustio kancelariju.

Pošto su ostali sami, Devald, koji je neprekidno pojašnjavao svoj slučaj, osjetio se prozvanim da to ponovno učini. Dok je odvjetnik, zaintrigiran novim obratom na političkoj sceni, odijevao svoju jaknu s maca-kapuljačom, Devald je imao neodgodivu potrebu da kaže nešto u korist svog psihičkog zdravlja.

- Delo je doista upućen u naš odnos, ali, heh, malo pojednostavljuje stvari... Nije riječ ni o kakvoj psihijatrici, nego o psihoterapeutkinji, prijateljici moje žene, koja je tek uhodavala privatnu praksu i Josipa, moja supruga, inzistirala je da pođem k njoj...

- Psihijatrica ili psihoterapeutkinja - uzvratio mu je odvjetnik odijevajući kaput - u sudnici gotovo da i nema razlike. I Vi idete van?

- Samo izvolite.

Devald je propustio Uremovića kroz vrata i nastavio kada su se našli na stubištu.

- Radi se o tome da sam i ja u jednom momentu povjerovao kako je problem u meni pošto je moj otac također otišao od kuće. Zato sam sebi rekao, u redu, zašto ne isključiti postojanje neke traume iz djetinjstva...

- Ma dajte, molim vas.

- Jer ja nisam gad koji bježi od obaveza, dapače, htio sam spasiti taj nesretni brak...

- U to sam siguran.

- Tako da sam na tim tretmanima bio možda dva ili tri puta, iako mi je odmah postalo jasno da Josipinu prijateljicu zanima imam li kakvog komada sa strane. Nije tu bilo nikakvih stručnih sadržaja, nikakvih dijagnoza, samo potajno isljedništvo u koordinaciji s mojom ženom.

- Gospon Devald...

- Ali, što bi to zapravo trebalo značiti, pitam ja vas? - rekao je Devald iznenadivši i sam sebe iskazanom žustrinom. - Da krijem simptome poremećaja ličnosti? Je li cilj da me se potpuno udalji od djeteta i marginalizira kao oca? Znaite, imam i ja svoje ljude u državnim institucijama i civilnim udrugama koji su se spremni zauzeti za mene...

Čovjek u tamnom kaputu nalik pelerini očinski mu je položio slobodnu ruku na rame i Devald je naglo utihnuo.

- Vi niste ludi, to je sigurno, samo previše uzimate te stvari k srcu - rekao je. - Vi i vaša supruga sada ste dva neovisna subjekta i pretjerana emotivnost može samo polučiti nove dubioze. I nemojte biti očajni, lijepi moj, znate što ja u takvim prilikama kažem sam sebi?

- Šta? - upita Devald kao da očekuje čudo u sunčanoj kopreni proljetnog prijedpodeva.

- Ja kažem; Branko, uskoro ćeš se svemu ovome smijati kao nekom udaljenom fenomenu. I zato je bitno da čovjek zadrži stanoviti odmak od situacije u kojoj se našao, zbog sebe, da li me shvaćate?

Devald je, kimnuvši, pogledao niz ulicu krcatu vozilima. Uzani prostori među zgradama bijahu zasićeni ispusnim plinovima, a pločnik na kojem su stajali podrhtavao je od snažnih bušilica. Cijela četvrt bila je napadnuta najsuvremenijom građevinskom mehanizacijom i Devald je pomislio kako postaje dosadan ljudima oko sebe. Ide uokolo i gnjavi, žali se, razuvjerava i pruža dodatna pojašnjenja. Uskoro će od njega početi zazirati i oni najbliži, u to nije moglo biti sumnje. Ponavljat će uvijek iste stvari i unositi im se svojim zabrinutim licem ne bi li iskamčio kakav blagonakloni pogled ili riječ podrške. To je zapravo bilo grozno, razmišljao je nakon što se oprostio s odvjetnikom i prešao jedno frekventno križanje. Ona neodgodiva potreba koju je jutros osjećao prema svome automobilu parkiranom ispred SRC-a u međuvremenu je posve splasnula. Također, bilo je iluzorno očekivati da bi čovjek u tako povišenom stanju svijesti - ispunjen cijelim spektrom vrlo realnih bojazni - mogao usmjeriti

svoje misli na bilo kakav posao. A ono što je tek dolazilo, nalik udarcu ispod pasa, kao da ga je opominjalo da protekli mjeseci nisu ništa u odnosu na ono što je tek pred njim i da odluka o napuštanju kuće nije ono najteže što je prelomio. Sada je, međutim, tek morao dokazati da je dorastao toj odluci. Pitanje je samo – kako? Na koji način? Je li uopće moguće obnoviti dijalog sa svojom povampirenom suprugom? Ako mu je i prije ovoga spuštala slušalicu, sada bi ga mogla prijaviti zbog uznemiravanja. Da, ona je to u stanju. Hoće li mu postaviti zamke oko škole i u kvartu, pitao se. A kamere na zgradi? Što ako je već snimljen kako se povlači ispod prozora svog bivšeg stana?

Sva ona potencijalna opasnost koju je, poput paučine, iznio iz Đeksonovog sjedišta, potaknula je u Devaldu potrebu za djelovanjem. Njegov je mozak ubrzano radio, uzimajući i odbacujući različite opcije. U jednom trenutku gotovo je donio odluku o odlasku na informativni razgovor kod Zdravka Zmazeka, ali kada se spustio na trg, možda zbog naglo proširenog obzora, ime Alemka Koljanina, muža Josipine sestre, postupno se izdvojilo iz Devaldovog imaginarnog adresara. Šurjak – kako su se nekoć u šali međusobno oslovljavali – sada se nametnuo kao prioritet. Uzevši sve u obzir, učinilo mu se kako je od iznimnog značaja iskušati naklonost nekog od mogućih saveznika, a Alemko je – kao čovjek iznutra – mogao biti dragocjen izvor svježih, ažuriranih podataka. Imao je u vidu i Josipinu bliskost s mlađom sestrom Lanom, koja je, za razliku od sestre, rano odustala od karijere i s očevom pomoći otvorila radnju za konfete, ukrasne svijeće i ostali pribor za vjenčanja. Odnedavno je i Alemko zapeo u toj radnjici, nakon što je kao nastavnik glazbenog odgoja promijenio nekoliko škola. Jedno vrijeme činilo se da bi mogao napraviti karijeru u nevladinim udrugama. Devald ga je, zbog njegove sklonosti moralnim prodikama, mogao zamisliti kao volontera u raznim građanskim inicijativama. U vrijeme dok se zabavljao s Lanom nosio je šiljatu bradicu i podsjećao na Franka Zappu. Bio je taman i visok, s imidžom urbanog ljepotana kojeg su roditelji odgajali za život izvan klišeja. Nekada je radio kao DJ, svirao klavijature u nekoliko bendova i održavao prepisku sa Svamiđijem, koji mu je navodno na jednoj razglednici otpisao *Find a job!*. Devald je od početka u Alemku imao najvećeg simpatizera u ženinom familiji, a također i dragocjeni most prema mlađoj generaciji s kojom je, kao pisac, nastojao držati korak. Za nekoga tko je u mladosti putovao po Indiji i čitao Svete knjige, posao s ukrasnim konfetima morao je predstavljati poraz, Devald je bio uvjeren da njegov mladi šurjak intimno pati. S druge strane, za rad u nastavi nije bio dovoljno motiviran, iz nevladinog sektora istisnuli su ga profesionalni mirotvorci, a za uspjeh na domaćoj rock sceni nedostajalo mu je strasti. Izgleda da su sestrama Kruhoborec bili suđeni nedovršeni tipovi poput njih dvojice. Odlučio je Alemka potražiti u njegovom dućanu.

Iz centra se izvukao jednom od onih okomitih ulica što sijeku zeleni val u oba smjera. Došao je do željezničkog kolodvora i pokretnim stubama uronio u pothodnik, najbližu vezu s drugim dijelom grada. Pod niskim svodom prolaza omeđenog dućanima protjecala je rijeka ljudi njemu ususret i Devald je zakratko stao pred jednim butikom kako bi pogledao proljetne modele. Plava jakna od kepera učinila mu se zgodnom na prvi pogled. Imala je oblu kragnu koju zatvara patent, džepove na grudnom košu i primamljivo je širila izloženu lutku u ramenima, baš onako kao što mu je prijatelj sugerirao. Devald nije bio imun na moderne komade odjeće, iako je, što se trendova tiče, reagirao s nekoliko godina zakašnjenja. Đekson nije imao pojma da on u posljednje vrijeme uzalud pokušavao kupiti traperice u blagom trapezu, no posvuda su nudili mrkva kroj u kojemu se on nikako nije pronalazio. Isto je bilo s klasičnom crnom dolčevitom koja kao da se u međuvremenu prestala proizvoditi. Zbog takvih se pojava čudio, a trgovkinjama je to bilo zabavno pa bi ponekad, razgledajući garderobu, napravio mali šou. Nije imao što izgubiti.

Preostao mu je još komad puta na otvorenom. Dan je i dalje bio neobično topao, iako se sunce već premjestilo na zapad. „Veseli studio” zauzimao je poslovni prostor u podnožju jedne novije zgrade, obložen staklenim stjenkama koje su otvarali crteži suncokreta. Na ulazu je pisalo: *Novo u ponudi – menadžment za dječje rođendane*. Devaldu se to učinilo naročito pametnim potezom. Upriličiti danas dječji rođendan nezamislivo je bez dobrog menadžmenta. Tada se prisjetio koliko je napetosti izazvala organizacija Oliverovog sedmog rođendana. Najprije je trebalo nekoliko mjeseci unaprijed rezervirati prikladnu igraonicu, a potom sve dogovoriti s roditeljima. Tražili su da im pošalje okružnicu o rođendanskim željama njegova sina kako bi je zatim vratili s potpisima na markiranim poklonima. Očito je da više nitko nije htio snositi odgovornost za dupliciranje darova. Nekolicina Oliverovih prijatelja iz razreda bili su vegetarijanci, što je pretpostavljalo otklon od uobičajenog menija, iako je najveću pomutnju izazvala vijest da dolazi i jedna curica, makrobiotičarka. Josipa se na koncu morala posavjetovati s nutricionistom kako bi brojem alternativnih sendviča održala privid političke korektnosti. Bez dobre organizacije čak su i naizgled banalna pitanja, poput izbora rođendanske torte, unosila dodatne nesporazume. U igraonici su ultimativno tražili Ledenu bajku – zbog sigurnosti djece, kako su mu rekli – zbog čega je Devald dobar dio dana proveo na križnom putu po šoping centrima, a pošto je sve to obavio, u samo predvečerje rođendana, nazvala ga je glavna animatorica s viješću da među prikupljenom dokumentacijom nedostaje jedan nimalo nevažan obrazac: pismeno očitovanje svih roditelja kojim se dopušta fotografiranje rođendanske proslave.

Prošao je duž cijeloga izloga kroz koji se prozirala visoka Alemkova figura. Njegova

nazočnost u radnji upućivala je na to da je Lana s djecom kod kuće, ali ta ga je spoznaja samo djelomice približila susretu s Alemkom. Devald kao da se pokolebao ugledavši ga kako izrezuje i lijepi papirnate ukrase. Odjednom mu se učinilo neumjesnim izići pred nekoga tko se tako dobro uklopio u ambijent malog obiteljskog biznisa i zatražiti podršku za nešto što se u načelu protivi ovakvom stanju stvari. Sve ga je to navelo da se prisjeti koliko su se njihovi kontakti prorijedili otkada je otišao od kuće, ali valovi snažnijih emocija u međuvremenu su ga raznijeli na druge strane, tako da je problem bio detektirao, mada se razlozima nije stigao pozabaviti. Sada ga je njegova nepromišljenost – ili je to bio obični mazohizam – dovela u priliku da posvjedoči još jednoj moralnoj osudi svoga čina.

Mlada dama, koja mu je prišla s leđa, zamolila je za malo mjesta. Bio je pred ulazom i svojom neodlučnom, smušenom pojavom možda odbijao kupce. U najmanju je ruku fizički zapriječio pristup dućanu.

– Slobodno? – upitala ga je i on joj se, uz osmijeh, ispričao. Otvorio je i pridržao vrata djevojci u veselim, gotovo klaunovskim hlačama s hinjenim zakrpama po sebi. Imala je kike i bila je pjegava ispod vodenasto plavih očiju. Devalda je podsjetila na odrasliju verziju Pipi Duge Čarape. Kada su kročili u dućan, oglasili su se praporci iznad vrata i Alemko ga je, sa škarama u rukama, pogledao kao duha.

– A ti rezuckaš – ustvrdio je Devald i podigao dva prsta kao da simulira rad škara i pri tome se još nacerio. – Nisam znao da si talentiran za tako pipave poslove.

– Malo pomažem našoj aranžerki – rekao je Alemko i škarama ukazao na djevojku koja je s Devaldom ušla u radnju, ali se odmah snašao. – Hoćeš probati, nije teško.

– Ne bih, hvala. Nagomilao sam već dovoljno nepotrebnih znanja i vještina.

Radije je razgledao po prostranom salonu obojenom u proljetno zelenu nijansu. Uvijek se pitao kako nekome može pasti na pamet da započne jedan takav biznis?

– Lijepo vam je ovdje, prozračno. Ima puno svjetla – komplimentirao je, nastojeći obuzdati nervozu zbog koje je ponekad postajao brbljav: – Ugodan radni ambijent – zamijetio je.

– Je, lijepo je – oprezno je potvrdio Alemko i odložio škare na pult ispred sebe.

– Kao da je sve postalo nekako veće i šire od mog posljednjeg posjeta. Ili mi se to samo čini?

– Izgleda da si se ti smanjio.

- A-ha, znači da mi se čini. Ali, gdje su artikli? Vi kao da prodajete nešto fiktivno – rekao je i izbio si jednu cigaretu iz kutije. – Teško je od prve odgonetnuti čime se bavite.

- Mogu ti na uvid dati naš katalog, ali ne djeluješ baš kao mladoženja.

- A mlada gospođica? – upitao je s cigaretom među zubima.

- Ovdje se inače ne puši, iako za tebe izgleda zabrane ne vrijede. Ti živiš u nekom drugom pravnom sustavu.

Devald je, oklijevajući, pogledao Alemka. U njegovoj crnoj, kratko šišanoj kosi sijede vlasi stršile su iznad ušiju. Lice mu je bilo u skladu sa stasom, izduženo, čelo zaobljeno, a obrisi jake brade dosežali su gotovo do jagodica.

- Stvarno si se proširio – najzad je istisnuo preko cigarete.

- Priroda posla. Puno kolača. Ali... ja moram priznati da si se ti poprilično usukao. Sigurno puno vježbaš.

- Ovo? – Devald se uštipnuo za obraz. – To me uopće ne brine. Kad bi samo znao koliko jedem, ali je također istina i da se sada puno više trošim... – dodao je, no Alemko očito nije htio prihvatiti taj lascivni smjer razgovora.

- U svakom slučaju, izgledalo je kao da si nas prekrizio s popisa – primijetio je i počeo raspremati radnu površinu ispred sebe. Devald, koji se odjednom sjetio zašto je došao u ovaj ljupki salon, rubom stražnjice oslonio se na lakirani pult i zapalio cigaretu. Nekoliko je puta bez uživanja udahnuo dim, a potom se iznenada okrenuo Alemku i nametljivo spustio dlan pred njega.

- Alemko – rekao je i primaknuo mu se: – Jel' točno da je Josipa uzela odvjetnika?

- I pretpostavljao sam da me nisi došao pitati za zdravlje.

Devald se sada uozbiljio: – Slušaj, jako mi je važno. Da ili ne?

Alemko je zamijetio kako aranžerka pogledava u njihovom smjeru.

- Hrvojka, ti si slobodna za danas – doviknuo joj je.

- Voljela bih barem dovršiti ovu ikebanu.

- To ćete Lana i ti riješiti ujutro. Ionako još gore idu neki sadržaji. Bolje sutra ujutro.

Nakon kraće pauze, Devald je, hvatajući Alemkov pogled kroz naočale, nastavio: - Moram znati što se tamo događa, shvaćaš?

Djevojka se odšetala iza pulta i milo im se osmjehnula, ali Devald nije ni trepnuo.

- Svjestan si da sam u vrlo osjetljivom položaju kada ste ti i Josipa u pitanju - rekao je Alemko kada je radnica napustila salon.

- Molim te, zaježi te fraze i odgovori mi na pitanje. Mislim da zaslužujem tu elementarnu informaciju. U prethodnu subotu Josipa je navodno bila s Oliverom kod vas, jel' tako?

- Dobro si informiran, da, bila je, ali samo sam je stigao pozdraviti jer je nama, koji se bavimo vjenčanjima, svaka subota radna.

- Ali, čemu ta tajnovitost? Sigurno znaš nešto više. Što će Josipi odvjetnik? Što smjera?

- Povrijeđena je, to je sigurno.

- Povrijeđena, kažeš! - Devaldu, koji je jednim guzom sjedio preko ruba radnog elementa i klatio nogom, krv se popela u lice.

- Nakon toliko mjeseci, ona je još uvijek povrijeđena!? Izvini, ali ne mogu progutati tu priču... - iznenada je prelomio nedopušenu cigaretu u tanjuriću koji je Alemko bio stavio pred njega. - Očito je da su neke druge silnice posrijedi o kojima ja ne smijem ništa znati.

- Eh...

- Nju, princezu, ostavio je muškarac... - rukom je rastjerao dim, prepustivši se glavnome toku svog slučaja. - Mislila je da se to nikada neće dogoditi, da je to nemoguće, da se nisam sposoban otisnuti od nje...

- Tako se to činilo - zamijetio je Alemko.

- A sada, kad sam joj pokazao da to mogu - nastavio je Devald - ona je konsternirana, kako ti kažeš - povrijeđena. Čime? Mojim odlaskom?

- Badžo, nemoj me krivo shvatiti, ali ti si na neki način bio njezin projekt. Sav taj životni stil, sva ta produkcija oko tebe...

- Čekaj, misliš na stil koji mi je ona priuštila?
- Budi pošten. Mnogi su vam mogli zavidjeti.
- Na čemu? Na dojmu nekakve lagodnosti koji smo okolo prosipali, na tome? – upitao je Devald koji je opet izgubio živce.
- Da, mogao sam se i dalje praviti kako mi je dobro jer od života ne treba očekivati ništa osim udobnosti.

Podigavši obje ruke, Devald je malo dramatizirao. Opet je bio na nogama i za trenutak okrenuo leđa Alemku.

- Radio sam tri dana u tjednu, slabo zarađivao, nisam se morao zamarati podizanjem kredita, mogao sam razmišljati, pisati, njegovati svoj talent, a sve to zahvaljujući njezinoj velikodušnosti. Jer ona mi je omogućila da budem ljevičar, na strani radnika, a da pri tome prezirem rad! Hvala joj. A ja sam onda digao sidro i ostavio je s malim djetetom...
- Karikiraš jednu istinitu i pomalo tužnu priču.

Devald se vratio do prodajnog pulta s mračnijim izrazom lica. S obje je ruke obuhvatio njegove krajeve i nagnuo se k Alemku, koji je i dalje bio distanciran.

- Jel' ti znaš da su mi počeli prekapati po dosjeu?
- Tvome dosjeu? Ma tko to?
- Josipin odvjetnik. Zove se Modli, možda bi ga mogao znati, pune su ga društvene kronike po novinama ovih dana. Specijalist za brakorazvodne parnice! Najviše voli udesiti ovakve kao ja, a nije isključeno ni da djeluje iz nekih pomaknutih religioznih uvjerenja.
- Nije mi jasno što bi uopće mogli naći u tvom dosjeu?
- Naravno da sam više-manje čist, ali nemaš pojma do kojih razmjera može narasti i najobičnija sitnica iz prošlosti – prisvojio je riječi odvjetnika Uremovića, koje su mu zvučale dovoljno dramatično. – Mada, ni to nije sve. Izgleda da se namjeravaju pozivati na moje odlaske kod psihoterapeutkinje.
- Išao si, ma nemoj?

- Mah... Bila je to obična farsa kako bih sačuvao brak, ali sada se sve to može uperiti protiv mene. Ako baš hoćeš, da budem sasvim otvoren, protiv mog mentalnog zdravlja.

Niska zraka sunca neometano je probila izlog i zabljesnula na stakalcima Alemkovih naočala, zbog čega je njegovo lice djelovalo nepronicijnije no inače. Stajao je s rukama u džepovima svoje radne kute; ovako je mogao izgledati bilo koji poslovođa u zemlji, pomislio je Devald, kojeg je odjednom prožeo osjećaj bezrazložnog rasipanja. Upad u radnju nije polučio željeni efekt, a njegove su riječi gubile oštrinu prije no što su uopće bile izrečene, kao da je sve to unaprijed već bilo amortizirano. Uzdahnuo je, gotovo premoren.

- U pizdu materinu, što je ovo bez veze - naposljetku je protisnuo. Alemko se složio.

- Ni meni uopće nije jasno zašto mi razgovaramo na ovakav način. I to nakon što se nismo vidjeli od jesenas. Stvarno bez veze... - rekao je i predložio da nešto popiju. - Mislim da imam loze u frižideru.

Devald je neodređeno uzdahnuo pričekavši da se Alemko vrati iz malog spremišta iza zastora.

- A imam i pivo, ako nisi za žestoko.

- Da, bolje to - odsutno je dobacio, iako se pitao što on još tu čeka. Vjerojatno bi trebao biti negdje drugdje, jer sve je ovo ionako napustio. Ako je već učinio ono što Alemko nije u stanju i time demonstrirao svoju nadmoć, obratiti se za pomoć čovjeku koji mu vjerojatno zavidi, bilo je poprilično glupo. Alemko se vratio s dvije limenke u rukama. Iz otvorene konzerve je izmigoljio nježan ledeni dah.

- Živio! - nazdravio je. - I da se to između vas dvoje što bezbolnije riješi, nadam se, povoljno za obje strane.

Zatim je otpio iz limenke i spustio je na plohu pred sebe. Devald je učinio gotovo istu radnju.

- Htio bih da znaš da ja u biti ne navijam ni za koga - rekao je Alemko. - Samo mi je žao što se to dogodilo. Na koncu, nadam se da nije neumjesno reći kako su to ipak bile lijepe godine.

- Naravno da jesu - ozbiljno je potvrdio Devald.

- Tvoj odlazak - nastavio je - ostavio je veliku prazninu u široj obitelji. Ja sam potpuno izgubio volju za vikendicom. Od ljetos sam bio gore možda tri-četiri puta, ne više od toga.

- Sad već malo pretjeruješ - primijetio je Devald. - Mada je točno da ćeš imati više posla nego prije. A punac se, čujem, skoro sasvim preselio gore.

- Stari brine o vinogradu.

- Svi ćemo postati vinari u tim godinama - rekao je Devald.

- Ja ti govorim o tome da će se, tvojim odlaskom, puno toga promijeniti u familiji...

- Ma daj, nitko nije umro.

Alemko se ponovno uspravio.

- Onda? - upitao ga je već posve drugom bojom glasa: - Jesi li barem našao to što si tražio?

- Ne znam jesam li našao ili nisam. Možda sam nadomak tome da nađem.

- Ali se osjećaš bolje? Sad si slobodan, to ne možeš poreći...

- Provociraš, jel' tako? Zašto si ti išao u Indiju i Šri Lanku?

- Ah, sigurno ne zbog turizma.

- E, pa nisam ni ja turist, iako sam znatiželjan - odgovorio je. - Možda sam sve to trebao i prije uraditi, ali s pedeset godina možda ću biti sretan što nisam čekao narednih deset godina. Da li je to dobar odgovor na tvoje pitanje? Kad me već tjeraš da budem tako banalan - dodao je.

Alemko je protrljao vrh brade. Devaldov odgovor kao da ga je rastrijeznio.

- Mi ovdje pričamo, a ti bi sigurno htio do svojih kofera.

- Vidim da želiš pomesti za mnom što prije - primijetio je Devald. - Nema problema. Hoćeš da odmah odemo po njih?

- Ovisi o tebi. Ja imam zgodnu rupu do pet sati.

Pa dobro, u redu, kada je bolje razmislio, zašto i to ne obaviti? Nije bilo ni jednog razloga da se njegove stvari i dalje vuku po tuđim garažama.

- Ali prije toga bi me trebalo odvesti po moj auto ispred SRC-a. Ostavio sam ga na parkiralištu preko noći.

- Naravno da ću te prebaciti.

Alemko je vozio brzo i Devald, koji nije volio takvu vožnju, počeo je osjećati kako se šurjakove riječi s malom odgodom probijaju do njega. Njegova primjedba o lijepim godinama koje su iza njega kao da je otvorila podzemna vrata kroz koja su počele pritjecati slike iz njihovog bračnog života, poput međusobno uvezanih isječaka koji su nekome sa strane doista mogli izgledati romantično. Devald je, obuzet tim nijemim prizorima, prislonio glavu na prozor prečuvši Alemkovo pitanje.

- Oprosti...

- Pitam, kako se snalaziš u marketingu?

- Nikako. Već dugo nisam tamo.

- A što je s televizijom?

- Televizija? - bio je već gotovo zaboravio da je tako nešto ikada radio. - Čuj, i to je na neki način bila avantura - Devald je to napokon morao priznati. - Kamera me nije zavoljela i s time se čovjek mora pomiriti. Sad sam kod Deksona.

- Samo kod njega?

- Radim još nešto sitno okolo, poneki reklamni slogan kad uleti, ali kod Deksona mi je financijska baza - osmjehnuo se ovome izrazu, no Alemko je zadržao tmurno lice.

- Ne moram ti valjda reći da nije pametno baciti se u naručje nekome kao što je taj Dekson! Bilo bi dobro imati odstupnicu ukoliko se to s njegovom kandidaturom izjalovi.

- Tamo sam ionako privremeno...

- Svejedno, ljudi će te početi povezivati s njim, s onim što on predstavlja u javnosti.

- A što on to predstavlja? Baš me živo zanima koje je tvoje cijenjeno mišljenje? - Devald se okrenuo prema Alemku koji se malo zgrčio nad volanom, ali je tjemenom još uvijek dodirivao strop kabine.

- Očito je posrijedi obavještajno-poduzetnička saga s nekom bizarnom kamilicom u pozadini, tako ja to vidim, ali ti vjerojatno znaš nešto više.

- Ja bih trebao sudjelovati u osmišljavanju njegove kampanje...

- Predlažem ti da uzmeš malo koke i pročitaš biografiju Vlatka Mačeka zaključno s odlaskom u Kupinec. Ja mislim da bi neke od tih romantičnih pričica trebalo samo redizajnirati, da tako kažem, obnoviti. Nemojmo se zavaravati, Đekson ionako nije evoluirao dalje od politike seljačke sloge.

- Duhovito.

- Ali, nije važno što ja mislim o njemu, važnije je što mislim o tebi.

- Slušam...

Alemko je, pred semaforom, ubacio u nižu brzinu i motor je gotovo zagušio njegove riječi. Pa ipak, Devald ga je odlično čuo.

- U svakom slučaju, trebao bi više držati do svog renomea jer ja tebe nikako ne vidim u jednom takvom društvu.

- Drago mi je što se brineš o mom dobrom glasu. Čovjek mi je izišao u susret i postavio me da figuriram kod njega za solidan honorar. To bi mu trebao zamjeriti?

- Očito je da Đeksonu treba tvoje ime kako bi poneki put njime mahnio u medijima, kao sinoć na televiziji - *Evo, mi imamo i jednog predstavnika poštene inteligencije!* Vjeruj mi, znam ponešto o toj vrsti političke trgovine. I šta će ti se dogoditi: postat ćeš ovisan o njemu, osobito ako propadne na izborima, takvi te povuku za sobom...

- Koliko životne mudrosti u jednom mladom čovjeku - primijetio je Devald kroz šalu, iako ga Alemkove riječi nisu ostavile ravnodušnim.

Skrenuli su na veliku plohu parkinga ispred zgrade Sportsko-rekreativnog centra gdje su obojica odskočili kada je automobil prešao preko rubnika.

- Ona tamo Dacija je tvoja?

- Nije - Devald je opazio automobil posve nalik svome, ali bez skija na krovu, po čemu je zaključio da taj ne može biti njegov.

- Imam skije na nosačima - rekao je.

- Meni se čini da je to ipak tvoj auto – Alemko je zaustavio automobil pokraj crvene Dacije.
- Sranje – progundao je Devald i vrlo rezolutno izišao van. Više nije bilo dvojbe: auto je ipak bio njegov, ali na krovu nije bilo skija niti nosača. Alemko je pronašao dio gumene kopče.
- Vidi, ovo je prekinuto nožem ili kliještima.

Devald je u nevjerici odmahnuo glavom.

- A skije, jesu bile nove?
- Bile su polovne, ali još uvijek u dobrom stanju, takmičarske... – otključao je vrata dok je Alemko obišao automobil.
- Izgleda da nije bilo provale. Poslužili su se samo skijama – ustvrdio je.
- Poslužili, dobro si rekao – progundao je te zveckajući snopom ključeva, pošao otvoriti prtljažnik gdje je također sve bilo kao i jučer – u neredu na brzinu nabacanih komada garderobe koje je, mahom prljave, dopremio nazad u Zagreb. Ispod skafandera je izvadio kačkavalj u okruglastom pakiranju koji je, kao utješni poklon, čuvao za Lili, ali je sada promijenio odluku i odlučio ga darovati Alemku.
- Jel' tvoje cure vole sir? Ovo je makedonski kačkavalj.
- Nisam to još probao.
- Onda uzmi.
- Curama će biti drago da si ih se sjetio, naročito Ivoni... Vas dvoje ste oduvijek imali neki specijalan odnos.

Devald je za trenutak zastao, prije nego će zalupiti vrata prtljažnika. Mlaki povjetarac kao da mu je za trenutak razblažio napetost na licu.

- Nisam još susreo dijete s tolikim apetitom za čitanje kao što je Ivona. Olivera je obično trebalo podmititi nekim poklonom da bi se, mulac jedan, uopće udostojao otvoriti knjigu...
- Ali je zato, koliko čujem, odličan u vjeronauku.
- U vjeronauku? – Devalda to nije osobito začudilo; spustio je prtljažna vrata, možda snažnije no što je bilo potrebno. Odgoj djeteta ionako je prepustio ženi i njezinim roditeljima pa je

trebao biti pripravan na razna iznenađenja.

- Imam slab uvid u njegovo učenje - ogradio se.

- Je li te kontaktirala Oliverova učiteljica?

- Ne, a je li trebala?

- Nedavno me je u školi zamolila tvoj broj mobitela. Rekla je da bi voljela malo porazgovarati s tobom, ali mi nije rekla zašto.

Devaldov pogled kao da se izoštrio: - Ja mogu nazvati nju, imam njezin broj u adresaru. Misliš da je neki problem?

- Čak i ne mora biti.

- Valjda je samo popustio u školi - pretpostavio je. - To se moglo i očekivati. Ti nisi ništa naučio u vezi s tim?

Stajali su oslonjeni na krov crvenog automobila.

- Čuj, svakako bi bilo dobro da se pojaviš u školi. Neka tamo vide da se o Oliveru brine kao i ranije, a to će i malome biti jako važno...

- Sigurno znaš da mi je Josipa reducirala pristup Oliveru - Devald nije mogao izbjeći gorčinu u glasu. - Mogu na prste jedne ruke nabrojati koliko sam ga puta vidio posljednjih nekoliko mjeseci. Ne znam uopće što se događa s njim - Devald je opet imao jak napad zabrinutosti. - A sada i ta alergija...

- To je proljeće.

- Kako? Što može biti osim breze, a ona još nije trebala procvjetati. Ili možda ipak je? Tko bi to znao...

- U pubertetu bi najvjerojatnije sve to trebalo nestati, to je obično tako.

- Volio bih provesti jedan vikend s njim - rekao je te, maknuvši pogled u stranu, dometnuo: - Prije nego što uđe u pubertet.

Na bijeloj kupoli teniskog balona upravo se odrazilo sunce, kao maločas na stakalcima Alemkovih naočala. Dan je bio prošao svoj zenit, ali je nebo i dalje bilo neobično plavo za to

doba godine, išarano bijelim prugama koje su se sporo osipale na obzoru.

- Vidjet ću što mogu uraditi... - skeptično je protisnuo Alemko.

- Jer ovo je postalo neizdrživo.

- Znam...

- Neka zna da neću još dugo trpjeti ovakvu situaciju, to joj slobodno napomeni kad budete razgovarali. Možda bi trebao popričati i s Lanom, ona bi tu mogla pogurati sa svoje strane, kao sestra... Kaži joj da je to dobro i za dijete, jer ne iscrpljuju samo mene, nego i maloga. Kako im to nije jasno?

Tko zna što sve malome govore iza mojih leđa, proletjelo mu je mislima zbog čega je stegnuo usnice, kao da pokušava zatajiti srdžbu.

- Samo se smiri, probat ću, iako ne očekuj da će se stvari okrenuti preko noći. A sad bi bilo dobro da krenemo, uskoro ću morati otvoriti salon.

Ostatak puta Devald je vozio za Alemkom koji je sada bitno usporio, tako da ga je bilo lako slijediti. Njihovo naselje bilo je smješteno između dvije velike prometnice, u primamljivoj građevinskoj zoni. Na nekim parcelama još su uvijek rasli kukuruzi, a bilo je i preživjelih voćnjaka. U ulici su novogradnje, limitirane na četiri kata, imale zajedničke okućnice obrasle u grmlje kroz koje su se u dubini nazirali zidani roštilji, a između njih su trošne prizemnice prkosile investitorima. Već malo dalje, uz brzu cestu, pokazivali su se stambeni masivi iz fonda poticane gradnje, a skupa s njima i kranovi građevinskih dizalica uz koje je bilo teško naći utjehu. Unatoč stanovitoj konfuziji u glavi, Devald je bio dovoljno priseban da povede računa o uvjetima koje je diktirao smiraj obiteljskih odnosa. Zato se zaustavio na pristojnoj udaljenosti od Alemkove kuće te je, ne gaseći motor, odlučio pričekati u automobilu. Ovako je i njegov otac čekao svoje stvari pred zgradom na Dobrome dolu, pomislio je suočen sa slikom koja mu se odjednom ukazala, gotovo istovjetna onoj od prije mnogo godina: čovjek u upaljenom automobilu, zaklonjen sjenilom, budno iščekuje svoju prtljagu. Kada bi bio praznovjeran, vjerojatno bi se pozvao na obiteljski usud što se prenosi s oca na sina; u sjećanju je vidio dječaka koji, krijući se od majke, iz stana odnosi muške košulje nanizane preko obje ruke, pazeći pri tome da ne izgubi koju manžetu ili kravatu. Njegov je otac, za razliku od sina, imao veliku kolekciju košulja, a ponekad je rukave ukrašavao srebrnim manžetama. Devald je pamtio njegove maramice u zapučku prugastog sakoa. Ponekad se zaodijevao svilenim šalovima, poput umjetnika, iako je bio državni inspektor zadužen za

kontrolu rada ugostiteljskih objekata. Često je bio u ophodnji gradom. Reprezentirajući državu – braneći njezine boje u javnom segmentu – kako je govorio, imao je obavezu paziti na stil. Zato bi za svaki spašeni komad svoje vrijedne odjeće nagradio sina pokojim novčićem, a kako se njegovo iseljenje odvijalo gotovo u ilegali, neko je vrijeme fino zarađivao potajno prazneći očeve ormare.

Devaldove misli koje su, poput gerilaca, uvijek pokazivale spremnost za evakuaciju, opet su bile pod uzbunom jer je ispod čupavih tuja upravo nadirala Lana, Josipina sestra. Bila je zaogrnutu muškom vindjaknom pod kojom se vijorilo nešto lagano i prozirno – poput spavačice – što je dodatno podizalo razinu opasnosti. *Na brzinu odjevene žene nikada ne donose ništa dobroga*, u njemu je odjeknula rečenica koju je mogao pokupiti samo u Deksonovom kružoku rastavljenih mužjaka, ali je, unatoč zadržci prema takvim mudrostima, ipak utonuo u sic i spustio sjenilo na staklu. Lana je bila snažnije građe od Josipe, a brak bez izraženijih turbulencija kao da je pogodovao njezinom općem okrupnjavanju. Devald ju je pamtio kao djevojku koja u sjeni svoje sestre, obiteljske zvijezde, planira dug i sretan život. Nije isključeno ni da je učila na Josipinim greškama. Odmaknuvši glavu malo u stranu, pratio je kako se nadvija preko ograde s gusto postavljenim stupićima u obliku čunjeva. Gledala je prema automobilu u kojemu je Devald iščekivao torbe. Lanina plava kosa svezana u rep razotkrivala je blijedo i duguljasto lice s izduženim nosom koji je završavao široko, kao u violinskom ključu. To ga je lice podsjetilo na lice njegove žene, koje zapravo već dugo nije vidio pa se nekoliko dugih minuta, nepomičan na sjedalu, čudio toj sličnosti na koju ranije nije toliko obraćao pažnju, sličnosti koja ga je sada prikovala za sjedalo.

– Čovječe, što ti to držiš u ovim torbama? – Alemko je, protestirajući, teturao s dva staromodna kofera koji su mu se podvlačili pod noge.

– Valjda neke knjige – dobacio mu je Devald kroz otvoreni prozor. – Samo ih, molim te, baci iza na sjedalo.

Dok je govorio, na oku je držao zbivanja na ogradi gdje su se Lani pridružile obje kćeri. Amarena je bila visoka i tanahna brineta možda već pred pubertetom, a Ivona – ta mala čitačica – još je bila dijete.

Čuo je Alemka gdje gundā: – Kakve knjige, ovo su betonski blokovi. Mogao si mi barem otvoriti ta vrata...

Automobil kao da se lecnuo kada ga je Alemko opteretio prtljagom. Devald mu je, ne

izlazeći, pružio ruku kroz spuštenu prozor. Bilo je vrijeme da se napokon rastanu.

- Glupo bi bilo da ti išta obećavam. I sam vidiš kakva je situacija - ukazao mu je dok je dolazio do daha. - Strasti se još nisu smirile.

- Tako izgleda. Barem sam te oslobodio svojih kofera.

- Ja ću s Josipom svakako popričati...

- Unaprijed ti zahvaljujem.

- Tebi hvala na kačkavalju.

Devald je, kimnuvši, vratio mjenjač u rikverc te pošao na susjednu ćupriju gdje je - pri punoj dnevnoj svjetlosti - smotao volan i okrenuo automobil. Još je jednom mahnulo Alemku koji mu je uzvratio diskretno podignutom rukom. Dok se udaljavao malom ulicom, u retrovizoru mu se otvorila slika cijele obitelji koja ga je, kao na odjavnoj špici, pogledima pratila do križanja. Ondje se zaustavio i posegnuo za tamnim naočalama; dok je lijevi žmigavac ritmički tiktakao, iznenađan priljev emocija stvorio mu je pritisak u grlu. Prije no što će definitivno skrenuti, sa sunčanim naočalama na nosu, nadao se da bi okoliš, lišen boje, mogao prigušiti osjećaje. Borio se kako je mogao.

7.

- ... zato bih vas molio da još jednom dobro preispitate želite li nas i dalje plaćati za ovoliku količinu nerada. Ne, nisam duhovit, dragi Manfred, samo vas želim upozoriti na našu neaktivnost i poslovnu indolenciju koju već neko vrijeme bezrazložno podnosite. Dapače, koristim priliku da vas podsjetim na naš razgovor od prije nekoliko tjedana... Molim? Ja se vrlo dobro sjećam što ste mi tada rekli. *Vi ste trenutno najvažniji čovjek u cijelom projektu*, pardon, *vi i vaš genijalni staff*, zapravo ste se tako izrazili, a sjećate se mog odgovora? No, eto vidite, ja sam vam već tada sugerirao da precjenjujete sposobnosti tvrtke Advertising Space i da vama i vašoj cijenjenoj firmi želim sve najbolje, ali da nisam siguran možemo li odgovoriti na vaše poslovne zahtjeve... Ma, o kojem šarmu Vi pričate, Manfred?! To je kao i talent, jedva dvadesetak posto, ostalo je goli rad... - Zmazek je Devaldu dao umirujući signal očima i pokazao mu rukom da sjedne. Zatim se opet unio u razgovor.

- Kako zašto vam sve to pričam? Pa radi love koju već mjesecima muzemo od vas, a da zauzvrat nismo učinili nikakav značajniji pomak na tržištu... Molim? Dajte, Manfred, raspitajte se malo i vidjet ćete da je naknada koju nam plaćate daleko iznad uobičajenog cjenika... U redu, ja vas više neću uvjeravati kako je krajnji čas da raskinete ugovor s nama, na koncu, nama je svakako u interesu da vam i dalje uzimamo novce ni za što... - Zmazek je dlanom poklopio donji dio slušalice i provjerio vrijeme na maloj štoperici.

- Ostalo mi je još dvije minute, ok?

- Ja ionako ne žurim - rekao je Devald.

Došao je, dakle, red i na Zmazeka, pomislio je sjedeći u minijaturnoj kancelariji Odjela za eksperimentalno komuniciranje, na jednom od viših katova staklenog nebodera. Iskaznica „Posjetitelj” gordo mu je bila istaknuta na reveru jakne. Dok je slušao Zmazekov telefonski razgovor, Devald je, možda više no ikada, bio uvjeren kako ga događaji guraju u susret nekoj sjetnoj humoreski kojoj se zapravo najmanje nadao. S druge strane, morao je priznati da mu je život postao zanimljiviji, ali ne na način na koji bi on to htio pa je i dalje bio podozriv prema onome što upravo radi. Gdjegod bi se našao, dio njegovih misli odmah bi se prebacivao dalje, na druge, značajnije lokacije, a ono što bi ostalo od njega moglo se smatrati njegovim lošijim dijelom. Možda je i to razlog zbog kojeg je ostavljao neuvjerljiv dojam? Tako je i sada ispred sebe imao tipa od kojeg je trebao dobiti autentičnu priču iz

prve ruke kako bi u nekoj bliskoj budućnosti uspoređivali vlastite udese. Došlo mu je da se nasmije samome sebi, ali je, rukujući se sa Zmazekom, zadržao prigodnu notu.

- Ovo uopće ne zvuči loše - rekao je.

- Ne moraš mi laskati - uzvratio je čovjek pomirljivo plavih očiju i ponešto napuhanih obraza, svijetao, gotovo bijel u licu, još lošije frizure od Devaldove.

- Ponekad mi se čini kao da radim za šaljivi kućni video - dodao je Zmazek.

- Moram priznati da ovako smionih izleta nema ni u *Funky Businessu* - primijetio je Devald.

- O čemu se zapravo radi?

- Kontražvaka - rekao je Zmazek bez žara. - To je radni naziv projekta, ali to ti vjerojatno ništa ne znači. Radi se o pilot projektu koji se naslanja na teoriju *novog koncepta iskrenosti*, koja kaže da naraštaji stranih ulagača padaju na radikalnu samokritiku.

- Kontražvaka... - ponovio je Devald koji se za trenutak udaljio od svoga slučaja, unijevši se pogledom u prozirno lice preko puta njega.

- Ukratko, što se više blatiš, to bi trebao biti klijentima privlačniji.

- Vrlo smiono.

- Čuj, za ovoliku količinu verbalnog rizika moraš imati tradiciju u poslovanju, imidž i stanovito financijsko zaleđe, u protivnom klijenti počinju vrlo doslovno prihvaćati ono što im govoriš...

To mu je također zvučalo logično.

- Ali, koji je cilj blaćenja samoga sebe u praksi? - upitao je Devald i bez dopuštenja upalio cigaretu, no Zmazekove velike plave oči kao da su pasle na nekim drugim livadama.

- Na taj se način stvara intimno ozračje. U smislu, fora je biti opušten i samokritičan, a prevedeno na poslovni jezik, konvencionalan pristup je možda bio kul u vrijeme kada je kapital trebalo privući u Hrvatsku, ali danas, kada je on de facto tu, naši klijenti iz inozemstva očekuju da im daš nešto svoje, autentično i u skladu s njihovim preduvjerenjima o kulturi i tradiciji u kojoj su se našli.

Devaldove elastične bore iznad obrva opet su se pokrenule.

- Vjerojatno se na Zapadu paralelno razvijaju modeli slični kontražvaki - nastavio je Zmazek
- a možda još uvijek žive samo u podsvijesti upravljačke garniture. Kako god okreneš, izgleda da je najvažnije pružiti privid senzibilnosti kada su podzemne tendencije u pitanju...
- Kapitalizam mi, u ovoj varijanti, počinje biti simpatičan - ustvrdio je Devald.
- Možda će slijedeći iskorak u poslovnoj komunikaciji biti usvajanje bizantskog modela, tamo leži veliki potencijal: Srbija, Bugarska...
- Makedonija.
- Naravno, do Kaspija, a onda još i dalje na istok - rekao je Zmazek.
- Kako da ne. Bitno je samo zamisliti ono nemoguće.
- Ono što se trenutno čini nemogućim - ispravio ga je Zmazek.
- A Manfred, tko je on?
- Replikant iz susjedne sobe. Plaćen je da razgovara s nama iz Odjela. Svaki sat vremena po deset minuta. I tako u krug. Ne bi imao ništa protiv da su unajmili nekog maštovitijeg sugovornika.
- Bio je to, znači, simulirani razgovor.
- Dovodiš me u iskušenje da pomislim kako si ovdje u industrijskoj špijunaži - Zmazek se nasmijao, ali nekako bolesno, udišući i izdišući kroz nos.

Devald je bio pripremljen na opsežan razgovor o Zmazekovim poslovnim vizijama, vjerujući da se radi o psihički ugroženom čovjeku koji u nekoj pregrađenoj buksi na kraju hodnika razvija projekte koji nikada neće zaživjeti. Mislio je kako bi ga bilo pametno saslušati te ponekom upadicom dati mu malo vjetra u leđa. Uostalom, sam projekt kontražvake nije bio bez lucidnog naboja, ali je i s time trebalo biti oprezan: između ludila i genijalnosti bila je tanahna nit, a Devald nipošto nije htio poludjeti. Zasad još ne.

Zmazek, koji mu je iznenada priprijetio kažiprstom, opet je počeo proizvoditi one čudne zvukove u nosu.

- Ti... ti... nemoj misliti da ja ne prepoznajem tvoje potencijale, iako ih kriješ kao zmija noge, čuvaš se za one veće, važnije stvari, ali sam si se bio razotkrio u kampanji za one bombone,

to si bio ti u tipičnom egzistencijalnom grču, he, he – Zmazekove su se usnice rastegnule kao da će opisati puni krug oko glave. – Priznaj, nije te puno ljudi imalo priliku vidjeti u tom izdanju, slažeš se?

- Pa ne znam što bih ti rekao.

- Meni su bile zgodne one tvoje varijacije s poštenjem. Kako je išlo? *Tik-tak glasajmo za stranku poštenih bombona*, a zapamtio sam i onu *Tvornice seljacima, zemlja radnicima, a automobile – u poštene ruke naših perača*. U podlozi je, koliko se sjećam, svirala Internacionala.

- Je, htjeli su da izvrnem neku staru parolu.

- *Uputite svoju perilicu u svijet vrlina – upoznajte je s poštenim deterdžentom!*

- Jesenas sam izgleda imao inspiracije.

Taj je svoj posao ionako smatrao prolaznom epizodom, bez značaja za njegovu ukupnu ličnost.

- Dragi, meni to pričaš? Godinama sam radio kao headhunter. Dovoljno mi je tri minute razgovora da otkrijem što se krije u nekome. Dekson te plaća da ništa ne radiš, jel' tako?

- Otprilike...

- Koliko je to dobro, toliko je i loše. Mogao bi te uhvatiti sindrom prezaštićenosti, jesi o tome razmišljao? Jer, ako si već krenuo za osamostaljenjem, nema potrebe tražiti utočište na drugoj strani. To je opet bijeg u ropstvo. Ne, nikako to ne bih preporučio...

Zvuči mudro, zaključio je Devald, ali njega je sada zanimalo nešto drugo.

- Koliko čujem, ti si odvjetnika Uremovića prekasno angažirao?

- Ne zaboravi da sam ja jedna od prvih Modlijevih žrtava! Svi koji su došli poslije mene već su imali prilike razviti određene sisteme obrane, ali tada, prije tri godine, on je bio na samom početku karijere, nitko još nije čuo za njega. Ono što ja uvijek ponavljam kad me pitaju o mom slučaju, reći ću i tebi, i to vrlo otvoreno: nije problem u tom advokatu, on je samo domišljati egzekutor koji radi svoj posao. Problem je, dragi moj, u glavi – pokazao je kažiprstom u svoju svijetlu lubanju, ali Devald se nije zaustavljao.

- Gdje te je bio dohvatio?

- Posvuda. Iskoristio je sve što je mogao: napao mi je poslovni i privatni život, zatim se vratio u moju mladost odakle je izvukao neke pojedinosti na koje sam gotovo bio zaboravio.

Pritisnuo je sud i iznudio da me podvrgnu psihijatrijskom vještačenju. Čak je našao jednu djevojku koju sam svojedobno bio otpustio i koja me je, sirotica, optužila za mobbing i pokušaj seksualnog zlostavljanja na poslu.

- Kriste... - otelo se Devaldu.

- Unajmio je nekog paparazza, tobože privatnog detektiva, koji me slijedio po gradu s fotoaparatom, a zatim je u zamračenoj sudnici predočio nekoliko inkriminirajućih fotografija na dijakozitivima. Moja je žena odglumila psihički slom. Pozvali su hitnu pomoć u sudnicu. Bio je to spektakl, pravi šou, kapa dolje.

- Huuuuh. Što je sudac odlučio?

- Dosudio je materijalno i moralno obeštećenje obitelji.

- A djeca?

- Kontrolirani susreti jedanput mjesečno na neutralnom terenu i pod paskom socijalnog radnika.

- Modli se, pretpostavljam, dobro naplatio od tvoje imovine.

- To su obavili moja žena i on, post festum.

Devaldu kao da je trebalo nešto vremena da amortizira zaprimljene informacije.

- I meni gad upravo prekapa po prošlosti...

- A što si očekivao, ista je to ruka!

- Koliko čujem, provjerava mi i dosje u policiji.

- O-ho, čak je prestao biti originalan! Vjerojatno će poslati nekog da te malo nadgleda.

- Netko me već tražio par puta.

- Pazi gdje skitaš ovih dana.

Zmasek ga je nekoliko trenutaka razgledao kao da u njemu, Devaldu, prepoznaje samoga sebe otprije nekoliko godina. Isti nemiri, ista lutanja: destimulacija, neizvjesnost i vrlo realne bojazni.

- Jesi li ti vjernik? - izravno ga je upitao prekrivši ruke nad stolom. - Pazi, ne pitam te ovo bez veze, ali ako ne želiš, ne moraš odgovoriti.

- Ne vidim smisao tvog pitanja. Zašto bi to bilo važno?

- S obzirom na tvoj background, recimo da si agnostik, jel' pogađam?

- Možda čak i ateist.

- OK, OK, 'ajmo sad ovako: jesi li primijetio da sam ti ispričao svoju priču kao da pričam nečiju tuđu, kao da se sve to dogodilo nekom drugom Zmaseku? Zmaseku ateisti ili Zmaseku agnostiku, svejedno. Ali danas s tim Zmasecima skoro da više i nemam nikakve veze. To što mi se dogodilo sada prihvaćam kao dio jednog šireg plana... - lagano je otro ruke i pogledao kroz prozor. Vilica mu je blago radila u krug. - Gotovo da više ne prođe ni jedan dan bez poziva - dodao je tiše, senzualnije.

- Zmasek, za marketinškog stručnjaka tvog kalibra uvijek će biti posla.

- Odnedavno se bavim mišlju da potpuno napustim marketing i posvetim se duhovnosti.

Devald, koji se spremao ustati, odmjerio je Zmaseka ispod oka; iako se prozori nisu mogli otvoriti, njegova svjetla paperjasta kosa kao da se pomicala na nekom neobjašnjivom propuhu. Škrti izdanci brade bili su bijeli. Ipak je lud, pomislio je Devald i rekao: - Vjerojatno to ne možeš zbog alimentacije...

Zmasek je izvukao ladicu pisaćeg stola pri čemu je, zbog skućenog prostora, morao uvući trbuh.

- Alimentacija, bračna stečevina, imovina... Sve te pojave imaju vrijednost samo ako ih hraniš svojom pozornošću. U protivnom, čim ih počneš ignorirati, započinje njihovo komešanje. Jel' znaš što kaže onaj Rus Zeland? *Umanjite važnost cilja. Prema njemu idite kao u kiosk po novine*. Vrlo praktično. Ali, kako postići tu hladnokrvnost na putu do kioska, naročito kad se svi ti problemi uzjogune i napadnu te kao bijesni psi, počnu te gristi i trgati, što ćeš onda, ha? Obratiti se odvjetniku? Pa nisu valjda i duhovi kao ti izgubili vjeru u viši poredak stvari? - Zmasek je iz ladice izvukao snop papira pričvršćenih klamericom. - Ja ću ti

sada dati neke materijale, ali nemoj ih odmah baciti u kantu iza ugla. Obećavaš?

Devald je nabrao čelo.

- Pronađi malo vremena da prostudiraš ovakvu vrstu literature. Ako i malo zapneš, neka ti to bude izazov za dalje. Na području duše cijeni se ustrajnost. Baš me zanima što ćeš reći.

- Kakvi su to spisi?

- Nominalno su moji, ali ja u biti samo prenosim iskustva koja dobivam iz vanjske jedinice, po principu medija, tako da se i sam iznenadim onome što proizide iz mene. Gotovo je nemoguće da sam to ja, shvaćaš? I molim te, ne osvrći se na pravopisne pogreške.

Zatim je gurnuo ladicu: - A kad završiš, šalji dalje, kao evanđelje.

Devald je pažljivo savio fotokopirane sadržaje i pohranio ih u unutarnji džep jakne. Potom je digao patent preko brade, sve dok na gornjoj usnici nije osjetio metalnu kopču.

- I glavu gore - bodrio ga je Zmazek. Dok se izvlačio iz uskog prostora iza radnog stola, svijetle vlasi razlepršale su mu se po čelu.

- Otvori svoje godinama stiskano srce, daj si priliku za novi život o kojem maštaš, zašto bi te ljudska zloba zaustavila na tom putu...

Devald je odlazeći ipak nehotice pognuo glavu dok su Zmazekovi savjeti pljuštali po njemu. Ispratio ga je do lifta. Tu su se oprostili, mada je Devald u duhu već bio negdje drugdje, no onome što je ostalo od njega, Zmazek je uspio doviknuti dok su se zatvarala vrata dizala: - I ne zaboravi, kao da ideš u kiosk po novine!

Zanimljivo, ali ni u danima koji su slijedili Devald nije uspijevao pronaći vremena za posao, premda je povukao nekoliko poteza koji su se, iz njegove perspektive, mogli nazvati "poslovnima". Jedan od njih bio je telefonski razgovor s djelatnicom Centra za socijalni rad, izvjesnom gospođom Hadžipešić, koju mu je preporučio Đekson kao svoju stručnu voditeljicu na putu prema razvodu. Odgojen da poštuje stručna mišljenja, nadležne službe i institucije državne vlasti, Devald je vrlo ozbiljno prionuo tom razgovoru; kada je dobio gospođu Hadžipešić, pokušao joj je ukratko izložiti svoj problem. Nabacio je nekoliko činjenica koje je smatrao ključnim: realnu mogućnost brakorazvodne parnice, jednostranu blokadu i dijete koje viđa manje no što bi želio. Pri tome je napomenuo kako je prikraćen za sudjelovanje u njegovom odgoju, ta mu se formulacija učinila vrijedna ustanove s kojom je stupio u kontakt.

Gospođa je šutke saslušala dio njegovog izlaganja. Devaldu se u prvi mah činilo da njegove riječi padaju na plodno tlo, a onda ga je obeshrabrio njezin službeni ton. Zamolila ga je da bude konkretniji, da joj locira problem. Iako nije imao u planu ići jako duboko – ipak je ovo bio uvodni razgovor telefonom – preostalo mu je da lopticu prebaci na odvjetnika svoje žene koji bi se, kako je rekao, mogao poslužiti vrlo prljavim metodama na sudu.

- Vjerojatno vam je već otprije poznato to ime. Zove se Modli, odvjetnik Trpimir Modli. Prošloga tjedna bio je u svim novinama sa svojom novom curom, možda ste ga vidjeli? Tip ulazi u jet set na velika vrata, a čujem i da na televiziji dijeli pravne lekcije iz obiteljskih odnosa...

Gospođa s druge strane, međutim, nije reagirala na spomen tog imena.

- Oprostite, ali ja i dalje od šume ne vidim stablo. Što vas točno muči, gospodine Devald?

- Želim izvidjeti kakve su moje šanse – rekao je te, za svaki slučaj, pridodao – ukoliko se stvari počnu komplicirati.

- U kojoj je fazi vaša parnica?

- Zapravo još nije ni otpočela.

- Ali je najavljena?

- Posredno, da.

- Jeste li već bili u bračnom savjetovaštu?

- Ne.

- A u crkvi?

- Nismo.

- Vi morate odnekud početi, to vam je jasno.

- Planiram uzeti advokata.

- To je, naravno, vaša osobna stvar.

- Čujte, gospođo...

Uvidjevši da ženi izmiču neke bitne informacije o statusu njegova slučaja, Devald se osvrnuo na svoj odnos sa suprugom koja upornom šutnjom – tako se izrazio – već nekoliko mjeseci ignorira njegove pozive i otežava susrete sa sinom. Pitao je što se može učiniti oko toga?

- Vi biste svakako trebali naći načina da stupite sa svojom suprugom u kontakt i pokušate to riješiti između sebe. Naša je preporuka da se što je moguće više komunicira.

Pa naravno, složio se u mislima. Dvoje zrelih i obrazovanih ljudi koji su stasali na solidnim temeljima građanske tradicije, to bi trebali riješiti dogovorom.

- Bojim se da je to nemoguće – pojadao se. – Čak mi se čini da je promijenila broj mobitela, a na fiksni telefon se ne javlja.

Na koncu, pomislio je, Centar za socijalni rad bilo je mjesto gdje takve pojedinosti ne bi smjele bile nevažne. Stručna djelatnica mu je zatim ukazala na neke od ključnih paragrafa iz Obiteljskog zakona, koji reguliraju odnose među bivšim bračnim partnerima. Njihov razgovor potrajao je dobrih pola sata, iako se Devaldu, uslijed sabijenih emocija, činilo da nije prošlo više od nekoliko minuta.

- Događa se, gospodine, da se ne može učiniti ništa bez konačnog sudskog pravorijeka – naposljetku mu je priopćila socijalna radnica.

- A do tada?

- Do tada ste u nekoj vrsti pravnog vakuuma – odgovorila mu je, na što je Devald pomislio kako je upravo ta konstatacija bila ono zbog čega je toliko dugo odlagao suočenje sa stručnim službama.

Svjestan važnosti tjedna u koji je stupio i respektirajući ono što se tek trebalo dogoditi, Devald je zakazao posjet odvjetniku Uremoviću u njegovom uredu. Nakon desetak dana skinuo je bradu u gotovo podsvjesnoj želji da održi privid vladavine prava nad svojom ličnošću i obrijan uđe u službenu proceduru. Boja koju je ponio s Popove Šapke i koja je izazvala toliko reakcija, već je izbljedadila s lica, upravo onako kako je pretpostavljao – u samo nekoliko dana. Škaricama za nokte stanjio je izrasle zulufe te podrezao dlačice u nosnicama i ušima, te pouzdane znakove starenja. Što ga je još priječilo da poput Uremovića probuši uho, pitao se unijevši se u zrcalo? Vjerojatno bi ga rinčica dodatno pomladila, mada on nije imao problema s mladošću; iako je nominalno već odmakao od tog doba, još je uvijek imao dojam da je mlađi od većine ljudi oko sebe. Osim toga, njegova frizura sa šiškama na

čelu kao da je zazivala neko dublje, frejdovsko tumačenje, a bila je i razlog čestih nesporazuma i okapanja s najužom okolinom. Josipa je prijetila da će ih odrezati dok bude spavao, nju bi povremeno razgnjevio njegov izgled koji nikako nije dolikovao odraslom muškarcu. Njegova pokojna mama također je apelirala na sina da napokon pronađe odgovarajuću frizuru. U međuvremenu, prošlo je više od dvadeset godina pasivne potrage i šiške su se prorijedile, ali su ga i dalje činile mlađim i neodgovornijim no što je doista bio. Najzad se odmaknuo od ogledala. Svoju tešku skijašku jaknu odlučio je zamijeniti podstavljenim sakoom kojega je našao u jednoj od torbi iz Alemkove garaže, ispod Općih enciklopedija. Velur je, iako mjestimice izbljedio, još uvijek bio u nosivom stanju, a imao je i simpatična pojačanja na laktovima. Dok se tako obnavljao pred izlazak, pomislio je kako bi bilo dobro predati se automatizmu života: radnje koje čovjek obavlja ne razmišljajući o njihovom dubljem značenju, svjestan da ih je iznjedrilo kolektivno iskustvo onih prije njega. Josipa, uostalom, nije razumjela zašto bi se oko svega trebalo propitivati. To je otežavalo stvari i bacalo sjenu na život. Između onih nekoliko njezinih rečenica koje je upamtio, jedna bi ga svaki put iznova razvedrila – *Kad shvatiš neke stvari, bit će ti lakše u životu*. Dok je toga dana potpisivao punomoć odvjetniku Uremoviću, te su mu se riječi zakoprcale u mislima, mada je sam potpis popratio jednim pokajničkim komentarom:

– To sam trebao učiniti puno ranije.

Obojica su to znali, samo što je odvjetnik pokazao malo više stila i dobrohotno se osmjehnuo njegovoj samokritičnoj izjavi. Uremovića je zatekao u kućnom izdanju; kancelarija u kojoj je primao klijente bila je preuređena soba njegova stana. Unatoč vedrom prijedpodnevu, rolete na prozorima bile su spuštene pa su razgovarali pod sobnom rasvjetom.

– Drago mi je da ste sve ovo shvatili ozbiljno, mada drugo i nisam očekivao od čovjeka vašeg kalibra.

– Izgleda da do mene stvari malo sporije dopiru – primijetio je Devald, ali u odvjetničkim kancelarijama klijenti nisu mogli tek tako blatiti vlastiti intelekt.

– Varate se, dragi moj, angažirati odvjetnika nikada nije lako. Uzmite samo onu sintagmu *potražiti pravdu na sudu*: ako ste pošten građanin koji općenito zazire od konfliktnih situacija, gotovo se tu uvijek radi o čovjeku koji je doveden do zida. Jeste za jedan viski? Mastike, nažalost, nemam.

– Možda je malo prerano.

- Znaite, svaki sudski proces, bez obzira na ishod, ostavlja tragove za cijeli život, a posebno traumatična zna biti brakorazvodna parnica. Ali, to ću vam otvoreno reći, neki od mojih klijenata su pravi sadisti. Ostao sam bez leda, jel' to problem?

- Meni samo kap, molim vas.

- Vaša je sreća, dragi prijatelju, što nemate pojma kakve se gnusne rabote odvijaju iza kulisa ovog lijepog grada, što sve ljudi traže od mene samo da bi vidjeli bivšeg partnera kako cvili i zapomaže, i to partnera s kojim su još jučer dijelili sve. Jeste li barem prestali obilaziti oko svog bivšeg stana?

- Ha, suzdržavam se.

- Živjeli! Onu večer u SRC-u ste izgledali prilično loše. Sada djelujete neusporedivo bolje, i to me veseli.

- Bio sam dosta isprepadan, priznajem...

- Đeksonu možda nedostaje takta, ali on je opsesivno zabrinut za vas. Onih nekoliko dana što ste bili nedostupni bio je izvan sebe. Nisam vjerovao da mu prijatelji toliko znače.

- Vjerujem da mi želi sve najbolje.

- Zato je dobro da ste se odlučili. Među nama rečeno, bilo je krajnje vrijeme, minuta do dvanaest.

Devald je uzdahnuo i spustio pogled na tešku kristalnu čašu što mu je počivala u krilu. Iako je naizgled opušteno sjedio u kožnom naslonjaču, osjetio je blagu sjetu pri pomisli na čovjeka koji više nije bio on i kojeg je upravo odlučio prepustiti zaboravu u zamjenu za jednog novog, tek naznačenog u konturama, još posve neprepoznatljivog, koji je, kao takav, bio stranac i njemu samome. A s tim u vezi, pitao se, što će biti s petnaestak godina koje je proveo u vezi i braku s Josipom? Zanimalo ga je kamo se i na koji način pohranjuje to vrijeme? Da li ono nužno propada ili ga je moguće i dalje njegovati, kao uspomenu, bez obzira na neslavan završetak cijele priče.

Devald je, izgubivši se u mislima, nastavio glavom odobravati ono što je Uremović govorio. Trenutačno nije nalazio razlog da se, barem načelno, ne složi i s onim što jasno ne razabire.

- ... ja se nadam da ćete me kojim dosjetljivim savjetom malo pogurati na društvenim

mrežama, čini mi da mi je profil malo okoštao, da bi trebao biti ponešto atraktivniji. Ja ne bježim ni od humora na svoj račun, ali glupo je praviti budalu od sebe. Recimo, u vezi te rinčice u uhu: da li ići s fotografijom na kojoj se ona vidi ili okrenuti drugi profil?

- Mislim da nema potrebe bježati od toga - Devald je odgovorio neočekivano rezolutno.

- Mada ja više nemam tako malo godina, ali Vi vjerojatno uvidate da sam za svoje vršnjake avangarda. Od moje garniture već dugo nitko nije na sceni, osim možda onog Dikana, premda ja nemam namjeru kopirati ničiji put. Želim nešto originalno i prepoznatljivo, ali da ne iskače previše iz okvira; šarmantno, bez ekstravagancije, s puno duha. Da se prepozna jedna širina...

- Naravno.

- Eto, zato mi je važno da mi Vi napišete koju natuknicu kako bih bio malo više u dosluhu s mladima, malo više unutra, da se tako izrazim...

- Nisam ni ja toliko mlad.

- Gdje ste Vi od mene, čovječe? Pred vama je još pola života. Čak ne morate ni žuriti. Hoću reći, na vrijeme ste prelomili neke stvari u sebi i to će se uskoro pokazati kao vaša prednost. Vi dugoročno pobjeđujete, Devald, zapamtite to!

8.

Potkraj ožujka atmosfera je opet postala nestabilna. Puhnuo je sjeverac i zima se nakratko vratila na ulice. Oblaci su se, hujeći, noću premještali iznad grada, temperature su osjetno pale. Jednoga jutra grad je osvanuo pod snježnim pokrivačem. U proljetnom sakou i cipelama tankih potplata Devald se doimao prilično zatečen tom promjenom vremena. Da je kojim slučajem pratio vijesti ili čitao novine, znao bi da je hladna fronta jedva dodirnula zemlju. U slovačkim je Tatrama bilo smrznutih ljudi, u Austriji su se snježni traktori već danima probijali do zametenih sela. Devald je, međutim, cijeli taj vikend proveo u slatkoj izolaciji svog novog ljubavnog gnijezda – u vojnom hotelu, na Trgu kralja Petra Krešimira, pokraj bivše Komande grada gdje je Ana Marija, kao mlada časnica, imala privremeno boravište. Njezin zahtjev za stan već je bio u proceduri, pohvalila mu se. Kao ekspertica za krizno komuniciranje i IPD – iako darkerica po intimnom opredjeljenju – predstavljala je dragocjen kadar u Ministarstvu obrane. Ponešto mu je otkrila i o smjeni generacija. Onaj stari, ratni kadar, nije se uklapao u NATO standarde i predsjednik je upravo potpisivao naloge za umirovljenja. Devald, koji je gotovo zaboravio da smo u NATO savezu, očekivao je nešto konzervativnije ponašanje u vojnom sektoru. Stoga je bio iznenađen kada ga je upitala želi li da za njega odjene gornji dio uniforme? Iako mu je prijedlog zagolicao maštu, odbio je dati priliku toj vrsti podražaja. On je i bez uniforme nosio tragove žestokih borbi; od njezinog mu je ugriza ostao modar biljeg na lijevom ramenu koji ga je bolio na dodir, a dok se probijao prema automobilu, osjećao je kako ga zatežu ogrebotine na leđima od njezinih oštarih kandži.

Ana Marija je svojom domišljatošću u krevetu nedvojbeno bila zaslužna za porast Devaldova raspoloženja, iako je tijekom druženja donekle zapustio svoj glavni problem. Dok su se ljudi i dalje bavili njime, on je iz tople sobe vojnog hotela – gol pod zelenim prekrivačem – nastojao odgovarati na telefonske pozive koliko su mu to prilike dopuštale. Bio je tražen s raznih strana. Govorio je s Đeksonom i odvjetnikom Uremovićem o pitanjima koja su se ticala njegove budućnosti, ali podjednako ozbiljno, ne favorizirajući nikoga, održavao je kontakte s drugim, naizgled manje važnim akterima, svojim suputnicima. Zmazek – čovjek čija je životna priča upravo ulazila u veliki obrat – nazvao je da se raspita o stanju njegove duše. Gita ga je podsjetila na njegov rukopis;animalo ju je u kojoj je to fazi? Neki izdavači, vrlo ozbiljni ljudi, pokazali su interes za to što radi, ali su tražili manje pesimizma nego u prethodnim knjigama. Optimizam, pa makar i umjereni, danas je bio nužan za uspjeh neke

knjige i zato je bilo važno da se Devald pojavi na Gitinom tulumu u čast dolaska proljeća koji je već postao tradicionalan. Devald je davao obećanja i pristajao na sve što se od njega tražilo, procijenivši da nije vrijeme za rezanje društvenih veza. I Lili – koju je gotovo smetnuo s uma – nazvala je, zanimajući se može li još uvijek računati na njega. Možda je to bilo jedino pitanje na koje je, tijekom svog ilegalnog boravka u hotelu za časnike-samce, izbjegao direktan odgovor, ali tako je to na sceni, mislio je Devald, koji je seksualno stajao bolje nego ljetos, mada zima, koja se još nije predavala, nije bila njegovo godišnje doba. Ali ono što ga je toga jutra istjeralo na hladnoću bio je iznenadni poziv Oliverove učiteljice. Kolikogod da ga je očekivao, opet ga je iznenadio. Sinoć uoči dnevnika do njega se najzad probio glas koji ga je rastrijeznio i podsjetio na obaveze prema stvarnosti. Zakazala mu je sastanak u školi, tijekom velikog odmora jutarnje smjene.

Devald je uranio pazeći da ne probudi svoju prijateljicu; u tom nečujnom iskrcavanju iz tuđih postelja bio je već poprilično vješt. Odjenuo se brzo i tiho, a zube je oprao iscijedivši pastu na kažiprst. Frizura mu je bila očajna, s njom je učinio sve što je mogao u tom trenutku, prilijepivši šiške vodom za čelo. Oficiri u bifeu pokraj recepcije promatrali su ga dok se na natkrivenom ulazu, držeći kragu skupljenu ispod brade, pokušavao sjetiti na kojoj bi se strani svijeta trebao nalaziti njegov automobil. Kada je dospio do auta, vlaga mu je već bila prodrila u cipele. Kako će ovakav u školu, pitao se i rukavom, pomalo ljut, zbacio ostatke snijega sa stakla. Više nije imao vremena otići kući i odjenuti nešto primjerenije za susret s Oliverovom učiteljicom. Iznad vozila bila je obješena grana s bijelim pupovima s kojih mu je, dok je čistio prozore, skliznula voda iza podignute kragne. Imao je kratkotrajni napad bijesa, ali se suzdržao i zatim u vožnji postupno vratio ravnotežu.

Jutro je ukazivalo na svoju hirovitost; kada se dovezao do Oliverove škole pojavilo se blijedo, prljavo sunce. Parkirao je i ušao na glavni ulaz. Sada se nije imao razloga skrivati za nasade borova u stražnjem dvorištu škole. Dolazio je na usmeni poziv učiteljice Silvane Tintor-Rajner. Dolazio je kao otac – istina, ponešto promrzli otac u mokrim cipelama i dobroano izgribeban po leđima – naizgled odlučan da podnese kritiku zbog vlastitih propusta.

- Drugi hodnik lijevo, prizemlje, nadam se da se sjećate gdje se nalazi Oliverov razred – naravno da ga učiteljica nije morala podsjećati na te pojedinosti. Još nije bilo zvonilo pa je središnja školska aula bila pusta. Iz kuhinje je mirisala pašteta. Dok je čekao završetak nastave, čitao je obavijesti s info pulta. Zahvalnica napisana kićenim rukopisom: jedan roditelj ustupio je razredu novu nogometnu loptu. Na tablici s popisima učenika bili su plusevi za one koji donose papirnate ubruse i plastične čaše u školu. Preporuka roditeljima

za kupnju Dječje enciklopedije. Nota o poskupljenju prehrane. Škola ritmike u gimnastičkoj dvorani, povoljno u devet rata! Prilozi za proljetnu nastavu u prirodi, kopija uplatnice s brojem žiro-računa. U Devaldu se, čitajući, ponovno probudio onaj buntovni roditelj, ali sada je svoja razmišljanja o dotiranju osnovnog školstva odlučio zadržati za sebe. Njegov istup od prije godinu dana, koji su u školi smatrali arogantnim i neumjesnim, još nije bio sasvim zaboravljen, a u međuvremenu je, odlaskom od kuće, doveo u pitanje i svoj, previše lako stečeni imidž uzornog oca. Tko zna što se o njemu pričalo u školi, iako od nekih činjenica nije imao namjeru bježati. Da, bilo je točno da je jedna gospođa, guvernant, zasada preuzela njegova roditeljska zaduženja, iako on je veći dio poslova oko sina nastavljao obavljati na svoj način, u mislima. Također je činjenica da je njegov odnos s djetetom zaglibio u pravnom vakuumu, ali on nije luđak koji će praviti scene. Naposljetku, trebalo je povratiti mir u Oliverovu dječju sobu. Puno toga ovisilo je i o stanju njegove supruge. Imajući sve to u vidu morao je biti vrlo pažljiv i kloniti se incidentnih poteza, kako mu je sugerirano s nekoliko mjesta. Hoće li sve to moći predložiti učiteljici, pitao se i spustio kragu na jakni. Pred njim je bio jedan od onih susreta u kojima treba zaboraviti na ego. Kada su djeca u pitanju, on je bio spreman da se spusti na zemlju. Da barem zakratko aterira.

Oliver, koji je među prvima istrčao iz razreda, zastao je ugledavši očevu pojavu u školskom hodniku, a na licu mu se pojavilo nešto poput sjenke straha – o čemu je Devald naknadno stvorio svoj sud – a zatim mu je, jurnuvši mimo školskih drugova, potrčao u susret. Napokon su se našli u čvrstom zagrljaju. Osjetio je poznati miris znoja na tjemenu. Kako je uopće mogao izdržati sve ovo vrijeme bez tog mirisa? Pod njegovim zgrčenima prstima ugibali su se djetetovi mišići. Privivši ga još jače, osjetio je udarce malog uzbuđenog srca na svojim grudima. Ljubio ga je po kosi i u čelo, zatim je čučnuo i priljubio meki obraz na svoje usne, bio je željan tih pupastih dodira koje će organizam uskoro zauvijek opozvati. Ali, Oliver je već pomalo zazirao od izljeva roditeljske ljubavi na javnom mjestu.

- Tata – blago ga je opomenuo.

Naravno, trebao se srediti.

- O Bože, taj tvoj budalasti tata... – promrmljao je, svjestan svog bolnog izraza lica. Kada su im se susreli pogledi, osjetio je mržnju prema spletu želja koji ga je učinio tako prozirnim.

- Zaželio sam te se – rekao je i palcem mu otro tragove svojih poljubaca na obrazima. Učinio mu se odveć blijedim, a ruke su mu bile hladne, hladnije od njegovih.

- A ti mene? - upitao ga je.

Oliver je sramežljivo kimnuo, pocupkujući u mjestu.

Stajali su usred hodnika okruženi djecom iz Oliverovog razreda. Shvaćao je da ga mora pustiti.

- Jesi prestao kašljati?

- Već pomalo izbacujem šljajm.

- A disanje? Udahni, duboko - prisionio je uho na djetetove grudi, ali zbog buke u hodniku ništa nije mogao razabrati.

- Mama kaže da me je ovoga puta zakačila breza.

- Da sam gradonačelnik, ja bi posjekao sve breze u gradu!

Oliver se pomalo tužno nasmijao očevoj doskočici.

- Snijeg se već otopio, jel' tako? - upitao je. Bočno od njih, kroz prozor, vidjela se sumorno gola trava u oglednom školskom vrtu u koji su obojica pogledali.

- Ionako ga nije bilo dosta za sanjkanje.

- Bio sam u školi skijanja, znaš to? Djed mi je uplatio sedam dana na Sljemenu.

- Pa ni to nije loše za nuždu, ali iduće godine opet idemo u Alpe. Može?

- Ti i ja, sami?

- A tko nam još treba.

U djetetovim je očima prepoznao stanovitu zabrinutost koje prije nije bilo, i to ga je ražalostilo. Učiteljica je upravo pozivala učenike da se vrate u razred, s dnevnikom kojeg je, poput štita, pridržavala visoko na grudima. Opazio je da je srezala i potamnila kosu, a umjesto šarenih okvira imala je metalik naočale s profinjenim stakalcima kroz koje je kratko odmjerila Devalda. Nekoć joj je bio jedan od najsimpatičnijih očeva, ali sada joj se uzalud osmjehivao preko dječjih glava.

- O, vi ste došli... - primijetila je kao da se pomalo i čudi njegovoj pojavi.

- Kao što vidite. Kako ste, dobro?

- Olivere, na tebe se moje riječi ne odnose? Pozdravi se s tatom i kreni u razred. Sljedeći sat imate engleski.

Poljubio je sina u tjeme ne pronašavši snage za završnu dosjetku.

- Budi dobar i vidimo se.

- Kada?

- Uskoro. Možda već za slijedeći vikend, razmisli gdje bi volio ići.

- Mama je odjavila kućni telefon, više nas se ne može zvati na fiksni broj, znaš to?

Kimnuo je glavom, kao da zna. - Ništa se ti ne brini - utješno je namignuo sinu i smiješkom ga ispratio u učionicu.

- Gospon Devald, vi imate malo vremena?

Mlada učiteljica zadržala je službeni ton u ophođenju s njim.

- Imam, naravno - rekao je.

- Jel' se slažete da pozovem našeg pedagoga na razgovor?

- Pedagoga? - susret sa sinom kao da mu je usporio tok misli.

- Ako je to potrebno, zašto ne.

- Pođimo onda u kabinet.

9.

Imao je dojam da već dugo vozi u blagome luku i da bi već trebao negdje skrenuti po okomici. Promet je bio gust, ali protočan. Kombinirani prijevoz robe valjao se u nametljivom neredu: kamioni, šleperi, transnacionalne labudice s automobilima koji su, naizgled labavo, stajali na elastičnim nosačima. Vozio je zaobilaznicom u koloni, iako mu uopće tu nije bilo mjesto, a činilo mu se kako je i drugima to jasno. Smijeh koji ga je uhvatio, vrlo neobičan za jedno tmurno radno prijedpodne, postupno ga je relaksirao, iako je tek dolazio k sebi. Osjećaj neizvjesnosti s kojim se jutros zaputio u školu, susret sa sinom, a potom i informativni razgovor pod patronatom školskog pedagoga, u sve je to unio puno emocija. Učiteljica ga je vrlo temeljito upoznala s Oliverovim ocjenama. Popustio je u odnosu na prošlu godinu, tu nije bilo dvojbe. Polja u imeniku prošarale su slabije ocijene, ali one glavne provjere znanja tek su trebale doći. Učiteljica je istaknula djetetov likovni talent, a prenijela je i pohvale njegove vjeroučiteljice. Devald je to doživio kao dugi uvod nakon kojeg će uslijediti ono zbog čega je tu: otvaranje glavnog poglavlja. Školski pedagog, koji im se naknadno pridružio, bio je visok i koščat čovjek s licem čije je upale obraze prekrivala tamna brada. Poput većine muškaraca i on se doimao bitno starijim od Devalda. K tome je još izgledom i nastupom podsjećao na južnjačkog sjemeništara, što je Devalda malo obeshrabrilo. Održao mu je kratak, općenit govor o interakciji između dvije osnovne institucije, obitelji i škole, o potrebi jačanja njihove suradnje, *o uzajamnom prožimanju*, rekao je i pri tome savio svoje duge i žilave prste koji su mogli proizići samo iz krša. Osvrnuo se i na moral, u kući i u školi. Bilo je nešto neprovjetreno u tom čovjeku; njegova tamna košulja puna nikotina i još tamniji sako s nekom zavičajnom značkom na reveru, sve je to na osobit način djelovalo na Devalda koji je, napetih nerava, i dalje očekivao ono bitno, ono što je trebalo napokon izolirati njegovu krivnju. Pedagog je poklopio ruke na stolu. Oliver? Da, on poznaje tog simpatičnog dečka, *tog malog čovjeka*, kako se izrazio, na kojeg mu je učiteljica Rajner skrenula pažnju. Tamo odakle je dolazio djeca sigurno rano postaju ljudi, uzgred je pomislio Devald, iako je nastavio pozorno slušati. Njegov je sin, dakle, bio kod pedagoga u kancelariji s još dvojicom razrednih kolega.

- Keleković i Barba - rekla je učiteljica.

Devaldu su oba prezimena bila poznata i s tim u vezi malo se nagnuo nad staklenim stolom. Utroba mu je, iako prazna, radila punim pogonom. Učiteljica je, uzevši riječ od pedagoga, produbila temu. Ona je u međuvremenu konzultirala literaturu iz područja dječje psihologije

i došla do zaključka da takve pojave zapravo nisu karakteristične za tu dob, a osobito se rijetko iskazuju u školi. Pedagog je potvrdno mahao glavom. U višim razredima, doduše, postoje određeni problemi s pornografskom literaturom, ali kod desetogodišnjaka seksualnost je još uglavnom potisnuta, nevidljiva. Zbog mogućih neugodnosti odlučili su obustaviti internu istragu, objasnila je Devaldu koji je za cijelo to vrijeme nastojao ne spuštati pogled.

- Zasad smo obavili razgovore s roditeljima kod čije je djece pronađena ta vrsta časopisa.

Pedagog je opet reagirao: - Moram pohvaliti učiteljicu Rajner koja je bila vrlo energična u izvršavanju svoje zadaće.

- Zatekla sam ih kako listaju pod odmorom u razredu i odmah im sve zaplijenila. Učenike sam poslala kod gospodina pedagoga.

- Moj prijedlog je da se ne ide s kažnjavanjima. S time ću izići pred nastavničko vijeće. Da li se vi slažete?

Devald se, dakako, složio.

- Daljnje korake prepustili smo samim roditeljima.

- Da, jasno...

- Naša je preporuka da sada što otvorenije porazgovarate s djetetom kako se takve situacije više ne bi ponavljale.

Iako je njegov smjieran pogled već počeo popuštati, Devald je krajnjim naporom zadržao dolično ponašanje u kabinetu. Dok je izlazio iz škole, kimnuo je domarima, ali u dvorištu se već teško hrvao s unutarnjim pritiskom. Kada se dokopao automobila, zatvorio se i ondje, u kabini, najzad prasnuo u smijeh. U nekoliko minuta kao da je ismijao sav onaj teret s kojim se zaputio u školu. Trebalo mu je neko vrijeme da se svlada i pokrene automobil, ali smijeh mu se vraćao u naletima pri pomisli na povrijeđeno lice Oliverove učiteljice. Nije si mogao pomoći. Niz obraze su mu se slijevale suze i boljeli su ga trbušni mišići od ovolikog naprezanja, a kada se zatim uključio u promet, grudi su mu još podrhtavale i brisao je oči, prignut nad volanom kao da mu je neugodno pred vozačima koji su ga mogli vidjeti kako se cereka. Zatim se otisnuo sa svoje trake i skrenuo ulijevo prema središtu grada, s nejasnom slutnjom kako ide ka sretnom završetku.

- Dakle, upisao si sina u katolički internat - ustvrdio je Dekson nakon što mu je ispričao događaj u školi. To poslijepodne Devald je, gotovo razodjeven, kružio svojim toplim stanom sa šalicom kave u jednoj i mobitelom u drugoj ruci.

- *Kaže učiteljica je bila vrlo energična...* - Devald se i dalje nije uspijevao svladati - *sve, sve je zaplijenila i predala višim instancama!*

- Kakva revnost! Hoće li biti ritualnog spaljivanja časopisa na školskom igralištu?

- Moglo bi tu biti još svašta. Preporučeno mi je da se obratim dječjem psihologu...

- Moje malo kumče, tko bi to rekao! - čudio se tobože Dekson.

- Ovako se već dugo nisam smijao.

- Vidiš, ja se smijem pomalo svaki dan, ali izgleda da je bolje ovako kao ti - jednom pa do daske. Jesi u kontaktu s Uremovićem?

- Kao i inače - kazao je. - Zašto?

- Danas mu je rođendan, bit će mala zakuska poslije ping-ponga u Rekreativnom. Hoćeš svratiti ili opet imaš neko noćno skijanje?

Na prijateljevu doskočicu Devald je uzvratio srdačnim smijehom, bio je to jedan od onih dana kada bi se najednom sve okrenulo u njegovu korist, kada bi bio siguran da ga napokon sustižu rezultati minulog rada. Ostao je u stanu pričekati večer. Izvaljen u fotelji koju je naslijedio od bivših stanara osjetio je škakljivo uzbuđenje pred jekom budućih događaja. Kroz prozor njegove ostakljene lođe nudio mu se grad sa svojom udaljenom bukom. Vidio je djelić trga i ljude nalik mravima radilicama u žurbi, koja mu je s tolike distance izgledala nepotrebnom. Iako po karakteru i opredjeljenju umjereni pesimist, morao je priznati da u državi nije bilo mnogo onih koji, poput njega, ovaj vikend dočekuju s tolikom malo zaduženja. Nijedna konkretna obaveza nije ograničavala njegovo kretanje, i to je napokon trebalo početi cijeniti, zaključio je među česticama pepela koje su lebdjele oko njega, dok se dim, naoko teži, sporo uspinjao ka kosome stropu. Mogao je ugasiti čik papučom na golom parketu ili više nikada ne prozračiti stan i sve to bez ičijeg prigovora. Već i pomisao na svoju subraču koja upravo kreću u tjednu nabavku ispunila ga je nekim prkosnim zadovoljstvom. Oni lošije sreće kaskali su za svojim suprugama po šoping centrima, u lovu na artikle na akciji. A sutradan - subotnje prijepodne u lokalnom kafiću uz kavu i novine; većina je mogla birati između kladionice i automatske autopraonice, pod četkaste valjke s aktivnom pjenom.

Zatim dječje aktivnosti, rođendani, sumorna poslijepodnevna gostovanja u stanovima zajedničkih prijatelja... A on – on je svega toga bio oslobođen! Polako, ali sigurno za sobom je ostavljao neke od najkritičnijih mjeseci svoje samostalnosti. Sudska parnica, koja je sada bila sve izvjesnija, više ga nije toliko pogađala i o njoj je sve više mislio kao na posao koji, iako neugodan, treba privesti kraju. A to je i bilo u duhu puta koji je izabrao – bez obzira na glasove koji su mu sugerirali da je put zapravo izabrao njega – Devaldov nagon za životom nije smio doći u pitanje. Njega su, naposljetku, očekivale godine zadovoljstva na raznim područjima. U ljubavnom pogledu bio je možda najdalje odmakao, iako ga je veza s Lili poučila da nije uputno miješati osjećaje s težnjama za socijalnom pravdom. Ljubavno tržište na koje je kročio, u međuvremenu je izgubilo nevinost; čovjek je i tu morao biti na oprezu. Nadalje, što se posla tiče, sada je već ozbiljno razmatrao mogućnost da se zahvali Deksonu, tu farsu kojoj se priklonio iz straha od budućnosti i u kojoj ionako nije namjeravao ozbiljno sudjelovati, trebalo je na vrijeme prekinuti. Bilo bi to pošteno i prema njegovom prijatelju, smatrao je, iako mu se ponekad činilo da su svi dobri poslovi u zemlji već zauzeti. Ono čemu se trebao posvetiti bio je njegov rukopis koji je i dalje u fragmentima bio razasut po mnogim fajlovima u prijenosnom računalu, na papirićima i koricama njegovih omiljenih knjiga, ali činjenica da ni u najtežim trenucima nije prestajao o njemu razmišljati, ulijevala mu je vjeru da to što piše nije slučajnost. Da je to njegov poziv.

Čovjek koji daje prostora svojoj subjektivnosti, možda bi se mogao nazvati piscem...

U sumrak, još uvijek vedra raspoloženja, osjetio je glad, odjenuo se i izašao van. Odgovarati svojim potrebama bilo je tako jednostavno, naročito ako je čovjek skroman, a Devald je bio ponosan na svoju asketsku crtu. Nju je baštiniio od pokojne majke, komunistkinje, kao i još mnogo toga korisnog što je svjesno ili ne upio iz njezine racionalne prirode. Primjerice, Devaldovo opiranje potrošnji: tko se danas još može time pohvaliti? U kupovinu je uvijek išao s dozom moralne rezerve i setom klasičnih filozofskih pitanja koja su Josipu, njegovu ženu, činila nervoznom: treba li nam to stvarno treba? hoće li naša egzistencija doista doći u pitanje ako se lišimo toga? čemu gomilanje stvari? a priroda? Često bi se pitao što će biti s prirodom nastavimo li je ovoliko ugrožavati. Na tu temu gotovo da nije imao dostojnog sugovornika; za Josipu, koju je priroda navodno oduševljavala, nije bilo razloga za paniku jer je u našoj lijepoj zemlji postojalo puno slobodnog prostora za gradnju. Svojedobno je Deksona nastojao pridobiti za ekološke teme, ali on se, kao pragmatik, pozivao na politički krah zelenih stranaka. Trebalo je povesti računa o statistici: Hrvati su unazad pet godina postali nacija s najvećim brojem bagera po glavi stanovnika u Europi, ali – je li to bio razlog za zabrinutost? Prosječni bi birač po svome životnom opredjeljenju morao glasati za

nastavak izgradnje po svaku cijenu, ali Devald već dugo nije bio izašao na izbore. On se, emotivno, udaljio od politike. Njegov nedefiniran položaj u društvu, koji su neki smatrali povlaštenim, omogućio mu je da razvija svoje strahove na alternativnim frontama. Njega bi, poput djeteta, zabrinula svaka probijena cesta kroz šumu ili kakav outlet centar podignut u pitoresknoj kotlini. Ponekad bi se, šecujući Zagrebom, sjetio kanalizacijskih cijevi pod sobom i pred očima bi mu iskrsnule apokaliptičke slike govana što tamo dolje, pod nogama, tromo otječu u rijeku. Bilo je zapravo šteta što se nije aktivirao u nekoj ekološkoj udruzi i dodatno razvio te svoje potencijale. Ovako, samo bi se katkada jako zabrinuo i iz hobija podijelio bol s umirućom prirodom, i to je uglavnom bilo sve.

U dvorištu je pozdravio bračni par iz prizemlja; bili su nedvojbeno mlađi od njega iako im se Devald obraćao kao starijima i iskusnijima. Zbunjivala ga je njihova energičnost u obavljanju svakodnevnih poslova. Od mlađe je generacije ipak očekivao nešto više od pukog nagona za praktičnim. Već i način na koji je mladić svakoga jutra jagodicama prstiju tragao za udubljenjima na limu svog automobila, nosila je u sebi nešto duboko razočaravajuće: upravo je klečao udubljen u neki novi moment na blatobranu. Za Hrvate je zapravo šteta što nemaju svoju automobilsku industriju, pomislio je Devald dok ga je pozdravljao u prolazu.

- Susjed, nikako da Vas sretnem, tražio Vas je jedan gospodin već dva puta.

- Mene?

- Da, bio je tu i sinoć. Raspitivao se za Vas.

- Kako je izgledao?

- Onako, obično, jakna, traperice... ja sam vam inače slab u zapažanju ljudi. Neke znance jednostavno ne prepoznam na ulici pa se poslije dure na mene.

- A u licu?

- Čujte, imao je kapu, to je sigurno jer je sinoć bila susnježica ...

- Šta ga je zanimalo?

- Pitao je živite li ovdje - javila se mlada gospođa s prozora iza njegovih leđa. - A ja sam rekla da ste rijetko doma.

- Pa... uglavnom samo prespavam, to je istina.

- Možda je bio neki rođak? Ne treba odmah misliti na najgore.
- Ne, naravno - Devald joj se ljubazno smijucnuo, jedan dio njega još je težio dobrosusjedskim odnosima, a onaj drugi, realniji, bio je svjestan ograničenja.
- Valjda će Vas sljedeći put zateći kod kuće.

Žena ga je odmjerila s prozora svojim ispitivačkim očima, iako ga to nije čudilo. Njega su, nakon osamostaljenja, često gledali na taj sumnjičavi način. U napuhanim tinejdžerskim hlačama i mutna pogleda, on je izazivao podozrivost među ženama s obje noge na zemlji. U njemu su uočavale opasnost, a pogled koje bi mu uputile kao da je govorio *Mene, gospodine, nećete uspjeti zavarati*. Ali, kako li je samo uspio zavarati Josipu, to je bilo pitanje na koje je njegova žena upravo tražila brze i efikasne odgovore. Josipa naizgled nije bila drugačija od svih tih lukavih žena. Dijelila je isti tip predbračnog opreza, dugo je upotrebljavala zaštitu, iskušavala, motrila, propitivala; prema nekim mjerenjima u mladosti, navodno je raspolagala natprosječnim kvocijentom inteligencije. S godinama je razvila stanoviti stil koji ju je i u kasnim tridesetima činio izazovnom. Čitala je emancipiranu žensku literaturu i posjedovala kritičko mišljenje. Karakterno jaka, materijalno situirana, ni u jednom trenutku nije bila prepuštena samoj sebi. Priznala mu je da su je i njezini roditelji pozivali na oprez i posredno je odgovarali od udaje za nezavršenog studenta bez konkretnog zanimanja, čiji su odgovori, kako je rekao njezin otac, perverzno djelomični. Ali ta je žena, usprkos svemu tome, gotovo sudbinski radila protiv sebe, praveći grešku za greškom - Devald ih je gotovo bio u stanju taksativno pobrojiti - dopustivši mu da je oženi i uvuče joj se u stan i obitelj; da joj napravi dijete te da se potom, zasativši se građanskih blagodati, odmetne na slobodno tržište. I što ako je baš ta interpretacija odgovarala istini, zapitao se, gotovo ne primijetivši da je u međuvremenu ušao u restoran i listao kožom presvučeni meni koji je našao na stolu.

- Izvolite? - rekao je konobar i Devald je digao svoje oči u kojima je distancirani promatrač možda mogao uočiti tračak bezumlja. On je toga itekako bio svjestan pa je nekoliko puta žmirnuo, kao da se pokušava resetirati.
- Ako ste za naš današnji meni, preporučio bih vam ćufte s pireom, zelenu salatu i mramorni kolač. Jela po narudžbi su...
- Hvala, ne bih ništa - odgovorio je i zaklopio knjižicu.
- Neko piće?

- Samo olovku, molim vas.
- Možda bi gospodin htio i malo papira uz olovčicu?
- Bio bih vam jako zahvalan.
- Odmah, gospodine.

10.

Dogodilo se to jednog toplog ljetnog dana, koncem kolovoza, na posjedu njezinih roditelja gdje se već stizalo autocestom od Zagreba za tridesetak minuta. Trajalo je posljednje oprašivanje komaraca u sezoni i vozilo, koje se lagano provezlo cestom ispod kuće, iz otvorenog je prtljažnika pustilo bijeli prah. U predvečerje, taj se oblak sporo dizao uza brijeg iznad sela – nadirući kroz čokote vinove loze privezane uz betonske stupove. On je s verande čuo svoju ženu kako lupa prozorskim oknima u potkrovlju. Bili su sami u vikendici. Sin je nastavio ljetovanje s njezinim roditeljima, koji su upravo ličili kuću na moru. Po običaju drugu dionicu godišnjeg odmora ona je poželjela provesti u tišini dubokog kontinenta, uoči povratka na posao, ali ovog puta odmor je protjecao u znaku njegovog skorog odlaska. Još nije bilo odlučeno kada bi se to imalo dogoditi, u kojem trenutku i na koji način, mada je bilo, ili trebalo biti, jasno da se to vrijeme približava. Čak je i ona smatrala da bi to trebalo obaviti uoči početka škole, dok je sin na moru. On je također imao te datume na umu i činilo se kako sve ide po planu. Ipak je tih dana osjećao čudno uzbuđenje. Neke večeri bio je vrlo blizu odluci da se popne k ženi u sobu u potkrovlju, ali se naposljetku suzdržao od takvih ispada. Nastavili su spavati odvojeno, a za ručak bi ponešto odmrznuli ili samo skuhalo svježe povrće iz vrta, svodeći uzajamne aktivnosti na minimum. U vikendici, koja je imala sva obilježja kuće – podignuta na brijegu s pogledom na udoline i bajtice za odmor, skoro nevidljive u gusto obraslom krajoliku – sve je toliko plijenilo nepomičnošću da je on, uljuljkan u tu zelenu postojanost kasnoga ljeta, gotovo smetnuo s uma da bi uskoro trebao napustiti obitelj. Bilo je prošlo već nekoliko tjedana otkako je supruzi objavio svoju odluku i njezina je reakcija bila vrlo suzdržana. Uočio je tek promjenu u njezinom oslabljenom apetitu, a sunce, na koje bi joj koža reagirala intenzivnom bakrenom bojom, jedva ju je dodirnulo. Izgubila nekoliko kilograma na moru, ali on je smatrao da se općenito dobro drži. Oni su se, kao muž i žena, već bili dovoljno udaljili, smatrao je. Njihovi životi ostali su bez dodirnih točaka. O tome su, uostalom, već toliko toga rekli jedno drugome, a nakon što je očitovao svoju namjeru da ode, njihovi su razgovori čak postali vrlo otvoreni. On joj je priznao da je pasivnim držanjem nastojao samoga sebe učiniti što nebitnijim faktorom obiteljskog života. Zapravo je iz braka izlazio

vrlo pažljivo, tijekom nekoliko posljednjih godina, kako bi onaj konačni iskorak ispao što mekši, bezbolniji. Osim toga, ona je s njim imala samo probleme. Tema njegovog zaposlenja opet je na jesen dolazila na dnevni red: njegova ovisnost o nepostojanim honorarima za književne prikaze po novinama i internetskim portalima nastaviti će se i dalje. Bit će to, po svemu sudeći, još jedna godina bez redovitih primanja. Knjiga mu je bila daleko od pravog početka. Emotivno, njih su se dvoje potpuno razišli – ona je to također priznala, kao i činjenicu da njegov odlazak kod psihoterapeutkinje nije potaknuo željene promjene. Između njih nestalo je povjerenja; njihov se odnos više nije mogao nazvati prijateljskim, što ne znači da poslije, kada utihnu strasti, oni to opet neće postati – o svemu su se tome već bili gotovo usuglasili, barem u općim crtama, a vrijeme koje je bilo pred njima, ta dugoočekivana tri tjedna njezinog godišnjeg odmora, trebalo je proći u rješavanju nekih operativnih pitanja.

Uoči povratka u Zagreb, za ručkom, skrenuo je razgovor na pripreme oko svoga odlaska i ona, kojoj se nikako nije vraćao apetit, odbacila je vilicu u tanjur kojeg je jedva bila zamrljala. Njezine blijede usnice strahovito su zadrhtale. Sila povrijeđenog ponosa kao da se naglo oslobodila, buknila je u užasu koji nije imao veze s njezinom visokom inteligencijom, samosvojnošću i osjećanjem nadmoći – on je prepoznao to trenutno urušavanje u jajolikim, ledenim očima, podsvjesno očekujući jedan ovakav trzaj koji bi ga mogao dokačiti u posljednjoj fazi. Optužila ga je za emocionalno i materijalno iskorištavanje, za „pritajeno iscrpljivanje“, kako je rekla, koje faktički traje od samog početka njihova braka. Vidio je kako joj se jedan očni kapak nekontrolirano sklapa, i to je bilo vrlo opasno. Počela je vikati, a neke je stvari bacila na pod. Možda ga ona ipak voli, upitao se? Iako ljubav već dugo nije bila predmetom njihovih razgovora, njezina reakcija ličila je na strastveni ljubavnički ispad. Udarci prozora u potkrovlju, od kojih je zadrhtala cijela kuća, bili su nastavak te erupcije bijesa koja još uvijek nije bila završila. Taktički se odmaknuvši na verandu, on je, pušeći, tonuo u mrak skupa s garniturom za sjedenje, dok je prah protiv komaraca oplahnuo kuću. Zvuk prskalice u vrtložnom ritmu, tak-tak, dopirao je s travnjaka. Iz okolnih gustiša povjetarac je pokrenuo ustajalu vrelinu. On je, okamenjenih vilica, pratio smiraj s jedne od najviših točaka u kraju, razmišljajući kako bi trebalo nešto popiti – u takvim trenucima alkohol bi mogao pomoći, sjetio se i proniknuo u sumračnu kuhinju te ondje, među obrisima starog vikendaškog pokućstva, ustuknuo pred siluetom

svoje žene, gotovo se preplašivši njezinog osjenčanog, srebrnosivog tena. Stajala je postrance, ali nadohvat pruge svjetla iz otvorenog hladnjaka – kao u stanju duboke uronjenosti – u tolikoj mjeri blijeda da se sjetio lica svoje majke na odru. Zato je zatvorio hladnjak, a time je i priviđenje nestalo. Ona mu je rekla da odmah pokupi svoje stvari, na što je on mehanički krenuo u sobu. Ušavši dublje u kuću, osjetio je sparan, neizvjetreni zrak. U polumraku je uzeo torbu i podigao je na krevet, gotovo da i nije imao što vratiti u nju. Pokupio je nekoliko knjiga što su, nedočitane, ležale rastvorene po podu, pisaci blok i majicu u kojoj je spavao; preko svega toga povukao je patent, ali na vratima mu je zapriječila prolaz. Prišla mu je i odgurnula ga; on bi se katkada začudio njezinoj snazi s obzirom da su joj tjelesni naponi bili gotovo nepoznati.

– Huljo, misliš otići samo tako! – rekla je to kao da ga je uhvatila u nekoj nedoličnoj radnji, s mržnjom koja mu je sjela na srce.

– Već smo sve dogovorili, zašto sada praviš scene?

– Nakon svega ti još spominješ dogovor, odlazak u miru Božjem, bez scena i s dobrim alibijem za sretan i miran nastavak svoga puta! Tako si ti to sebi zamislio! – udarila je po prekidaču i žarulja u sobi je iznenađeno zasvijetlila.

– Hoćeš da ti potpišem potvrdu kako će sve biti dobro? Jel' to očekuješ? Izjavu o neometanom razvoju tvog slatkog života, ovjerenu kod javnog bilježnika, ha?

– Očekujem minimum korektnosti, samo to.

Nagnuvši se prema njemu, pokazala je svoju jaku čeljust, kao demonstraciju sile. Ona je njome doista mogla snažno zagristi. Umjela je i opako uštipnuti ili pak duboko zariti nokte; neke od njihovih ranih razmirica završavale su njegovim okrvavljenim zapešćima, ali tome bi se kasnije smijali. U ovakvim okolnostima – suočena s nečim definitivnim – ona je mogla i zaboraviti na konvencije o humanom ratovanju. Kada je o tome naknadno mislio, iz sigurnosti svoga stana, pitao se kako mu nešto od posuđa tada nije bacila u glavu? Kako to da ga nije ozbiljnije ranila? Mogla ga je napasti nožem. U stražnjem dvorištu sigurno je bila koja zaboravljena sjekira u panju, a gore u potkrovlju, pod krevetom, možda čak i pištolj umotan u stare ručnike.

Dogodilo se upravo suprotno: blijede usnice razvukle su se u osmijeh. Rekla je:

- Baš me zanima kako to kaniš riješiti sa sinom.

To je već bilo pitanje.

- Obavit ću to čim se vrati s mora.

- Ja ne bih baš bila tako sigurna da sam na tvom mjestu.

- Kako to misliš? - mora da je djelovao naivno u širokim bermudama s cvjetnim uzorkom na džepu i uskoj, svijetloplavoj majici. Bilo je to izdanje za plažu, a ne za okončavanje braka.

- A, neće on ni blizu tebi, nećeš ga prljati svojim bludom. To neću dozvoliti.

- O čemu to pričaš? - spustio je torbu koja mu je odjednom postala teška.

- Pa i sam si rekao da odlaziš zbog želje za apsolutnom slobodom, nisi valjda mislio na neku apstraktnu slobodu? - nasmijala se vrlo ružno dok ju je on gledao s određenim zazorom, turobno.

- Ali, ti i trebaš živjeti kao što si zamislio, tako da budeš sporedan i nevažan. Ja ću ti to priuštiti, vjeruj mi.

- Dobro. Ti mi, dakle, prijetiš.

- Ukazujem na jednu od mogućih prepreka koje ćeš morati svladati.

Imala je duguljaste kosti lica, koje kao da su izdužile i oblik njezinih očiju, zbog čega je ponekad gledala sumorno poput svetaca s freske; nosna kost bila joj je ljupko spljoštena, usnice blijede i sa stanovitom dozom prepotencije, kao da će prevaliti ono „pih”. S kosom je imala problem zbog pretjerane bujnosti; često je u frizerskim salonima dobivala komplimente za gusto vlasništvo. Bilo je i perioda linjanja, kao kod mačke, ali svaka je dlačica imala nešto neraskidivo u sebi. Ipak, glavni odušak unutarnje žestine bio je lociran u malo izbočenoj donjoj čeljusti, toj poluzi gnjeva, kako ju je on već nazvao u svojim skicama, smatrajući da ljudi s takvom vilicom doista misle ozbiljnije od ostalih.

Uskovitlanih misli spustio se noću u selo i ondje se, u jedinom lokal, raspitao za prijevoz do grada. Autobusi više nisu vozili, ali jedan od potomaka Matije Gupca za kartaškim stolom prepoznao ga je i uputio na kuću izvan mjesta gdje

je živio pričuvni taksist. Ukoliko je trijezan u ovo doba, skeptično je dometnuo kibicer. Igrao se ajnc. Društvo je počastio rundom; on sam popio je oproštajni tromotorac za šankom i zatim se uputio prema udaljenoj svjetlosti, što se nazirala kroz polja i voćnjake, prebacivši torbu preko ramena u sasvim ugodnoj ljetnoj noći. Mjesec je bio nisko, zaklonjen krošnjama drveća uz cestu, a nebo vedro i tiho. Bio je već odmakao na otvorenom kada je čuo kako mu iz smjera sela prilazi automobil. Maknuo se na usku prugu zemlje koja ga je dijelila od jarka i nastavio gledajući preda se na dio puta osvijetljen farovima. Automobilu kao da je trebalo vremena da mu se približi, a zatim je, umjesto da ga obiđe, usporio i nastavio ga polako slijediti. Takvih je scena bilo u američkim filmovima, ali u Hrvatskoj je čovjek morao dobrano zabrazditi u životu da bi ga automobilom natjeravali po seoskom putu. Kada se osvrnuo, morao je rukom zakloniti oči zbog jakih halogenih svjetala, gotovo proklizavši niz rosnu travu prema jarku. Ipak je u visokoj, monovolumenskoj kabini ugledao lik svoje žene za volanom i učinilo mu se da kroz motornu buku čuje glazbu s CD playera. Tih je dana opsesivno slušala Marvinu Gaya, glazbenika koji je u gotovo religioznom nadahnuću pjevao o ljubavi i razumijevanju među ljudima. Možda je u međuvremenu nešto popila ili je pomiješala tablete s alkoholom pa ga sada plaši u noći, bio je itekako svjestan očaja koji ju je naveo na ovakav potez. Nastavio je, uznemiren, dalje uz cestu. Automobil bi mu se primaknuo sasvim blizu, a zatim bi ga, kao da ga iskušava, opet puštao da se udalji nekoliko metara. Kada je napokon stao i suočio se sa snopovima usmjerene svjetlosti, prožeo ga je strah od nasilne smrti. Tehnički gledajući, ovako joj nikad nije bio blizu; bio je dostatan dodir papučice gasa pa da ga smrvi snaga pogona na četiri kotača. Mjerila po kojima netko zaslužuje živjeti vrlo su nepostojana. Uz glavnu struju, uostalom, uvijek teku one paralelne koje čekaju da se umiješaju. On, koji je povjerovao da je vredniji od drugih, dopao je u najrizičniji razred. Ali ona ga nipošto nije željela lišiti života; imala je neke druge zamisli u vezi s njim...

Kada je dovršio ulomak, spustio je papire i pogledao niz jastuk.

- I tako sam dospio tu gdje jesam, u sobu mlade specijalistice za oklopno-mehanizirano ratovanje - rekao je kao da ni sam nije siguran gdje su granice fikcije, a gdje počinje hotel sa svojim olupanim namještajem. Tko zna, možda će se jednom probuditi u svom bračnom krevetu i s istom nevjericom pogledati pokraj sebe, Josipi u oči. Zasad je ležao na vanjskoj

polovici uzanog kreveta i pod svjetlom lampe čitao ono što je toga dana zapisao na papiru s logotipom jednog priznatog ugostiteljskog objekta. Oboje su bili odjeveni. Devaldu je pod dolčevitom bilo previše toplo, ali je ionako već bio spreman za odlazak.

- Ništa ne govoriš... - obratio joj se. Dok je čitao, osjetio je kako se Ana Marija priljubljuje uz njega, ali pošto je završio, ona se ispružila na leđa. Kapci, otežali od naslaga ljubičaste maskare, pulsirali su joj snažnom životnom energijom. Stavila je ruku na čelo i bijeli lakat pokazao joj se pod crnom majicom širokih rukava.

- Brrr, pomalo zastrašujuće - tiho je rekla.

- Jel' to znači da djeluje dovoljno stvarno?

- Ako je to baš tako izgledalo...

- Vjerojatno sam ponešto izmislio.

- Kakva je to žena?

Devald se okrenuo na krevetu, na bok ka zidu.

To je žena koju nikada nitko nije žalio, pomislio je, žena koja nikada nije pobudila ničije suosjećanje. Ana Marija ga je obuhvatila oko vrata i osjetio je njezina prsa na leđima. Gricnula ga je za vrat, ali ne prejako.

- Samo se pitam hoću li ja završiti u epilogu? - Za takve prigode Devald je imao jedan citat.

- Istinski dobar junak romana čuva svoje tajne sučeljen s čitateljem, ali i s piscem koji ga je izmislio.

Okrenuo se kako bi iz džepa sakoa na stolice izvadio mobitel i provjerio vrijeme na njemu.

- Večeras bi još trebao na rekreaciju - rekao je, iako je termin možda već prošao. Usamljeni časnici kašljahu iza tankih zidova. U jednom trenutku, Devald je osjetio jak zadah menze u sobi. Kada se ipak natjerao ustati, primila ga je za ruku.

- Da?

- Drago mi je što vodiš brigu o svome tijelu - rekla je i on je zaokupljenih misli skupio usnice. Svjetlost lampe umanjila je sobu. Teško je ustao, teže no što je očekivao.

- Ako se misliš vraćati ovdje, molim te, bez tuširanja. Obećavaš?

- Voliš muški znoj?

- Ne, nego mrzim gel za pranje.

Je li došlo vrijeme da oglasi kraj svoje potrage, pitao se dok je, minutu kasnije, odijevao sako. Ili je samo ponovno našao ono što nije tražio? Povukao je uske rukave sakoa preko dolčevite. Remen, koji mu se učinio labav, pritegnuo je za jednu kopču. Ipak je brzo dostigao radnu temperaturu i napustio sobu. Na stubištu je već imao mobitel na uhu.

- Đeksone – rekao je ispod glasa – jesi još u Rekreativnom?

- Požuri. Imamo Ciligin poziv na večeru. Danas mu je navodno rođendan. Okrugla brojka.

- Ma nemoj.

- A gdje si ti? Navodno si Milivojeviću obećao partiju ping ponga.

- Izgleda me netko prati – rekao je.

- E jebi ga... – *Netko ga prati*, Devald je čuo kako se obraća nekome pokraj sebe. Možda Uremoviću, pomislio je. Ili Milivojeviću, kojeg je zeznuo za termin. Ali, zašto Milivojeviću? A zašto ne, odgovorio je sam sebi. Možda čak prije Milivojeviću nego Ciligi, razmišljao je, iako je pokraj Đeksona zapravo mogao sjediti bilo tko, a njegov slučaj, na kraju krajeva, ionako više nije bio tajna.

- Gdje si sada?

Prošao je pokraj recepcije u polumraku. Vikendom, kada se svi hoteli pune, ovaj je bio gotovo prazan, ali pod trijemom na ulazu susreo je stražara u maskirnoj kabanici: ovdje, pod okriljem vojske, bio je sigurniji no igdje u gradu, ali je bez oklijevanja produžio na kišu. I dalje je govorio tiho u mobitel.

- U Šubićevoj – rekao je.

- Kod one male časnice?! – uzviknuo je Đekson. – Ne mogu vjerovati da si obio i ta vrata, čime se ti to služiš, čovječe? Hoćeš da pošaljem nekog po tebe?

- Nema potrebe. Mislim, nisu mi baš za petama.

- Koliko? Jedan ili više njih?
- Kažem, sada izgleda nema nikoga, ali...
- Moguće je da je Modli angažirao privatnog detektiva, ali to smo, jebi ga, i očekivali. -
Đekson se opet konzultirao sa sugovornikom.
- Halo?
- Da.
- Boga mu, izgleda da se stvari zaoštravaju.
- Da dođem k vama?
- Ob-ve-zat-no. Ali, uzmi taksi. To će biti pametnije. Da uzme taksi, ha? - Čuo je u slušalici kako se Đekson dogovara.
- Da, uzmi taksi, ali ne u Šubićevoj, nego se na Zvonimirovoj.
- Pretjeruješ, ne vidim nikog živog na ulici.

11.

Masaže u jacuzziu bile su na vrhuncu i površina vode u bazenu ključala je od unutarnjih topova. Devald je izbrojao šest glava do pola uronjenih u vodu, a iznad svake, uz rub bazena, stajala je po jedna staklena čaša s blijedozelenom tekućinom. Dok se bos kretao po grijanim pločicama, nečiji mu je glas zazvučao poput krika, ali je ostao miran. Odložio je ručnik i ušao u bazen. Temperatura na glavnom elektronskom zaslonu iznosila je 36 stupnjeva. Odmah je prepoznao Milivojevića koji je, mahnuvši mu, napravio mjesta i Devald je kročio u vrelu vodu i cijeli se porinuo. Mlaz na kojem se smjestio zviznuo ga je o prsa i izdigao na površinu pa se uhvatio za ručku u bazenu. Podvodne erupcije šibale su mu lice i prodirale u nosnice. Nekoliko minuta poslije, dobrano izudaran sprijeda, izvrnuo se i podmjestio donji dio kičmenog stupa. Osjetio je kako mu se valovi razbijaju o mišiće i kako, olakšan, pluta na površini. Gotovo zaboravivši zašto je ovdje, radio je male kružne pokrete tijelom kako bi svaki disk dobio ono što zaslužuje. Tijelo mu je još bilo dosta čvrsto iako ga je u međuvremenu poprilično zapustio; alkoholna pića i brza hrana napuhnuli su mu trbuh i formirali jastučiće oko pojasa. Intimno, bio je nezadovoljan grudima koje su mu na dodir djelovale suviše rahlo, ali se zato mogao pohvaliti mišićavim bedrima. Ana Marija je, masirajući ga, spomenula njegovu tvrdu stražnjicu. Ona je bila ugodno iznenađena općim stanjem njegova tijela. Tko zna s kakvim je trbonjama sve imala posla, djevojka u uniformi, s mačjim kandžama i spremna na svakovrsne ugrize, mogla je bila privlačna mnogim fetišistima, premda se to zarivanje noktiju u leđa – to ranjavanje partnera – doimalo već zastarjelim, gotovo izvan prakse. Snaga jacuzzijska kao da je prebačena u nižu brzinu; mlaz pod njim je oslabio i u tom trenutku točno uz njega izronio je Đekson i pogledao ga kroz svoje vlažne crne kovrče.

- Jesi primijetio da li je netko došao za tobom u Rekreativni? - upitao ga je, na što je Devald protrljao oči nadražene klorom.

- Nije bilo nikoga.

- Njih vjerojatno zanimaju tvoje ljubavnice, to znaš?

- Ne znam što ih zanima, ali netko se za mene raspitivao kod kuće i na poslu, sudeći po opisu, jedan te isti tip.

Đekson na to nije ništa rekao, ali je bilo jasno da intenzivno razmišlja.

- Čuj, istražitelji često vole krenuti od početka – rekao je.
- Ali, to je glupo. Josipa zna gdje radim, a vjerojatno joj je poznata i moja adresa. Zašto bi nekoga slali da me uhodi?
- Zato što su oni plaćeni prema broju prikupljenih informacija – Dekson se rukama podigao iznad bazena i istegnuo preko ruba kako bi otpio gutljaj tromotorca iz čaše, a potom se vratio u vodu.
- Tvoj odvjetnik je na deset metara odavde i željno te iščekuje u sauni – rekao je. – Idi i obaviti, a poslije ćemo svi skupa na večeru. Ciligi je danas rođendan.
- Kud baš u sauni?
- U sauni je najsigurnije.

Pumpe su se gasile jedna za drugom i romorenje ključale vode ubrzo se stišalo. Devald se pustio i nogama odbio od zida. Napravio je nekoliko zaveslaja rukama. Izašavši iz bazena, skupio je ručnik i prebacio ga oko vrata. Čuo je direktora Gradskih groblja, Milivojevića, kako ga bodri iz vode: – Uskoro ćeš se svemu ovome smijati, vidjet ćeš. Ja sam za godinu dana zaboravio da sam ikada bio oženjen.

Uremovića je zatekao sasvim gore, u najtoplijem dijelu saune. Njegov je torzo u polutami mirno podnosio vrućinu. Zamolio je Devalda da dolije vode na simulirano ognjište.

- I slobodno okrenite sat, Devald. Ja mogu izdržati još jedan krug, a vi? Kako podnosite saunu?

Zalio je lažnu vatru i para mu je, šušteći, prokuljala u lice.

- Tako-tako – rekao je.
- Ovdje možemo na miru popričati. Dodite.

Devald je okrenuo pješčani sat na zidu i popeo se na klupicu pokraj svog odvjetnika. Poštujući pravila ponašanja, sjeo je na ručnik i odmah se počeo znojiti.

- Kad ste primijetili da vas prate?
- Kada? – udahnuo je vreo zrak, ali Uremović nije dočekao njegov odgovor.

- Vi morate pod hitno prestati obilaziti svoje prijateljice, to sam vam već pokušao neizravno sugerirati. Zmazek je upravo na tome pao. Bio je previše siguran pa su ga snimili s nekom droljicom, one odvratne pojedinosti radije ću izostaviti.

- Koliko je to uopće relevantno?

- Devald, pustite to - opomenuo ga je odvjetnik. - Vas promatraju i prate. Ne možete si dopustiti da radite što hoćete, ne u ovom trenutku.

- Inače, bio sam vrlo diskretan...

Odvjetnikovo lice se trznulo; sjedio je prignut nad koljenima i gledao između nogu. Zatim je naglo ispravio šiju i jasno pogledao u svog klijenta.

- Mislim da je za vas najbolje da podnesete sudski zahtjev za skrb nad djetetom.

- Kako sad to?

- Devald, idemo ih prvi udariti! - Uremović je podigao glas. - To je jedini izlaz. Pokazati bezobrazluk i zatražiti više no što bi itko očekivao, otići vrlo daleko, a istodobno računati i na manje.

- Ali, meni treba obična mala nagodba.

- S Modlijem ne računajte na male nagodbe. Ali, ako želi predstavu, uzvratit ćemo mu blitz kriegom. Osjećam se zrelim da ga napokon spustim na zemlju. Da ili ne?

Devald je već bio obliven znojem. Iako se pješčani sat još nije bio posve ispraznio, s njegovog trbuha tekle su male bujice u lokvu između nogu.

- Nisam za to - rekao je.

- Ostati u defenzivi može se pokazati jako loše, loše po vas, Devald. Vidite da stežu obruč...

Odmahnuo je glavom kao da tjera demone od sebe: - A možda ipak nisu našli ono za što bi se uhvatili? - upitao je.

- Onaj tko traži, taj obično i nađe. U tom pogledu ne treba gajiti iluzije, mada vi i dalje kalkulate. Jeste sigurni da ga ne želite napasti? Pazite, trenutak je vrlo povoljan...

- Žao mi je, Branko.

- Da, priznajem, malo sam razočaran... Stvarno mislim da smo mogli srediti tog klipana. Koliko bi samo muškaraca u ovoj zemlji odahnulo! U tako razvikanim situacijama dovoljan je jedan neuspjeli slučaj pa da cijela priča pukne kao mjehur od sapunice, da stvari dođu na svoje mjesto. I mediji bi to zabilježili, budite uvjereni da bismo dobili solidan prostor.

- Kažem, radije ne.

Uremović se, raširenih laktova, osovio o bedra i ustao, ali se, unatoč malom rastu, nije mogao sasvim uspraviti pa je grbeći se, gologuz, sišao na donju razinu: - U redu. Onda ćemo i dalje ostati tamo gdje jesmo. I čekati. A posljedice ćete morati snositi vi, prijatelju. Ispričavam se.

Devald je ostao još nakon Uremovića, kao da je na trenutak zaboravio na vrućinu, a zatim indisponiran otišao pod tuš. Poslije se odjenuo u prostoriji za VIP goste. I dalje je bio siguran da je ispravno postupio, ali unatoč tome, neka težina na čelu nije mu dopuštala da digne obrve. S tim balastom, gotovo smrknut protiv svoje volje, pridružio se Đeksonu, Uremoviću i Ciligi u predvorju. Sva trojica su bila nekako kočoperna i iznad njih lebdjelo je neko čudnovato zajedništvo - poput blage devijacije s kojom se moglo zauvijek održavati na površini.

Najviši među njima, suhonjavi Ciliga, bio je u slavljeničkom izdanju - u kaputu koji je izdaleka podsjećao na frak, Uremović pak u novoj bordo jakni uz tijelo i s obrubom od umjetnog krzna na kapuljači; on je, onako čvrst i sijed, uglavnom slušao i pamtio što govore mlađi od njega, a osobito Đekson koji je s velikom strašću zabacivao kosu i rukom, uživljen u razgovor, spremao pramenove iza uha.

- Hoćeš ti sjesti naprijed? - upitao ga je Đekson kada su, pomalo raštrkano, krenuli prema taksiju na platou ispred centra. Devald je prilazeći automobilu slegnuo ramenima: - Svejedno mi je. - Iako je već primio stražnja vrata.

- Možda bih radije sjeo iza...

- Sjedni onda ti naprijed, Đeksone - reče Uremović preko krova.

- I hoću. Ionako Ciliga plaća.

Pošto su se smjestili, Đekson je veselo dobacio vozaču čije je lice ostalo u sjeni: - Vidite kako se mi muški lako sporazumijemo.

Na radiju su emitirali kasne vijesti i Uremović se nagnuo naprijed u prostor između prednjih sjedala i načulio uho s rinčicom. Devald je, gledajući kroz bočno staklo, površno hvatao najnovije informacije iz zemlje i svijeta. Zatim je došao na red sport pa vrlo kratka najava prolaznog proljepšanja, iako je na zapadu bilo moguće *još malo kiše*.

- Izvinite ako griješim, jeste li vi Đekson? - upitao je taksist usred izvještaja Hrvatskog autokluba.

- Ja sam, prijatelju, držite volan...

- Kod kuće mi neće vjerovati da sam vozio Đeksona. Ne znam smijem li vas tako zvati, samo Đekson?

- Đekson, a kako drugačije? S tim nadimkom živim od malih nogu...

- Još od ere Michaela Jacksona - pojasnio je Ciliga. - Plesao je kao on, u bijelim espadrilama i uskim trapericama. Kako si uopće mogao čučnuti u njima, to sam te uvijek htio pitati.

- Bile su od lasteksa.

- Pa naravno - jasno i glasno rekao je taksist.

- Recimo da sam bio dobar u plesu.

- Juniorski prvak u akrobatskom rock 'n' rollu - rekao je Ciliga.

- Davno je to bilo.

- E, pa gospon Đekson, smatrajte ovu vožnju besplatnom - objavio je taksist.

- Čujete dečki, ha?

- Ovo je danas rijetkost - odvratio je Uremović.

- Kako se zovete, prijatelju? - upitao ga je Ciliga, koji je sjedio točno iza njegovih leđa.

- Anđelko, a ljudi me znaju kao Pavijana, također zbog nekih vještina iz mladosti, he, he. Ovaj vam je taksi uvijek na raspolaganju, 2112, lako se pamti. Đeksone, Vama bi htio prenijeti pozdrave ženskog dijela moje obitelji. Mislim da ste ih šarmirali neki dan na televiziji.

- Drago mi je, ali držite taj volan, prijatelju.
 - Zanima me, smatrate li vi cijenu benzina previsokom?
 - Itekako, ali to nije ništa prema onome što će tek doći. Ako se ova Vlada ne okrene alternativnim izvorima energije, vi taksisti uskoro ćete prati prozore na raskršćima, a djeca će vam s kanticom vode ići od auta do auta. Jesam to dobro rekao? - upitao je Uremovića.
 - Izvanredno - nasmijao se Uremović.
 - Uh! A NATO, što nam to donosi? - upitao je Pavijan.
 - O tome sam neki dan govorio na radiju. To nije nikakav savez. To je povampirena Amerika. Neću reći da bi se svijet trebao vratiti u hladnoratovsku ravnotežu od prije 20 godina. Teško je pozdraviti intervenciju Rusije u Gruziji jer previše podsjeća na našu situaciju, ali kada se pogleda šire od svog dvorišta, to je cijena onoga što se zove balans sile. Šta kažeš? - opet se obratio kolegi Uremoviću.
 - Veoma artikulirana misao.
 - I još nešto, gospodine Dekson. Kuću sam izgradio na terenu koji tada još nije bio građevinska zona, ali zemljište je darovao Grad uz obećanje da GUP samo što nije prošao. U međuvremenu, inspektori su...
- Devald, koji je dotad ravnodušno gledao kroz prozor, kao da se trgnuo iz drijemeža.
- Jel možete malo usporiti? - upitao je i osvrnuo se koliko je mogao, no auto je ipak prebrzo odmicao avenijom da bi mogao biti siguran u ono što ga je toliko iznenadilo.
 - Što je bilo? - Dekson se zabrinuto okrenuo k njemu.
 - Učinilo mi se da sam vidio brezu.
 - Čuj, pa grad je pun breza - pokušao ga je umiriti.
 - Da, ali ova je izgleda u cvatu. Možemo li se malčice vratiti u rikverc? - upitao je taksistu kojemu nije bilo drago što ga je Devald prekinuo u izlaganju jednog konkretnog, životno važnog problema.
 - Samo da nešto provjerim, najdalje do onog kioska, ako nije neki problem...

- Gledajte, morao bih sada napraviti polukružni na semaforu, a to je već prekršaj za dva kaznena boda.
- Ne možemo sad razgledavati breze po gradu – pokušao ga je odvratiti Dekson.
- Devald, što je s Vama? – upitao ga je Uremović. – Zašto Vam je tolika važna jedna breza?
- Nije mi važna samo ta breza, nego breze općenito.
- Od breza nikakve koristi. Meni su jednu posadili na ulici ispred kuće – dobio je taksist.
- I? – Devald ga je upitao. – Jel' već procvjetala?
- Bogme. I to prije dva-tri dana, ako se ne varam.
- Usprkos snijegu? jeste sigurni?
- To je drvo uvezeno iz ruske tajge. Ono je stanju procvjetati i na minus deset stupnjeva, po zimi i ledu. Ovaj naš snijeg za nju nije ništa – podsjetio je Ciliga.
- Ipak je sve malo uranilo, to se ne može poreći. Pišu da u Dalmaciji već ima ranih jagoda, a to baš i nije...
- Molim vas da mi stanete na ugibalištu – Devald je prekinuo Uremovića.
- U čemu je sad problem? – Dekson se okrenuo k njemu. – Zašto rasturaš društvo?
- I to na poledici – rekao je Ciliga koji je sjedio priljubljen uz drugi prozor.
- Htio bih udahnuti zraka. Cijeli dan sam u zatvorenom.
- OK, Pavijane, stanite mu – kad hoće, neka šeće, ja odustajem.
- Zna li sami doći do restorana? – upitao ga je Uremović dok se Devald izvlačio iz automobila. – U biti i nije daleko odavde, desetak minuta hoda. Ne možete ga nikako fulati.
- Naravno. Vidimo se tamo. – Automobil se pokrenuo, iako je Devald još držao vrata otvorenima. Čuo je Deksona kako, okrenut leđima, kaže: – Jebale ga breze da ga jebale.
- Roštilj ne valja kada se ohladi – dobio mu je Uremović kroz vrata.

Automobil se otisnuo niz aveniju, a Devald je pohitao širokim pločnikom u suprotnome

smjeru. Zamor koji je počeo osjećati među ljudima počeo ga je zabrinjavati. Proces je očito u njemu, razvijao se i stvarao probleme – valjda zato i sve češće razgovara sa samim sobom. Morao bi s time prestati – s tim samodovoljnim mrmljanjem, kao što upravo i čini. To ga je podsjećalo na oca koji je vodio prave debate sa svojim alter egom; bilo je nečeg sablasnog u tim jutarnjim monolozima, uz kavu. Devald bi katkada osluškivao kako pokušava nešto dokazati onoj drugoj strani – nekom negativcu koji ranom zorom pohodi njihovu kuhinju. Od djetinjstva je nosio strah od neznančeve prisutnosti među članovima obitelji. Sve ono što je otac govorio, sav verbalni otpor koji je pružao, kao da je već unaprijed bio slomljen pred tom lukavom i moćnom utvarom. I dok je te prohladne večeri žurio provjeriti stanje u krošnji ulične breze, Devald je bio prilično siguran da je kraj jedne etape sve bliži, zapravo, kao da je slušao eho kraja – možda i zato što je avenija s četiri trake utočila u neočekivanu tišinu. Odjednom više nigdje nije prijetilo ništa. To je također uočio, taj mali, teško iznudeći trenutak kada grad obnavlja svoje snage. Nastavio je do kraja bloka ka drvoredu kraj kojega se maloprije bio provezao automobilom. Učinilo mu se da predugo hoda, ali je ipak nastavio i prošao još jedan blok. Kada je dospio do ugla, umjesto breze, ukazao mu se kiosk. Bio je već dovoljno odmakao i onaj tko ga je pratio, vjerojatno je u međuvremenu odustao i prepustio ga samome sebi. Na toj točki gotovo da je i on lipsao. Avenija je mirovala pod svjetlucavim pokrovom, a u zraku osjetio je nešto poput proljetnog daha. Iako mu se nije osobito radovao, Devaldove grudi, sasvim izvan dohvata uma, zahvalno su se uzdigle ispod jakne.

Gordan Nuhanović

Rođen 1968. godine u Vinkovcima. Devedesetih radio kao novinar u Globusu, Slobodnoj Dalmaciji, Danasu i Jutarnjem listu. Priče su mu prevedene na više stranih jezika i uvrštene u domaće i inozemne antologije, a izbor pod naslovom *Survival League* objavljen je u SAD-u. Napisao monodramu *Što to ljudi govore iliti buka* (2004) koju izvodi glumac Slavko Brankov. Trenutno živi i radi u Zagrebu.

Zbirka priča *Liga za opstanak* uvrštena je među pet najboljih proznih knjiga 2001. godine u izboru Jutarnjeg lista te nagrađena Ivanom i Josipom Kozarcem za prvijenac i nagradom Slavić DHK za najbolju prvu knjigu.

Objavio: *Liga za opstanak* (priče, 2001, 2002, 2005, 2011); *Bitka za svakog čovjeka* (priče, 2003, 2013); *Posljednji dani pankaa* (roman, 2006); *Vjerojatno zauvijek* (roman, 2009); *Agenti kulture* (roman, 2013); *Šale su ostale kod kuće : putopisne priče iz zemalja bivšeg SSSR-a* (2013); *Piknik u stepi : priče s putovanja po bivšem Sovjetskom Savezu* (2016); *Zavod za apatiju* (roman, 2021).

Biblioteka Online

knjiga 284

Gordan Nuhanović**OSLOBAĐANJE**

drugo, izmijenjeno izdanje

© 2025 Gordan Nuhanović

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2025

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Glavni urednik

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

ignartonosbg / Pixabay.com

Objavljeno

19. listopada 2025.

ISBN 978-953-374-405-6 (HTML)

ISBN 978-953-374-406-3 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-407-0 (PDF)

ISBN 978-953-374-408-7 (MOBI)

Prvo izdanje

Vjerojatno zauvijek : Naklada Ljevak, Zagreb, 2009.

Knjiga je objavljena uz financijsku podršku Zaklade „Kultura nova“, Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Grada Zagreba. Mišljenja izražena u ovoj knjizi odražavaju isključivo mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajališta ustanova koje pružaju financijsku podršku.